

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וישב - הנוכה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת וישב - חנוכה

- א מאשפות ירים אביון - מתוך השפלתו תבוא הגבהתו..... א
- א ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח..... א
- ד הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו..... ד
- ו וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר..... ו
- ח מי לה' אלי - מעלת המתגבר על היצר..... ח
- ט איננו גדול בבית הזה - יחשיב את עצמו כ'גדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה..... ט
- י מלבין פני חברו - חומר הלבנת פנים..... י

חנוכה - תוקף קדושת הימים ושגב מעלת הדלקת הנרות וסגולתם

- יב ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות..... יב
- טו אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות..... טו
- כב לעד קיימת - ההארה הנוראה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה..... כב
- כג שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה..... כג
- כו למעלה משלושה טפחים - שלא יהיה כארעא סמיכתא אלא יזיז עצמו בעבודתו..... כו
- כז שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה..... כז
- ל מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה..... ל
- לג קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמחה..... לג
- לה חטוף ואכול - לנצל את ימי החנוכה כדבעי..... לה
- לו מאי חנוכה דתנו רבנן - זמן ראוי לעסק התורה..... לו

זאת חנוכה

- לח 'בזאת' אני בוטח - ביד כל אחד לפעול ביום 'זאת חנוכה' גדולות ונצורות..... לח
- לט 'זאת' היתה לי - סגולת זאת חנוכה לזש"ק ולפרנסה טובה וכל מיני ישועות..... לט

פרשת וישב - הנוכה

מאשפות ירים אביון - מתוך השפלתו תבוא הגבהתו

בפרשתן (לו ב), 'יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם, ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה היה) כי יעקב אבינו שלח את יוסף לרעות ולהתחבר עם בני הגבירות, אך הם ריחקו אותו ושלחוהו להיות נער ומשרת אצל בני השפחות, וזה גופא היה 'דיבתם רעה אל אביהם' - שהם מרחקים אותו כל כך. מששמעו השבטים על כך, הוכיחוהו ואמרו לו 'המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו' (פסוק ח), אם אינך מקבל על עצמך את הבויונות הללו לא תוכל למלוך עלינו, כי כלל מסור בדינו, מבית האסורים יצא למלוך, בלומר מתחתית הדיוטא תצמח מלוכה, על דרך (תהלים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון'... ולכן ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו, כי המה תרתי דסתרי, כי אי אפשר להתגדל ולזכות למלוכה אם לא ישפיל דעתו תחילה².

המלחמות. ומבאר החת"ס, כי הקב"ה הוא טוב ומיטיב, אלא שפעמים הרבה שאין ראויים לקבל את הטובה מבלי שתקדם לה ייסורים תחילה, 'על דרך גלות מצרים מרם קבלת התורה וירושת ארץ ישראל, וצרות יון מרם שזכו למלוכה וממשלה בבית שני, וכן גלות הרע והמר הוא ההעדר הקודם להויות המזכות הניבאות המעותדים לבוא במהרה בימינו אמן, ומוסיף החתם סופר דבר נורא בזה"ל, והקב"ה כביכול מצטער בצרות ישראל, והן הן גבורותיו שסובל כדי להטיבם באחריתם, עכ"ל, וכלומר שכביכול הקב"ה מצער עצמו בכדי להטיב לישראל, ומעתה נבין כמה הצרות והרעות הם לטובתנו, שהקב"ה מוכן כביכול להצטער בעצמו מרוב רצונו להשפיע עלינו את הטובה הגדולה, וממילא כמה עלינו ליתן שבח והודאה על הצרות שהם מביאים את הטובה, וזהו ההודאה 'על המלחמות' שהם גרמו לנו את הניסים לבסוף.

ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח

בפרשתן (לפ ב), 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדונו המצרי, ומבאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ש"ת כת"ס או"ח סי' כז) בהקדמת דברי

בדרך זה מבאר הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות סו). את נוסח ההודאה הנוכה 'על הניסים ועל הגבורות ועל המלחמות', שלכאורה מה מקום יש להודות על

א. והדברים אמורים בין כשנמצא ב'אשפות' בגשמיות, שמשם תצמח עלייתו, ובין כשהוא מרגיש שנמצא ב'אשפות' ברוחניות, כי הקב"ה שוכן את דכא ושבורי לב. וכך פירש הרה"ק ה'ישמח ישראל' (הנוכה אות מ) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע בדברי חז"ל הנודעים (במ"ד טו ו, הובא ברש"י ריש בהעלותך) 'למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו, כשלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, שאהרן הכהן התבונן בדעתו שמחמתו לא הקריבו שבט לוי, וכלשון המדרש 'והיה אומר שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי, ונעשה שפל מאוד בעצמו ונשבר ליבו בקרבו על פחיתות מעשיו (לפי מחשבתו ודעתו), 'זכיון שראה הקב"ה גודל הכנעה ושבירות ליבו של אהרן הוטב בעיניו שידליק אז בעת הזאת בהכנעה הגדולה את המנורה, ונמצא שלא זכה לאותה גדולה אלא על ידי שהרגיש שהוא בתחתית שפל המדרגה, ומשם יצא למלוך'...

ב. זאת למדנו גם בעניינא דיומא במצוות נר חנוכה, שהנה ה'שמש' עומד גבוה יותר מנרות החנוכה, ואף שבעצם מעלתו פחותה משאר הנרות שהרי אינו חלק מהמצווה, וטעמא דמילתא כתב המהרי"ל (הלכות חנוכה ג) וז"ל, וסימן לשום שפלים למעלה' (והוא מלשה"כ איוב ה יא), והיינו שדווקא 'השפלתו' היא סיבת 'הגבהתו'. וכך רימזו באותיות החרוטות על ה'דריידעל' נשג"ה שהוא ר"ת נ'נס ג'בוה - ה'ר ש'פל, מי שהוא 'ננס' הקב"ה 'מגביהו', ומי שהוא 'הר' הקב"ה 'משפילו'.

עוד אמרו כי אין המשחק בדריידעל מנצח אלא אחר שנפל הדריידעל מסיבובו, כי רק אחר הנפילה תבוא ההצלחה והניצחון.

טו) 'המוציא לך מים מצור החלמיש', שכנודע 'מים' מרמזו על רחמים וחסדים, ואילו 'צור' פירושו אבן חזקה, ומרמזו על תוקף ועוץ, והכי קאמר שהקב"ה מוציא 'מים' - שורש החסדים מתוקף המשפט על ידי האמונה שהכל לטובה^ד. וזהו שאמר הכתוב וישב יעקב בארץ מגורי אביו, שיעקב ביקש לישב בשלוה, שכך היתה דרכו לקבל הכל בשלוה ונחת רוח אף כשהיה ב'ארץ מגורי אביו', כלומר 'אפילו כשבא מגור ופחד שהוא מדת אביו כנודע' [יצחק הוא מידת הגבורה] קיבל הכל בשלוה וברוגע לרוב אמונתו בהקב"ה שכל מעשיו לטובה^ה.

וזכרברים האלו איתא גם מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ראה ליקוטי הרי"ם ריש פרשתן) בדברי המדרש (רבה פד ה) 'וישב יעקב - אמר רבי חוניא משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתיירא מהם, ישב לו ביניהם, כך כיון שראה יעקב עשו ואלופיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם'. ולכאורה הדברים חתומים וסותמים, שאם אכן נתיירא מהם מדוע ישב לו ביניהם ולא הלך למקום אחר, וביאר ה'חידושי הרי"ם', כי יעקב אבינו ידע והאמין שאי אפשר לו לאדם להלך נגד הקב"ה, כי הוא הבורא ומנהיג לכל העולם, ושליט על הכל, אמנם, עצה אחת יש לו - להתחזק באמונה שלימה, ועי"ז ימתיק לו הבורא את הצרה ויבטלנה, ולכן, כשראה יעקב את כל ה'אלופים' - לא ברח מהם, אלא 'וישב יעקב' בישוב הדעת, כמי שהולך מדעתו ליישב בין הכלבים ללא כל מורא ופחד, וכזה ניצל

הגמרא (שבת ל:) 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה', וקשה, וכי מעשי הקב"ה כמעשי בשר ודם שמואס ומרחק את מי שפניו זועפות ולבו נשבר בקרבנו, אדרבה, הרי הקב"ה 'שוכן את דכא'. אלא, כי מי שהוא בשלימות האמונה לא יכאב לבו ולא תתבלבל מחשבתו אם יבואו עליו אחד מהמקרים והצרות, ומי שבואב ונאנח ומצטער - יש בו חסרון אמונה ובטחון. על כן אמרו ז"ל 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה' - כמי ששמת לבו על ידי שבטוח הוא בה' כי לטב עבדה, אף על פי שאינו רואה איך ומה.

וממשיך ה'כתב סופר', וזהו אומרו ויהי ה' את יוסף - שאף בעת הצרה, השרה ה' שכינתו עליו, ומדוע, כי תמיד היה בשמחה, והאיך היה בידו להיות בשמחה בתוך הצרות, ע"י שהחשיב את עצמו איש מצליח, אף ש'יהי בבית אדוניו המצרי', באמונתו שמאת ה' היתה זאת להטיב אחריתו, וממילא קיבל הכל באהבה ובשמחה, ולכן, ויהי ה' את יוסף, שהשרה עליו את שכינתו^ג.

וכך ביאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ד"ה וישב, או יאמר) מה שנאמר בריש פרשתן (לו א) 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען', וברש"י (פסוק ב), 'ביקש יעקב לישב בשלוה', שהנה על האדם לקבל כל העובר עליו בנחת ובשמחה, ולהאמין שיש בזה טובה גדולה כי מאתו לא תצא הרעה ח"ו, ואכן על ידי אמונה זו ממתיק הדינים והופכם לרחמים, וכמו שנאמר (דברים ח

ג. ועל פי זה יתבאר היטב מה שמצינו במדרש (בר"ר פו ד) לבאר לשון 'איש מצליח' - 'רבי ברכיה אמר גבר קפוז', והיינו, שהיה מרקד בשמחה, ולכאורה מה מקום לריקודים אלו בהיותו במצב שפל כזה, עבד במצרים רחוק מבית אביו, והיאך היה יכול כלל לרקד ולשמח. גם צריך ביאור שהרי לא מצינו בתורה מי שעבר ייסורים כמו יוסף, ודווקא אצלו נאמר בכתוב שהיה איש מצליח, ולא עוד אלא ששנה הכתוב וחזר לומר 'הצלחתו' שלושה פעמים [ויהי איש מצליח' (פסוק ב), 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' (פסוק ג), 'ואשר הוא עושה ה' מצליח' (פסוק כג)]. אלא כי בכל מצב האמין בה' 'ויהי ה' את יוסף' - שראה שה' עמו, והמאמין בה' לא יחוש משום צרה אלא שתמיד הששון והשמחה מנת חלקו, ואין לך 'מצליח' הימנו...

ד. והזמן גרמא, וכמו שרימז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בכתוב (תהילים קיב ז-ח) 'נכון לבו בטוח בה', סמוך שבסופי תיבות הוא 'חנוכה', לומר שעל ידי יום טוב של חנוכה מתחזקים בני ישראל בגלות ובוטחים בלבם שהכל לטובה (שפ"א תרנ"ט ד"ה להדליק).

גם יש לומר ש'ראשי תיבות' של נ'כון ס'מוך (התיבה הראשונה והתיבה האחרונה), הרי הם 'נס', ללמדך שמי שלבו נכון וסמוך באמונה ובביטחון בבורא ית' נעשים לו ניסים (שפ"א חנוכה תרל"א ליל ה').
ה. 'בעלי הרמז' אמרו, כי 'וישב' ר"ת 'ויבטחו בך יודעי שמך' (תהילים ט יא), כי כל 'ישיבתו' של יעקב היתה על ידי תוקף בטחונו תמיד בהקב"ה.

עוד כתב (תרס"א ד"ה בפסוק) 'וכן צריך איש ישראל לידע ולהאמין כי הכל בהשגחת הבורא ולא במקרה. וגם כשירד למצרים ולבית הסוהר ידע שזהו שליחות הבורא ית', ובכל מקום שרצונו יתברך לשלוח האדם צריך האדם לעשות שם שליחותו ולעשות רצון המלך.

והרחיב בזה (תרמ"ו ד"ה בפסוק, ובכ"מ) שיוסף הצדיק קנה לעצמו 'מידת ההשתוות', וקיבל את כל הנעשה עמו באהבה ומתוך אמונה שכך הוא רצון ה', וכלשונו, 'שלא ביקש לעצמו תחבולות ליצא משם, כי חכם גדול היה, וגם עשיר שהרי היה בידו כל אשר לפוטיפה, ומסתמא היה יכול להציל עצמו מבית הסוהר, רק כי האמין כי מה' היא ויהי שם ברצונו', ובה מבאר

מיד עשו ואלופיו - היצר ונסיונותיו, והקים את כרם בית ישראל.

גם מצינו עוד ב'שפת אמת' (תרל"ד ד"ה נראה), וז"ל. נראה, כי ע"י שנתבוה יוסף מהשבטים - 'ויפשיטו את כותנתו' (לו כג), ולא הרחרח אחר השי"ת, אלא האמין כי הכל לטובה, עי"ז 'וינס ויצא החוצה' (לט יב) שהיה לו סיוע שיוכל לבנות עצמו עבור רצון הבורא יתברך. עכ"ל.

ומעשה אבות סימן לבנים כי התורה הק' היא נצחית ואין בה סיפורי מעשיות ח"ו אלא ללמדנו ארחות חיים, וכלשון ה'שפת אמת' שם עוד, ויש ללמוד הרבה ממעשיות הללו שבתורה, איך לקבל כל הנהגות ה' יתברך בשמחה ואהבה כי הוא נורא עלילה, עכ"ל.

ו. כדברים האלה וביתר תוקף כתב הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע (ביכורי אביב בפרשתו) על הפסוק (לו לב-לג) 'ויביאו אל אביהם ויאמרו, זאת מצאנו, הכר נא הכתונת בנך היא אם לא, ויכירה, ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו, טרוף טורף יוסף', שלכן טבלו השבטים את כתונת יוסף בדם (לאחר מכירתו), כדי שיתייאש יעקב אבינו מלחפש אחריו, ומלהתפלל על חזרתו בשלום לבית אביו, בידעם שאם לא כן יבטח יעקב בה' שיחזור יוסף לביתו, ומי שיש לו בטחון וודאי יעזרהו השי"ת שלא יחסר לו הדבר אשר בוטח בו, וכל שכן 'יעקב אבינו' - בגודל בטחונו היה גורם שיעזוב יוסף את ערוות מצרים ויחזור לביתו בשלימות גופו ונפשו. ומכיוון שלא רצו האחים הקדושים שיחזור, מחשש שמא יספר לאביו על המכירה, על כן אמרו ליעקב 'חיה רעה אכלתהו' - ובכדי להחזירו צריך 'תחיית המתים', וממילא יתנחם בלבבו מלהתפלל ולבטוח בה' שיוסף יחזור לביתו, ולא יתוודע לו דבר המכירה [באופן זה ביאר הרה"ק מאז'ביצא זי"ע (בית יעקב וישב לו) לגבי התפילה, שידעו השבטים שאם ידע יעקב שיוסף חי יחזירוהו הנה בתפילתו ע"כ אמרו 'טרוף טורף' - כדי שייאש את עצמו מן התפילה וישאר יוסף בגלותו מצרים]. כי הקב"ה משלם שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת, וכפירש"י על הפסוק (תהילים נ טו) 'וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני', וברש"י, שזהו 'כבודי' שאושיע את הבוטחים בי. מכאן, שכל הבוטח בה' יושיענו ה' בכל ענייניו, כי זהו כבודו של מקום.

ז. וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' בפרשתו (לו יד), שלכאורה קשה היאך נתגלגל שנמכר יוסף למצרים כשהלך במצוות אביו, וקיים דבריו 'לך נא ראה את שלום אחיך', והרי 'שלוחי מצוה אינן ניזוקין' (פסחים ח.ו). ותירץ האוה"ח, וז"ל. יש לומר שנזק שתכליתו הטבה ומעלה גדולה (עלייתו לגדולה ומלכות) אינו חשוב נזק, ע"כ. נמצא שאין הדבר נחשב כמי שאירע לו איזה 'נזק', אדרבה, ע"י המכירה נעשה משנה למלך בכל ארץ מצרים. ומכאן ילמד כל איש לבטוח בה', וידע שכל הנדמה לו כנזק תכליתו לטוב ואחריתו ישגה מאד, ויצא הפסדו בשכרו הגדול שיקבל בעתיד, ונחשב כשרוי כבר עתה בזאת הטובה, כי זו הדרך המוליכתו לטובתו.

וכן מרומז בפרשתו (מ כג) 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו', ואיתא מהרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (שנת תדש"מ בסו"ד, וכן בשבט סופר פרשת מקץ בסוף דיבור הראשון) דאע"פ שהיה נראה כרעה לגבי יוסף ששכח שר המשקים מלהזכירו ולהוציאו מבית הסוהר, והיה לו מקום לייסר עצמו - מה עשיתי, מדוע השתדלתי השתדלות יתירה, ועתה הנני משלם על כך מחיר יקר... לא ולא, דע כי הכל מן השמים, ומזה עצמו תצמח הטובה, שהרי אם היה יוצא מבית האסורים מיד באותה שעה, היה אכן משתחרר לחירות ותו לא, אבל מכיוון שנשאר שם לעוד שנתיים ימים, לכן הוזכר לפני פרעה בעת שחיפש פרעה 'פותר' לחלומו, ואז לא די שיצא לחרות אלא גם התמנה להיות 'משנה למלך', ורווח גדול היה לו ב'עיקוב' זה, של שנתיים בבית הסוהר. ומכאן לימוד לכל אדם שלפעמים מסובב הקב"ה דבר שנראה כמו רעה אצלו והוא לטובתו כמו שהתגלה אצל יוסף הצדיק...

ח. וכבר מפורש כן ב'קדושת לוי' בפרשתו על הפסוק (לט כ) 'ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר... ויהי שם בבית הסוהר', ולכאורה נראה כייתור לשון, שהרי אם 'יתנהו אל בית הסוהר' פשיטא ש'יהי שם בבית

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

בלשון הכתוב (ל ט ב) 'זיהי שם בבית הסוהר', שלכאורה תיבת 'שם' היא ייתור לשון, כי פשיטא שהיה 'שם' ולא במקום אחר, אלא הכוונה 'בהוייתו היה שם', כלומר מרצונו ומדעתו אחר שהאמין בה' וקיבל כל הנהגתו עמו מתוך השתוות, ברצון ובשמחה.²³

והחריצות (ריבוי ההשתדלות) שקר', (וראיה מכאן) כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו (בר"ר פד יד) באמרם כי ה'איש' האלה (וימצאהו 'איש', וישאלהו 'האיש', ויאמר 'האיש') הם 'מלאכים', שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום²⁴, עכ"ל.

הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו

בפרשתן (לו טו), 'וימצאהו איש תועה בשדה', וכתב הרמב"ן בהאי לישנא. 'ולהודיענו עוד, כי הגזירה אמת (מה שגזר וקצב הקב"ה על האדם בן יקום ויהיה)

והיינו, שלא יועיל לאדם שום השתדלות והתחכמות לשנות ממה שגזר עליו, ובפרט בענין הפרנסה כמו שאנו אומרים 'כי הוא א-ל זן ומפרנס לכל... ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא'²⁵ - מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ואין הברכה והשפע תלויים כלל במעשי

הסוהר', ונראה, דהנה כשהקב"ה שולח על אדם ח"ו דבר לא טוב, אזי לא יעשה שום פעולה גשמית, רק יבטח בה' ובוודאי יהפוך לו לטובה, וזוהי המדה של נחום איש גם זו, שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' (עי' תענית כא.), וזהו הרמז 'זיהי שם בבית הסוהר', אף על פי שהיה אפשר לו לעשות איזה פעולה שלא יהיה בבית הסוהר, לא עשה שום פעולה, כי בטוח היה בה' שבוודאי יהיה הכל לטובה.

ט. הרה"ק ה'שפתי צדיק' מפילץ זי"ע שאל פעם את גיסו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, הנה איתא במדרש (בר"ר ס ז) על אליעזר עבד אברהם - 'על ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך', וכיוצא בו מצינו גבי יוסף הצדיק (שהש"ר א א) 'רבי פנחס אמר בשם רבי שמואל בר אבא, כל שהוא משמש את רבו כראוי יוצא לחירות, מיוסף על ידי ששימש את רבו באמונה יצא לחירות' (לפנינו במדרש לא נכתב 'באמונה' גבי יוסף), בשלמא, גבי אליעזר - יש חשיבות במה ששירת נאמנה את אדונו 'אברהם אבינו', אבל מה שבח הוא ליוסף ששימש נאמנה את הערל והטמא כפוטיפר, אמר לו ה'שפת אמת' - אִי, כך הם דברי המדרש, על ידי ששירת את רבו - הערל והטמא, והיה באמונה שלימה בה', היינו שלא נשבר לבו בקרבו על אשר כך עלתה בידו - בחיר בניו של יעקב, לעבוד ולשרת טמא זה, אלא באמונה, את הכל קיבל עליו באמונה ושמחה, ובזכות האמונה בבוראו, יצא מעבדות לחירות, ולא עוד אלא שעלה ונתעלה לגדולה.

י. וכלומר, שמלבד שה'חריצות' לא תועיל לו מאומה אלא 'שקר' יש בה, שריבוי ההשתדלות יתר על המידה מגרע לו לאדם מהשפע, וכמו שביאר הגר"א את מאמרם (עירובין יג): 'המחזר אחר הגדולה הגדולה בורחת הימנו', שאין הכוונה דיקא על 'גדולה' וכבוד, אלא כל דבר גשמי אשר האדם יחזר אחריו יברח הדבר ממנו, כגון המחזר אחר הכסף והממון הכסף בורח ממנו, ורמז לכך, כי האותיות הקודמות לאותיות שבתית 'כסף' הם 'עני' (קודם לכ' - י', קודם לס' - נ', וקודם לפ' - ע'), והיינו שהרודף אחר ה'כסף' יברח הכסף ממנו, והוא יישאר לאחורי הכסף - אותיות עני, ומידה טובה מרובה, שמי שאינו רודף אחר הכסף (וזה נעשה רק על ידי שמאמין כי ממילא הכל נקצב ונמדד ממעל) הכסף ירדוף אחריו וישיגנו.

יא. נוראות כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בפירושו על התורה (לו יג), כי מתחילה שמר יעקב לבל ימצא יוסף עם אחיו לבדם אחר שידע כי שונאים הם אותו, ומי יודע... ומכל מקום 'אין עצה ואין תבונה כנגד ה'', כי בהגיע העת שהועידו מן השמים למכירתו כבר נשלח למקומו ע"י יעקב אבינו בעצמו, שאמר לו 'לך נא ראה את שלום אחיך', ומזה נתגלגל דבר המכירה למצרים.

יב. ליכא מידי דלא רמיזי, לכשתמנה מס' האותיות והתיבות של הפסוק הנודע - המדבר אודות השפעת הפרנסה 'פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון' (תהילים קמה טז) תמצא שתיבותיו שבעה, ואותיותיו עשרים וארבעה, והוא כלישנא דעלמא האומרים על מי שדלתו פתוחה בכל עת ומשרת את הפונים אליו בכל זמן, שהוא משרת 24/7²⁴ שעות ביום, שבעה ימים בשבוע, והכוונה לגויים שנאסרו בשמירת שבת, או בבני ישראל במה שאינו כרוך בחילול שבת), כך הקב"ה פותח את ידו ומכין מזון לכל בריותיו בכל עת ובכל שעה, כי 24/7 עינו פקוחה למלא כל מחסורנו, במאכל ומשקה, מדור וכסות וכל צרכנו.

ידי אדם, א"כ מדוע ייגע לריק הרי ריבוי השתדלות לא תגדיל קצבתו, כדכתיב (שמות טו יח) 'ולא העדיף המרבה, והממעט לא החסיר'.
 הדברים אמורים הן לענין מוזנותיו של אדם, הן בכל ענין וענין. כי הכל בחשבון, ולא יגיע לאדם

לא בריווח ולא בהפסד אפילו בכהוא זה יותר ממה שנקצב לו מן שמיא בחשבון מדוקדק, וכמו שרמזו קמאי (הסבא מקעלם ועוד) בדברי רש"י בפסוק (לו כה) 'וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד, וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט', וברש"י 'למה פרסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של צדיקים

זאת ועוד, גם הפסוק (תהילים קכא ה) 'ה' שִׁמְרָךְ ה' צלך על יד ימינך', אף הוא 7 תיבות 241 אותיות... כי בכל רגע ורגע אבינו שבשמים שומר עלינו וניצב על ימיננו ללוותנו ולהגן עלינו כאותו צל שאינו עוזב לרגע אחד... ועל כך אנו אומרים (בתפילת 'נשמת') 'אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה', דוק ותשכח שאף כאן נרמז 24/7... כי הקב"ה עוזר וסומך תמיד, וגם לאידך, עלינו להשריש זאת בקרבנו, בכל יום ובכל שעה, כי אין לנו מקום אחר לפנות לבקשת עזרה אלא רק להתפלל ולסמוך עליו ית'. ואזניו קשובות תדיר לשמוע לתפילתנו, ואף זה נרמז בכתוב (תהילים קיח ה) 'מן המצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', שגם כאן התיבות הם שבעה והאותיות הם מניין כ"ד, כי בכל עת שנקרא אליו מן המיצר יעננו במרחב...

ואל תאמר מי אני שישמע הא-ל לתפילתי, כי גם בזה מצינו אותו רמז... וכדכתיב (תהילים קלה ד) 'כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לְסִגְלָתוֹ', ונרמז בתיבות ואותיות הפסוק כי הקב"ה בחר את בני ישראל בחירה נצחית ותמידית, והיא מתחדשת 24/7, ר"ל, עתה, במצב בו אנו נמצאים, ובזמן בו אנו עומדים הקב"ה בחר בנו מכל עם...

עוד 'פרפרת' השייכת בכל עת ובכל זמן, ובפרט בעמדנו בשערי ימי הלל והודאה, גם הפסוק הנאמר בריש פרק קז שבתהלים 'הדו לה' כי טוב כי לעולם חסדו' (נכתב 'הדו' חסר וא"ו) עולה ל 7 תיבות 241 אותיות, כי גם ההודאה צריכה להיות 24/7, כי הקב"ה מייטיב עמנו בכל רגע ורגע מכל שעות היום, וכלשונו של ה'אור החיים' הק' (שמות כב ו) 'אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו'. והוסיפו בזה, כי 'המקדים' להודות בתחילה, בטרם הגיע אליו הישועה והוא עדיין 'חסר', כדוגמת תיבת ה'הדו' שנכתבה חסר, הוא הזוכה להמשיך עליו כל הניסים שנאמרו בהמשך הפרק...

יג. וממילא אל ישעבד אדם את ראשו ומוחו להשיג פרנסתו, אלא יאמין שהכל תלוי במה שנגזר עליו, ולא יתעסק בעסקיו אלא רק לצאת ידי השתדלות, וכמאמר צדיקים על הפסוק (תהילים קכח א) 'יגיע כפיך כי תאכל', שצריך להיות יגיע כפך בלבד ולא יגיע ראשך. אמרו המושלים, משל ל'רוכל' שהיו כל 'רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו' משוקעים בעסקי פרנסתו, באחד הימים, חבש כדרכו על ראשו כובע קש גדול, יצא לרחובה של עיר כשהוא טעון שקים מלאים בסחורה על כתיפיו, בעודו מהלך החל לחשב בעצמו, הנה את 'ידי' נצרך הנני לפרנסתי כדי לשאת בהם את משא ה'סחורה', כמו כן ה'רגלים' נצרכות לי שהרי בהם מהלך אני בשווקים וברחובות, ואף את 'הגב והכתפיים' צריך אני - להיות לי עזר ואחיסמך בנשיאת הסלים, אבל על זאת אתמהה לשם מה נצרך אנכי ל'ראש' וכי מה נותן הוא לי ומה מוסיף הוא לפרנסתי (כי מרוב שהיה שקוע בעסק הפרנסה, לא עלתה על דעתו כלל שיש לכל אברי האדם תכלית חוץ מתכלית ה'פרנסה'), וכך 'העמיק' במחשבותיו עד שמצא נוחם לנפשו - ובסייעתא דשמיא נתיישבה 'תמיהתו', שאת הראש נצרך הוא בכדי לחבוש עליו את 'כובע הקש' הגדול להצילו מפני קרני השמש, ואם לא היה לו 'ראש' על מה היה משים את הכובע... מחובת האדם בעולמו, להתבונן היטב, האם שונה הוא מאותו 'תם שאינו יודע לשאול', כי 'יגיע בראשו' לפרנסתו, ואינו מבין שראשו יועד לו מן שמיא לעבודת ה' ותורתו, הריהו ממש כה'חכם' שבמשל הנ"ל.

יש שמיישבים על פי יסוד זה את ה'פתרון חלום' שפתר יוסף הצדיק לשר המשקים ושר האופים, לשר המשקים פתר שפרעה ישיבנו על כנו לגדולתו הראשונה, ואילו לשר האופים פתר שישא פרעה את ראשו מעליו ויתלהו על העץ, ומניין לקח זאת, אלא, שכשיוסף שמע את 'שר המשקים' אומר (מ יא) 'וכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה', והיינו שהוא מייחס את כל פעולותיו ל'ידי', אם כן 'פתרונו' שיעלה לגדולה, כי זה מתן שכרו של הפועל לעסקיו רק ב'ידי' ואילו מוחו וראשו מסורים לשמים. אך 'שר האופים' שאמר (שם טז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי' (ונצרך הוא ל'ראש' להשים עליו את הכובע ה'מחורר' כדוגמת ה'חכם' שבמשל הנזכר), וייחס את עסקו בפרנסה ל'ראשו ומוחו' - 'פתרונו' שתוך ג' ימים ימצא את עצמו על העץ.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

הערביים 'נכאת צרי ולוט' - שלא כמנהגם. היודע 'עיקר' זה, ישתנו חייו לטובה ולברכה, ביודעו שכל הצער אשר בא עליו מדוד בפלס ומידה, ולעולם לא יצמער אפילו כקליפת השום יותר מהמגיע לו לטובתו השלימה.

וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר

פרשה זו יפה נדרשת בסוגיית קדושת עם בני ישראל י"ד בעמידה איתנה בנסיונות¹⁰ כדכתיב בפרשתן

שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נודמנו בשמים שלא יזוק מריח רע'. ולכאורה קשה, וכי במצב שפל כזה - כשעומדים למכרו ולהרחיקן מבית אביו לדורות עולם, מבלי דעת מה יעלה בגורלו ברוחניות ובגשמיות, וכי יש אז איזה 'נפקא מינה' איזה ריח נודף סביבו אם ריח טוב או לאו, אלא, שאין הקב"ה מביא על האדם שום צער יותר מהנקצב עליו אפילו במלא נימא, וכיוון ש'ריח רע' לא נגזר עליו בנוסף לעצם ה'מכירה', סיבבו מן השמים שישאו עמם

יד. מספר המחנך הגדול רבי משה בלוי שליט"א, מעשה שהיה עד לו בשנת ה'תשמ"ה, ר"מ קבע לעצמו 'חברותא' עם בחור חשוב מבני גילו, ללימוד בצוותא בכל ליל שישי, באחד השבועות כשבא ללמוד עם הבחור ראה שפני החברותא נפולות ואיננו כתמול שלשום, שאלו ר"מ - מדוע פניך רעים היום, מה קרה ומי ציער אותך עד כדי איבוד ישוב הדעת, אמר לו החברותא, הנח לי, כי ממילא לא תוכל עזור לי מאומה... אבל ר"מ לא אמר נואש, והמשיך להפציר בו לקיים בעצמו דאגה בלב איש ישיחנה. נעתר החברותא להפצרותו, ופתח לאמר לו, הנה, בחודש אלול שעבר (שנת תשמ"מ) קיבלתי על עצמו להיזהר בשמירת העיניים בזהירות מופלגת, ואכן, עד עתה היה ה' בעזרי ועמדתי בקבלתי, אבל, היום הוכרחתי לעבור טיפול שיניים, ולצורך כך נסעתי לרופא שיניים המקבל קהל בעיר תל אביב, ובעל אם הדרך נלכדתי ונכשלתי בראיות אסורות ל"ע וכן אצל הרופא באופן נורא, מעתה תבין את סערת רוחי על מה ולמה היא באה...

רבי משה שראה כי עוד מעט תנזק נפשו של החברותא, הביט בשעון התלוי על כותלי ביהמ"ד וראה כתוב בו 11:15 - הוה אומר שעדיין דלתו של הגה"ק ה'סטייפלער' פתוחה לקבל את הקהל (כידוע שהגה"ק היה גם רופא נפשות, מלבד כל גאונותו וצדקותו) עד השעה 11,30 בחצות ליל, מיהרו השניים למעונו - מעשה זה היה כחצי שנה לפני הסתלקותו למרומים, מכיוון שכבר כבדו אזניו משמוע, על כן העלה הבחור על גבי הכתב את כל אשר קרהו - הנני בחור בן 19 שנה, מראש חודש אלול ועד היום התגברתי מאד בענייני שמירת עיניים וכו', היום נסעתי לת"א ונכשלתי בצורה נוראה, מאז אין לי מנוחה, ואני אנה אני בא... חתם בשמו ובשם אמו והגישו אל הסטייפלער. לאחר שקרא את כל הנכתב, נעץ הגה"ק את עיניו החודרות כל חדרי בטן (אשר חיל ורעדה יאחזון בכל מי שמראה עיני הגה"ק נפל עליו), ובקול רעש גדול אדיר וחזק שאל את הבחור, אמור נא, האם פעם אחת התגברת על יצרך ושמרת עיניך בהיותך בדרך, ענה לו הבחור בכתב ידו, רבי המצב רע ומר... שוב חזר הסטייפלער על שאלתו, עד ש'הודה' הבחור שאכן שמר על עיניו בחלק מהזמן, נענה אליו הגה"ק בזה הלשון (וכפי שרשם זאת רבי משה בזמנו) אינני מגזים אינני משקר... אינני מגזים אינני משקר... אם היה לי כח הייתי קם בפניך מלוא קומתי, להערכתי הנסיעה מכאן ועד לתל אביב היא נסיעה של בערך שלושים וחמש מינו"ט (דקות), בכל פעם ופעם שהתגברת קיימת מצוות ויראת מאלוקיך, ונקדשתי בתוך בני ישראל, ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, בודאי תקבל עונש על מה שנכשלתי, אבל בכל פעם שהינך מתגבר אתה מתקן את העבר, א"כ מה יש לבכות, בכל פעם שהנך מתגבר בזה ובכל ענייני הקדושה הינך במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. העיקר המלחמה, תילחם תילחם תילחם. עכ"ל. ורבות יש להתבונן בדברים נוראים אלו, שאמר הסטייפלער שאם היה לו כח היה קם מלוא קומתו על פעם אחת שהתגבר על יצרו ושמר את עיניו. וכן כל פעם שמתגבר הוא במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. הדברים נכנסו ללבו של הבחור ויצא משם כ'תינוק שנולד', כי מעתה דרכי הקדושה פתוחים לפניו בכל עת ובכל שעה.

טו. עצה טובה שעל ידה יוכל לעמוד בנסיונות הקשים מצינו בדברי הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה ויהי) שהנה אמרו חז"ל 'דמות דיוקנו של אביו נראתה לו ליוסף בחלון' ועי"ז ניצל מן החטא, והנה, 'חלון' ר"ת 'וציונו להדליק נר חנוכה', ואפשר לבאר דבריו על פי המסופר בלשון חסידים, שפעם נכנס הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע לבית המדרש ומצא קבוצת חסידים עוסקים בשיחה, שאל אותם הרבי על מה הם דנים, נענו החסידים ואמרו, שהם מדברים על הגראף פוטוצקי שלא הניח שום תענוג בעולם שלא התענג בו, והוא ממלא אחר כל תאוותיו,

(לט ח-ג) 'וימאן...^{טז} וינס ויצא החוצה'. כתב הרה"ק בתיבת וישבט (ח כג). ומרמו על 'דרך העבודה', כשבא האדם לתאוות עולם הזה אפילו בהיתר, מתחילה יקיים בנפשו - 'ויתמהמה' שלא ימהר למלא תאוותו, ולא יחשוש שעיקוב ואיחור התאוה יזיק לו^{יח}, לאחר מכן בפרשתו וימאן גבי יוסף הצדיק, ג. בפרשת צו

וכמו שידוע, שכאשר התאוה בימות הקיץ להחליק על השלג, היה מפזר הררי הררים של סוכר במקום שלג ומחליק עליהם להנאתו... שאל אותם הרה"ק מבארדיטשוב האם הדליק הגראף בחייו נרות חנוכה, ויענו כל העל יחדיו, רבי הרי הוא גוי, מה לו ולנר חנוכה, נענה הרה"ק מבארדיטשוב ותמה, אם כן הלא אינו יודע מהו תענוג ותאוה כלל, ואפשר שזהו הרמז ב'חלון', כי הראו ליוסף שישים אל ליבו מהו 'תאוה' ותענוג אמיתי, אין זה כי אם להדליק נר חנוכה ולא תאוות מאוסות ושפלות כאלו, ומעתה ילמד כל חד בדיליה בנסיונות החיים העוברים עליו לתור אחר תאוות שיש בהם ממש ולא אחר דמיונות שוא ומדוחים, ודי בזה.

טז. הנה ה'טעם' על תיבת וימאן הוא 'שלשלת', וביאר בה ה'אלשיך' (תו"מ בפרשתו) כי הנה פעמים שהיצר מביא לאדם 'נסיון' ומבלבל דעתו בטענות שונות ומשונות, עד שלא ימצא האדם את ידיו ורגליו, ואם האדם מתחיל לענות כנגדו מסוכן הוא מאד להכשל כי פעמים שהעומד לנגדו 'חריף' יותר ממנו והלה יענהו תשובות (אף שבוודאי אינם נכונות) כנגד כל טענותיו ואז בע"כ יחטא (בפרט כאשר שליחו של היצר הוא 'אדם' כמותו המפתהו בחלקקות לשון), אין לו אלא עצה אחת - לזעוק וימאן וימאן - בלא 'דין ודברים', כי ממילא לא אשמע לך ותו לא מידי, כדוגמת הקושר עצמו ב'שלשלת' של ברזל, ורק כך יעלה בידו לעמוד בנסיון.

כעין זה כתב ב'קדושת לוי', וז"ל, ה'טעם' על 'וימאן' הוא שלשלת, ושלשלת הוא הרמת קול, כאדם אשר ממאס בדבר, ומרים קול במיאוס הדבר ההוא. עכ"ל. וידועים דברי הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע (אור יצחק) שלכן טעם המקרא 'שלשלת' על תיבת 'וימאן' שבמעשה הנסיון של יוסף הצדיק, כי בבוא אדם לעת נסיון, ראשית דבר יזעק ג' פעמים (דוגמת השלשלת המסלסל בניעימה ועולה כלפי מעלה ג' פעמים) איני רוצה. איני רוצה. איני רוצה וינצל, (אור יצחק פרשת וישב). יז. ודע, כי עיקר התעלותו של האדם הוא רק על ידי ה'מלחמות', כי הנה בריש פרשתו כתב רש"י לבאר סמיכות 'תולדות יעקב' לאלופי עשו, שתחילה כתבם בדרך קצרה לפי שאינם חשובים להאריך בהם, ואחר כך הזכיר ופירט כל סדר התיישבות יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. והביא רש"י שכן מצינו 'בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו, וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו'. ולכאורה יש להקשות, כי בשלמא לגבי אותם עשרה דורות מאדם ועד נח וכן מנח ועד אברהם יש צורך להזכירם למען נדע את סדר הייחוס שלנו עד אדם הראשון, וסו"ס הם הם אבותינו, אולם עשו ותולדותיו לאיזה צורך נזכרו כלל. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ד ד"ה וישב) וז"ל, והענין הוא שעל ידי הרדיפות שהיה לו מעשו בא לכלל ישוב, ולכן הוצרך לחשוב אלופי עשו שמזה בא השלמות ליעקב, עכ"ל, והיינו שכל מעלתו של יעקב הוא רק בזכותם, כי אי אפשר ליעקב בלא עשו, ורק מנסיונות ומקשיים מתגדל האדם ומתעלה עד מאד.

וזאת למדנו גם מעניינא דיומא לעניין הדלקת נר חנוכה, שקיי"ל (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, שהנה הזית אינו נותן שמנו אלא אם חובטים בו וטוחנים וכותשים אותו באבנים, ונרמז לכל יחיד ויחיד עם הקשיים והנסיונות שלו, שדווקא הם חביבים לפני המקום, ובהם מצוה מן המובחר. ואם כי בוודאי צריך לבקש ולהתחנן 'ואל תביאנו לידי נסיון', אך אם כבר באו לידי קשיים ונסיונות יזכור כי 'שמן זית מצוה מן המובחר'...

וכאותו מעשה שאמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לאנשיו במוצאי יום הכיפורים, שהוא יודע מה ביקשו בתפילתם, שבתחילה בקשו חצי מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד את ה' מתוך הרחבת הדעת, אח"כ 'התפשרו' והסתפקו ברבע מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד מתוך מנוחת הנפש, ולבסוף 'התפשרו' עוד אך בקשו שיהא להם פרנסה בכבוד ובהרחבה כדי שיעבדו את ה' מתוך שלוה והשקט, אך מאן יימר שהקב"ה חפץ בעבודה מתוך המנוחה, אולי רוצה הוא דווקא בעבודה מתוך הדחק...

יח. וידוע, מה שהורה הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע לבחור ששקע בעמקי תהום רבה, אף אם יודע הינך שלבסוף נפול תיפול ביד היצר הרע - מלך זקן וכסיל, מכל מקום אל תתנהג עמו כמלך, אשר בפצותו את פיו

אצלה 'וינס ויצא החוצה' - אל מחוץ לגבולות הגוף והנפש, ובכוח גדול ואמיץ ברח משם כל עוד נפשו בו. וללמד לדורות עולם עד כמה צריך לברוח מן העבירה?

מי לה' אלי - מעלת המתגבר על היצר

ובבבישת יצרו יוכה שימלאו כל משאלות לבו, והקב"ה יעשה עמו ניסים גדולים ומופלאים, כדברי המהרש"א על הגמ' (קידושין מ). 'כל הבא דבר ערוה לידו וניצול הימנו עושין לו נס. גבורי כה עושי דברו לשמוע בקול דברו (תהילים קג ב) כגון רבי צדוק וחבריו'. כתב ע"ז המהרש"א (ה"א)... שבתחילת אותו פסוק (לפני אומרו 'גבורי כה') כתיב 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כה...'. ו'מלאכים' אלו הכוונה לצדיקים הכובשים את יצרם מדכתיב לעיל מיניה 'לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם', ואמר שבגבורתם זו הם כמלאכים לכבוש את יצרם ('גבורי כה' הכוונה כמו שאמרו (אבות ד א) 'איזהו גבור הכובש את יצרו'). ומבאר המהרש"א מדוע כתיב 'עושי דברו לשמוע בקול דברו', דלכאורה עפ"י

- 'וימאן', שילחם עם יצרו בזעקת 'איני רוצה' עד שכבר לא ירצה לילך אחר תאוות לבו (היינו כשלבנו עדיין יתאוה מכל מקום לא יסכים לילך אחריהם), ועי"ז יוכה - 'וישחט', שישחט יצרו הרע וכבר לא יתאוה כלל למטעמותיו".

והנה מצינו אצל יוסף הצדיק בעת ה'נסיון', דכתיב (ל"ט יב) 'ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה', ובוודאי ידע יוסף שאם יתאמץ לחטוף את בגדו ממנה לא תוכל להעליל עליו מאומה, וממילא ימנע מעצמו את היסורים שעבר במשך י"ב שנה בבית האסורים [ואכן בראשונים על אתר מצינו כמה פירושים מדוע לא עשה כן], וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שברגעים אלו עמד יוסף בנסיון גדול ונורא, כי היצה"ר פיתחו שיתעכב לרגע קט יחטוף את בגדו ואז ינוס וינצל מעלילותיה, אך ידע יוסף שהגיהנם ושאל תחתית בוערים תחת כפות רגליו, וכל רגע כמימרא שיששה עוד במקום הטומאה הוא מסוכן ליפול ולהיכשל ח"ו, לפיכך לא התחשב בכלום, אלא תיכף השאיר בגדו

מיד ממלאים משאלותיו, אלא, תדחהו בלך ושוב, כי על כל רגע ורגע שהאדם דוחה מעמו את היצר אף אם נפל לבסוף הריהו גורם נחת רוח מרובה להקב"ה לאין ערוך.

יט. עצה נפלאה למד הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (וישב תרג"ג) מדברי הכתוב (לט ח-ט) שם נאמר וימאן וגו' איננו גדול בבית הזה ממנו ולא חשך ממני מאומה וגו' ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים, כי בכואו לידי נסיון יישב דעתו ויתבונן היטב כי אבריו וכל חושיו משל הבורא ניתנו לו גם יחשוב מנין לי כח לפעול בהם אם לא מידי הקב"ה בכבודו ובעצמו... אשר הוא בעל הכוחות כולם והוא מניע את ידי ורגלי, ואין לך תנועה קטנה כגדולה שהאדם מניע מבלעדי עזרתו יתברך. מעתה יחשוב - הרי ברצות ה' יטול ממני את כוחותיי כשאגש לעבור עבירה ואז אהיה מוטל כאבן דומם מבלתי יכולת להניע את איברי, ואעפ"כ מפקיד הקב"ה ברשותי את כל הכוחות שאוכל לעשות כרצוני, ואם כן איככה אשא פנים ואבגוד בו ית' ובכוחות שנתן לי ולעבור עמם עבירה. [והרי הדבר דומה, לאדם השואל מעם חברו קרדום, והוא הולך עם קרדומו זה ועוקר והורס את כל שדהו של חברו. נמצא שהוא משתמש בשל חברו בכדי להרוס לו ולגמול לו רעה תחת טובה ואין לך כפיות טובה גדולה מזו].

וכה אמר יוסף הצדיק - איננו גדול בבית הזה ממנו ולא חשך ממני מאומה וגו' ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וגו' כלומר, אם אדוני - ריבון העולמים, נותן לי כוחות ולא חשך ממני מאומה, איככה אוכל לגמול לו רעה תחת טובה. ומסיים ה'שפת אמת', אבל יישוב הדעת הלזה, בא רק לאחר ה'וימאן' שהוא ממאן ליצר הרע מבלי ליישב דעתו ולתת טעם למעשיו, ורק לאחר מכן הוא יכול להילחם בו על ידי יישוב הדעת.

כ. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה מספר את המשל הידוע בדרך צחות, על 'ההיא סבתא' ששנתה ב'צאינה וראינה' (ספר המספר את הפרשה בלשון 'אידיש', ונהגו נשות ישראל מדור דור להגות בו מידי שבת בשבתו), בהגיעה ל'מכירת יוסף', לא היתה יכולה לעצור את בכייה, וייללה בדמעות שליש על הנער שנמכר על לא עוול בכפיו, לעבר הבלתי ידוע, והנה לשנה הבאה, בשובה לקריאת פרשת וישב ב'צאינה וראינה' נענתה לאמר, יוסף, יוסף, בשנה הזאת לא אזיל דמעה בעדך, שהרי כבר ראית אשתקד מה אירע לך בלכתך אליהם, ומדוע שבת על אותה הדרך... והיה ה'בית ישראל' אומר, לא מליצה ולא צחות יש כאן כי אם קורטוב של אמת כואבת, כי כך נמי מנהגינו, פעמים ונכשלים אנו בהליכה אחר יצרינו כסומים בארובה, ואם ראית שבעבר נכשלת, מדוע שבת לילך ולהתקרב אל מקום הסכנה - יצרך הרע... ברח לך לבל תכשל שוב, אחרי ש'בעל נסיון' אתה כי המקום מסוכן עבורך.

הנסיון - אין גדול ממני בבית הזה ואין מן הראוי לאדם גדול כמוני לעשות איזולת בזאת^{כב}.

זה הכלל, חייב האדם להכיר בערכו של כל איש ישראל כי רם הוא עד מאד, ואף אם היצר מפתחו כי בריה שפלה ונחותה הוא ואין כל חשיבות בפעולותיו אם בקיום מצוות ה' אם בהתנכרות על הנסיונות, לא ישמע לו. וכן כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשתן) על דברי חז"ל בפרשתן 'וישמע ראובן ויצילהו מידם (לו כא) - אילו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב אחריו וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתפיו היה מוענו ומוליכו אצל אביו' (ילקוט'ש וישב קמא), וז"ל. וודאי לא היה הכוונה ח"ו לגאות וכבוד - שהכתוב יכתוב כן עליהם. אלא, כי אין האדם יודע עד כמה מגיעין מעשיו, ואילו היו יודע שמעשיו מגיעין עד להשי"ת -

הדקדוק היה לו לומר להיפך 'לשמוע בקול דברו עושי דברו' שהרי רק לאחר שמיעתם את דבר ה' הם ממלאים רצונו, (ו"ל) אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם 'עושי דברו' של הקב"ה על ידי בוחם וכבישת יצרם, ואז השי"ת גוזר 'לשמוע בקול דברו' של הצדיק, והיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו נס להצילו מהמזיקים (עכ"ל)^{כא}.

איננו גדול בבית הזה - יהשיב את עצמו כ'גדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה

בפרשתן (לט ה-ט) 'איננו גדול בבית הזה ממני... ואיך אעשה הרעה...', ביאר הרה"ק מקאברין זי"ע (אמרות משה, וישב) כי זוהי הדרך הישרה להתגבר על הנסיונות, שיקיים בעצמו 'ויגבה לבו בדרכי ה' (דה"י ב' יו"ו), להחזיק בעצמו כי אין כמוהו ראוי לעבודת השי"ת ורק כך יינצל מרשת היצר, ולכן זעק יוסף הצדיק בעת

כא. ואכן, גדול שכרו של הנלחם, כביאורו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וימאן) ב'טעם' שעל תיבת וימאן - 'שלשלת'. משל לפועל העובד אצל 'בעל הבית' אף אם יעבוד 'יומם ולילה' - יצא אדם לפעלו מבעוד יום עדי ערב ירוויח את שכרו בשכר נאה, גם תהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה, אך עדיין רחוק הוא מן 'העשירות', ורק בהזדמן לפניו איזה 'עסק' טוב ומוצלח המניב רווחים עשרת מונים מההשקעה, בזה יעלה קרנו בפעם אחת למעלה למעלה כמו השלשלת, וייהפך להיות מעשירי העיר. כיוצא בו ממש הוא בעניני רוחניות, תמידים כסדרן עובד הוא את ה', ומתעלה מדריגה אחר מדריגה, אך עדיין ארוכה לו הדרך, אמנם, בבוא אליו פעם אחת 'נסיון קשה ומר' אשר מרגיש הוא ממש טעם מיתה בהתגברו על זה, אם יעמוד האיש בזה הנסיון, ב'וימאן' חזק ואדיר, לשבר את כל כוחות התאוה בגופו ונפשו - זאת היא ההשקעה בעסק טוב המביאה לו רווחים עצומים לנצח נצחים, הרבה יותר מכפי יגיעתו בתחילה.

וזה נרמז בטעם ה'שלשלת' העולה למעלה, כי בהתאפקות אחת מתאוה רעה ובעצימת עיניים מהביט ברע זוכה לעלות מעלה מעלה, והיא ההשקעה הכי טובה בחשבון שלו ב'בנק' של מלך מלכי המלכים הקב"ה, המשלם שכר טוב ליראיו, והוא מאמרם (במדב"ר יד ו) 'אמר הקב"ה עלי לשלם שכר אותה העין', הכתוב גבי יוסף הצדיק שעצם עינו מראות ברע, כי הקב"ה לא נשאר 'בעל חוב', ועל כל התאפקות והתגברות נגד היצ"ה ר ב'וימאן' זוכה לשכר גדול בבחינת עשירות.

כב. שמוע שמעתי על איש שנכנס אל אחד מהאדמורי"ם בעיר בני ברק יצ"ו ושאל את פיו בהעזה, מי התיר לכם לבוא ולתפוס את כסא המלוכה לקרא את עצמכם בשם רבי, ענהו הרבי, אף לי הייתה קשה קושיה זו - 'מי אנכי' בעת שפתחתי את בית מדרשי, והלכתי לשאול בעצת מרן ה'חזון איש' זי"ע, אמר לי ה'חזון איש', בימינו אנו כל מי שמחזק אחרים ראוי לו להקרא בשם 'רבי'. כך אמר לי בעת עמדי בסמוך לו, כאשר פניתי לצאת מחדרו נענה שוב ואמר לי, אפילו באם אינו מחזק כי אם את עצמו כבר ראוי הוא להיקרא בשם רבי...

וכך מצינו שעשה רבינו הקדוש (ב"מ פה) כשמצא את רבי יוסי בנו של רבי אלעזר בן רבי שמעון - וראהו עומד בשפל המדרגה, לקחו בדברים והושיבו עם התנאים, הלבישו ב'איצטלא דרבנן' ואף קרא לו 'רבי'. ומאז כל אימת שהיה רבי יוסי רוצה לחזור לדרכיו מקדם היה אומר לו - הכריזו עליך כי חכם אתה, ו'רבי' קראו אותך, היאך תאמר 'למעללי אני חוזר...' הרי לפניך, שכשיחשיב האדם את עצמו או את רעהו יהא זה למגן ומחסה מכל נפילה ח"ו, וכן יעשה כל איש בעמדו בנסיון - יהיה מי שיהיה באיזה נסיון שיהיה, יעצור בעצמו ויחשוב הרי כה חשוב הנני לאבי שבשמים - וכל פעולה קטנה שלי גורמת לו ל'נחת רוח' בגבהי מרומים, ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים...

לא היה היצר מתאמץ בכל כוחו להכשיל אותך, וכשידע האדם שהתגברותו חשובה יצליח בוה"ק.

שיכתוב עליהן כן, היה עושה ברצון יותר. וכן בכל אדם אם היה יודע איך מעשיו גורמים טובה לכל העולמות ולכל הנבראים היו עובדים ברצון וחשק יותר, עב"ל. והיינו שעל האדם להכיר שכל פעולה קטנה שלו וכל התגברות אפילו מועטת - אינם נוגעים רק לעצמו אלא הוא מנענע בהם את כל העולם, בזה יבין את חשיבותו הגדולה למעלה למעלה, וממילא יהיו כל מעשיו וכל ה'הלוך ילך' שלו באופן הראוי ביותר²¹.

מלבין פני חברו - חומר הלבנת פנים

בפרשתן (לח כה), 'הוא מוצאת...' ובגמרא (סוטה י:), 'אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנלן מתמר' שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם יודה וכו'²². נוראות מצינו בחומר עוון מלבין פני חברו עד שאמרו (ב"מ נט.) אין לו חלק לעולם הבא, וב'פני יהושע' (ב"מ נח:) מוכיח דעון זה חמור יותר מעון

עוד אמרו רבותינו לחזק ברכיים כושלות, שיאמר האדם לעצמו מהא גופא ש'נסיון' קשה עומד לפניך, הרי שחשיבות גדולה יש בשמים למלחמתך, כי בלאו הכי

כג. כיוצא בזה מתאמרא בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, לבאר את דברי חז"ל (סוטה מט:) 'בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא', פירוש תיבת - 'יסגא' הוא ריבוי, ועוד פירושה מלשון 'סגי' - 'די', והיינו שבאחרית הימים די לו להקב"ה ב'חוצפה' שילבשו זקנים עם נערים (דהחצוף יעשה דברים שהם למעלה ממדרגתו), כלומר, שלא יביטו כלל על מצבם הרוחני באמת, אלא יענו ויאמרו 'צדיק אני', קדוש אני, ובוזה יהיו להם כוחות הגוף והנפש לעבוד את ה' כראוי.

כד. וכן איתא מהרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, דהנה אמרו חז"ל (בר"ר פה ב) שאשת פוטיפר ראתה באיצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד ממנו בן, ואמר ה'דברי שמואל' דוודאי גם יוסף ראה מה שהיא ראתה שהוא עתיד להעמיד ממנה בן, והיה 'אובד עצות', כי השתומם בעצמו - וכי ח"ו יהא כאן עבירה לישא נכרית זאת. וזה גופא היה תוקף הנסיון, לחשוב שממילא יכשל לבסוף אם כן אעשה זאת כבר עתה... אמנם יוסף הצדיק השיב לעצמו, וכי מה לי לחקור אחר העתידות, 'כעת', יכול אני להתגבר, אעשה כן, ולא אחשוב על העתיד. ואכן, בהתגברות זו זכה למדרגות עד אין קץ ואין שיעור (סוף דבר היה שהעמיד ממנה תולדות בהיתר גמור בנשאו את בתה אסנת).

ואכן, במדרש (רבה, פז ה, עיי"ש כמה גרסאות) איתא על תיבת 'וימאן' - בדבר מצוה ממאנין (כמו שנאמר ביבום, דברים כה ז) מאן יבמי, בדבר עבירה אין ממאנין - בתמיה, ובשפת אמת ליקוטים כתב דנראה לפרש דקאי אדלעיל שראתה במזל שיהיה לה ממנו זרע ובודאי הראתה זאת ליוסף ולכן השיב שאפילו שבאמת כן עומד שיהיה לה זרע מכל מקום צריך למאן, שהרי אפילו במצוות יבום שהוא להקים זרע ומכל מקום כשאינו חפץ לייבם המציאה לו התורה דרך תיקון אחר על ידי חליצה, כל שכן לדבר עבירה כשימאן יהיה נתקן הדבר באופן אחר כמו שהיה באמת שנשא בתה כנ"ל.

באופן אחר ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בפרשתן), את הפסוק (לט יב) 'ותתפשהו בכגדו', דבגדו הוא מלשון 'בגידותיו', כי היצר בא אל האדם לאמר הרי כבר בגדת בה' אלוקיך, אם כן 'שכבה עמי' - בוא ועשה עוד עבירות כי ממילא אפסה תקוותך... לזאת יענה ויאמר 'איננו גדול בבית הזה ממני' - קדוש אני, ומעולם לא חטאתי, (ואף אם נפלתי, מכל מקום בנו של מלך אני וקדושתי שגבה למעלה למעלה), על כן 'איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים'... כה. הגה"ק מאוסטראווצע זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, דאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל - בכדי לשמור על כבוד עצמו, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

נוראות מצינו ברמב"ן (לט יב) המבאר את הטעם שהניח יוסף את בגדו בידה של אשת פוטיפר - 'לכבוד גבירתו לא רצה להוציאו מידה בכחו הגדול ממנה', ר"ל, שיוסף היה גיבור ממנה, ובנקל היה יכול להוציאו אלא שחשש על כבוד גבירתו, והדברים נוראים שהרי בגד זה הוא ששימש ראייה לעלילותיה השפלות על יוסף ועי"ז ישב בבית האסורים, ועכ"ז הסכים יוסף להשאיר את הבגד בידה, על אף כל הצרות שיבואו לו מחמת כן, העיקר לשמור על כבודה ולא לבזותה, והתבונן נא, כי אין המדובר ב'צדקת הדור', אלא בנכרית מרשעת שבאה להכשילו בחטא, אך

ענין זה ענין דשפיכות דמים, כיון דאזיל סומקא ואתא חורא, אבל אה"נ דמלבין חמיר משפיכות דמים, כיון שמביישו בפני רבים¹².

ומכאן נלמד עד כמה צריך לחוס על כבוד חברו מלגרום לו צער ועלבון ברבים וביחוד¹³, ואדרבה לחלוק לו כבוד, ולדרוש בשלומם וזכותם של ישראל כל הימים, לעמוד לימינם ולחקל עליהם כמה שבידו¹⁴, ומידה טובה מרובה עד כמה גדול שכרו בזה¹⁵ ובבא לא.

רציחה, שהרי אמרו (ב"מ שם) 'כל היורדין לגיהנם עולים' (לאחר י"ב חודש, כמשפט רשעים בגיהנם), חוץ משלשה שיורדין ואין עולין, ואלו הן... והמלבין פני חברו ברבים¹⁶, והמכנה שם רע לחבירו¹⁷, ומדייק ה'פני יהושע' דממאי דקתני 'כל היורדין' משמע שגם רוצח השופך דמים בכלל העולים מגיהנם, וא"כ איך אמרו שם 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים', והלא המלבין פני חברו גרוע וחמור יותר, והא ראיא שאינו עולה מגיהנם, ומתריץ דבודאי כן הוא האמת, 'דהא דקאמר לעיל 'כאילו שופך דמים' לאו דשקולין הם, אלא שיש בכלל

מכל מקום חס על 'כבוד גבירתו', ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה צריך לשמור על כבוד אדם מישראל ואפילו אם הוא רשע גמור, ועל אחת כמה וכמה שאינו רשע כ"כ...

מענין לענין, כתיב בפרשתן (מ 1) 'וירא אותם והנם זועפים', וברש"י (שם ה) 'ומדרשו, כל אחד חלם חלום שניהם, שחלם את חלומם ופתרון חברו'. הקשה הרה"ק 'הפני מנחם' (שמענו ממי ששמעו ממנו) בשלמא, פניו של שר המשקים היו זועפות שהרי ראה פתרונו של חברו שיתלו את שר האופים, וחשב שאף חלקו יהא כסופו של חברו, אבל שר האופים שראה שישבו שר המשקים כמשפטו הראשון, אם כן למה היו פניו זועפות, הרי היה לו לומר לעצמו שאף הוא יהא פתרונו לטובה, אלא שלא היה לו עין טובה ולא היה יכול לסבול לראות חברו משתחרר ויוצא לחירות למשפטו הראשון, ומשום רשעותו ועינו הרעה נענש.

כו. פעם הלך אה"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לשפוך צקון לחשו בכותל המערבי, בהיותו שם רצה מאן דהוא לגשת אליו לתת לו 'ספר קודש' בכוונה תחילה שהרבי ישלם לו ב'נדבה' בעין יפה ובנתינה הגונה, משהבחינו בו המשמשים הרחיקוהו משם כדי שלא יפריע לצדיק באמצע עבודת הקודש, ויהי כאשר סיים הרה"ק להתפלל והתחיל לחזור ולצאת מן הכותל הזדעזע כשהבחין לפתע ביהודי זה העומד מרחוק ומחזיק את הספרים בידו, כי הבין שהלה רצה לגשת אליו אך לא נתנו לו, וכשהוא נסער בסערת רוחו נתן ידיו על מצחו וזעק מקירות לבו 'הם מבלבלים אותי לגמרי, איך אפשר לגרום עגמת נפש ליהודי...!' ומיד ציוה למשמשיו למהר ולהביאו לפניו, וכדי לפצותו ולפייסו נתן לו נדבה גדולה, ואז הלך ליטול ידיו וחזר שוב לכותל המערבי להתפלל.

כז. צא ולמד חומר העוון ממה שאמרו (ב"מ נח: טו.) 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים... אין לו חלק לעולם הבא' וכדאי הוא העיון בתשובתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספרו 'מנחת שלמה' (ח"א סוף סימן ז) שהאריך לעורר בענין הלבנת פנים, ודן שם באריכות מדוע לא מצינו שהתירו לחלל את השבת כדי להציל את חברו מהלבנת פנים (ועי' שו"ע או"ח שז יד), ואיך א"כ מזלזלים בדבר חמור כזה.

כח. מעשה היה אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שנכנס פעם להדליק נרות חנוכה וניגש אל המנורה, אך במקום להדליק הורה למשמשו להכניס את המנורה אליו החדרה, ולאחר כמה דקות יצא עם המנורה והדליק את הנרות כדרכו. החסידים שראו מעשה זה התפלאו מאד, והיו סבורים שבודאי היו לרובם בזה ענינים נסתרים וגבוהים העומדים ברומם של עולם, אך לאחר ההדלקה סיפר להם המשמש גופא דעובדא היכי הוי, כי תפקידו היה להכין את נרות המנורה מדי יום ביומו, ובאותו יום התחלף לו בין כד השמן לבקבוק של משקה 'מעד' [-מי דבש], ובטעות הכניס את ה'מעד' במקום שמן זית, ובכניסתו הבחין הרבי מיד בטעות, לפיכך הורה להוציא את המנורה, כי לא רצה לגלות את הטעות ברבים ולבייש את פני המשמש ברבים.

כט. בשם הרה"ק האמרי אמת' זי"ע אמרו, שאף אם אין אדם יכול לעזור לשני ולסעוד אותו, וגם אין בכוחו לדבר עמו דברים המתיישבים על הלב, לכל הפחות ישמע אותו ויקשיב לשוועתו שגם בזה הוא מצילו ומעודדו - כשמרגיש שיש אחד שמבין מצוקתו, וכמו שנרמז בפרשתן (לו כא) 'וישמע ראובן ויצילהו מידם', שעצם השמיעה היא ההצלה.

ל. ומלבד שהקב"ה ישלם לו שכרו, זוכה הוא גם להיות מכובד על הבריות, כי כפי הנהגת האדם עם אחרים כן ישיבו לו כגמולו, לטב ולמוטב. רמז לענין זה מצא הגאון רבי יצחק אלחנן ספעקטאר זצ"ל דבפרשתן גבי יהודה

הנוכה

תוקף קדושת הימים

ושגב מעלת הדלקת הנרות וסגולתם

ובין שאינם מהדרים נוטלים 'אתרוג' אחד, אלא שזה המהדר נוטל אתרוג נקי יותר או נאה או גדול יותר, אבל לא שמענו שהמהדרין יקחו שני אתרוגים וכדומה. ונתבאר בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"ס ד"ה איתא מההדרין) שכל עניינו של נר הנוכה הוא 'התחדשות' בעבודתו ית"ש^ל, לעקור את 'ההרגל' ועשיית המצוות כמצוות אנשים מלומדה, על כן תיקנו שבכל יום ידליקו באופן שונה מיום אתמול, בכדי שלא יתרגל להדלקת נר הנוכה^ל, אלא בכל יום יהיו בעיניו כחדשים, ויגש אל המצוה מתוך התעוררות לב בהתלהבות מחודשת^ל.

ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות

בגמ' (שבת כא:), 'מצות הנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, ובית אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסף והולך'. ומן הראוי להתבונן בטעם הדבר שתקנו חז"ל למהדרין וכן למהדרין מן המהדרין צורה אחרת באופן קיום המצוה ממי שאינו מהדר, ולא מצינו כן בשאר מצוות, וכגון לגבי אתרוג, שבין המהדרים

ותמר כתיב (לח טו) 'ויאמר' הבה נא אבוא אליך' והיא השיבה לו 'ותאמר מה תתן לי', והטעמים על תיבת 'ויאמר' - 'ותאמר' שוים המה, שעל שניהם יש 'פשטא', וכן בהמשך כתיב (פסוק יז) 'ויאמר' אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן, 'ותאמר' אם תתן ערבון עד שלחך, שהטעם על שתי האמירות הוא 'זקף גדול', וגם בכתוב שלאחריו (פסוק יח) 'ויאמר' מה הערבון אשר אתן לך, 'ותאמר' חותמך ופתילך ומטך' שעל שניהם הטעם 'רביעי', ללמדנו שכך הוא דרך העולם, שתמיד ישיב לך איש שיחך באותו דרך וניגון שהנך מדבר אליו, ואם אתה תתחיל את הדיבור בנחת ולשון רכה גם השני ישיב לעומתך באותה מטבע, ובניגון של 'פשטא', אך אם תפתח פיה ב'זקף גדול', גם רעהו ישיב לך בזו הדרך, ודי למבין.

לא. וכבר אמרו, שכל מעשה הצלתו של יוסף הצדיק מבור בית הסוהר ועלייתו להתמנות למשנה למלך - הכל היה כששאל את שר המשקים והאופים - מדוע פניכם רעים היום, כששם לבו לחזק את זולתו. ללמדך ש'מ'מילה טובה' איש לרעהו אפשר לאדם להציל אחרים ואת עצמו, עדי בואו אל כס המלוכה...

וזאת נדרש גם ממה שנהגו להניח את ה'שמש' מעל הנרות, כי בו מדליקים את הנרות (מהרי"ל), ורמז יש בדבר כי כל המיטיב לאחרים כדוגמת ה'שמש' שהוא מדליק את כל הנרות אזי עולה ומתעלה הוא על כולנה...

עוד במעלת ה'שלוש' ורעת המחלוקת יש להביא מה שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה לך) בביאור האמור בפרשתו שאמר יעקב ליוסף 'לך נא וראה את שלום אחיך ואת הצאן והשיבני דבר' (לז יד), כי היתה ברכה מרובה בצאנו של יעקב אבינו, מאחר שהיו השבטים כולם באחדות חוץ מיוסף, וכמו שאמרו בגמ' (ב"מ נט.) שהשלוש מרבה שפע וברכה, ועל כן אמר יעקב ליוסף לך נא ראה את שלום אחיך אשר כולם בשלום, וראיה לדבר הוא מ'שלוש הצאן', שאם לא כן אזי לא היה ברכה בצאן, ומכך תלמד גם אתה להיות עימם בשלום.

לב. והסמיך לזה (תרל"ד ליל ג ד"ה חנוכה) את לשון הכתוב (תהילים מ ג-ד) 'ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו', ויתן בפי שיר חדש, כי טיט היון רומז ליוונים שרצו להטביעו בתוך הטיט והרפש שלהם, והקב"ה הציטנו מידם והעלה אותנו מאותו טיט היון, ועי"ז ויתן בפי שיר חדש, כי חנוכה הוא זמן של התחדשות, ושירו לה' שיר חדש.

לג. מספרים על החסיד המפורסם רבי שמואל מונקעס זצ"ל, שנכנס פעם לבית המדרש ושמע איך שמלמד דרדקי קורא לפני תלמידיו את המשנה הראשונה במסכת בבא מציעא 'שנים אוחזין בטלית, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי, נישג ר' שמואל ושאל - הנה בסוף 'ההלל' כופלים את הפסוקים (כמו ששנינו בסוכה לח.), ובסידורים הדפיסו את הפסוקים האלו בפעם שניה באותיות קטנות יותר, ומדוע במשנה זו שכפל התנא לומר זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, - לא נדפס פעם הב' באותיות קטנות יותר, המלמד הביט עליו בפליאה ולא ידע להיכן נוטה כוונת ר' שמואל, אך מיד 'הוא מותיב לה והוא מפרק לה', דבנידון המשנה הרי הראשון זועק בכל כוחו - כולה שלי... ואף השני

ובאמת, כל יום ויום הרי הוא עומד בפני עצמו^{לה}, כי אלא שהנס היה הולך וגדל, וכמו שכתבו התוס' (תענית נעשה בו נס חדש שלא היה אמש, ולא עוד (בא: ד"ה וי"ט) וז"ל, דחנוכה דינא הוא לגמור הלל, דבל

יזעק לעומתו בכל כוחו - לא כן, אלא כולה שלי... וכיוצא בזה, באופן הב' שבמשנה שניהם זועקים אני מצאתיה בכל כוחם, לכן שפיר אפשר לכתוב את טענות שניהם באותיות גדולות ומאירות עינים, שהרי שניהם 'באותו כח' נאמרו, אבל בפסוקים שבהלל מדרך העולם שביום א' דחנוכה יאמרו בקול גדול בצהלה ורינה - 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו', ואילו ביום השני תפוג ההתלהבות, ויאמרו 'זה היום עשה ה'' יותר בנחת ובהשקט... על כן נדפסו באותיות קטנות יותר... והדברים נוקבים... דהרי אם כך הם פני הדברים בעיני ממונות, כ"ש שברוחניות צריך להיות כזאת, וחס מלקיים את המצוות בפעם השניה בלא התלהבות בבחינת 'האותיות הקטנות', אלא יגש אל הקודש 'בקול רעש גדול', לעשות נחת רוח להבורא יתב"ש.

לד. החסיד המפורסם רבי יוסף קאזליק זצ"ל מירושלים התגורר בשנות שחרותו בעיר זוועהיל, והיה מחסידי הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע. לאחר שנים כאשר נפגשו שניהם בירושלים עיה"ק, תינה רבי יוסף לפניו את צערו שבצעירותו בהיותו בזוועהיל הרגיש הארה גדולה בשבתות וי"ט, ואילו עתה בארץ הקודש אינו מרגיש בכלום, השיב לו רבי שלומ'קה במשל, שקשה מאד לאדם לשאת דלי גדול מלא מים על שכמו, ואף אם יתאמץ מאד ויצליח להעבירו ממקום למקום יזיע בכל גופו ובקושי יצליח לטלטלו, ומכל מקום בהכנסו 'למקוה מים', יעלה לו הדבר בנקל, ולא ירגיש את כובד משא המים אשר על גביו, ומאי שנא, אמנם, החילוק פשוט, שכאן נכנס האיש אל תוך המים, ואילו התם נוטל את המים על גביו. הכי נמי בהיותך בחו"ל היית כמי שנושא את אורות החגים ומועדים על גביו ולכן הרגשתי את ה'משא' שעליך, והנה בבואה דבבואה שייך נמי בדידן, שפעמים לפני חנוכה תתלהב רוח האדם בקרבו ויתרגש לקראת הימים הגדולים הממשמשים ובאים, ואילו באמצע החנוכה אינו מרגיש עוד התרגשות זו - כי הנו בתוך היו"ט ועל כן אינו 'מזיע' כל כך, וממילא בל יפול רוחו בקרבו. אך מאידך זכור יזכור כי נמצא הוא בתוך הימים הגדולים והקדושים, וידע את אשר לפניו...

משל למה הדבר דומה, למי שהוצרך להגיע למשרד (אפיס) הנמצא בקומה 100 במגדל רם ונישא, נכנס למעלית (עלעוויטע"ר) ולחץ על הכפתור המורה על מספר מאה, בבת אחת הגביה עוף והמעלית המהוללה בתשבחות עמדה בתוך כמה רגעים במחוז חפצה, הלה נשאר עמוד בה כ'גולם', ולא יצא משם... שאלוהו האנשים 'מה לך נרדם'... השיב ב'חכמתו' מה אעשה שאיני מרגיש שעומדות היו רגליי במקום גבוה 'עד השמיים' כמו קומה מס' 100... נענו לו, וכי הדבר תלוי בהרגשתך אלא במציאות הדברים, ומאחר שהאמת הוא שאתה נמצא בקומה המאה אם כן צא מ'התיבה' ולך לך למקום 'עודך'... והדברים אמורים לדידן, עומדים אנו בתוך הימים הקדושים הללו, ימי החנוכה המאירים, אך יש שנשארים עמוד כגולם על מקומם דאשתקד, בטענתם - איננו מרגישים את קדושת ומעלת ימי החנוכה... לאלו תאמר, מה מקום יש להרגשות כאלו, הרי באמת אנו נמצאים בחנוכה, אם כן 'זוז' מהמקום אשר אתה עומד עליו 'אדמת קודש', תחל בעבודת הקודש ותגביה קרנך מעלה מעלה...

לה. בספה"ק הרבו להביא מדברי האר"י הק' זי"ע (פע"ח שער חנוכה פ"ד) כי ימי החנוכה מכוונים כנגד י"ג מידות של רחמים, וכל יום באשר הוא מכוון כנגד מידה אחת, וניתן לפעול ישועות גדולות כפי ענין השפעות המידה היא השייכת לאותו היום, ונביא מעט מזעיר קצת מתוקף השפעות הימים, למען נדע את אשר לפנינו, ובכדי שנוכל לדלות מלוא החפניים מאותם אוצרות מלכים הנפתחים לטובה.

ביום הראשון - יש שפירשו בדברי הגמ' (שבת כא:): 'בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון', שלכאורה אין הלשון מדוקדק כ"כ, כי נראה שכבר שבכ"ה כסליו חלים שמונת ימי חנוכה, והיה צריך לומר כי בכ"ה כסליו מתחילים שמונת ימי חנוכה, אלא רמז יש כאן, כי אכן ביום ראשון דחנוכה מאירים כל הארות של שמונת ימי החנוכה, וכביכול שביום זה מונח כבר שמונה ימים. ויתבאר ביותר על פי מה דאיתא ברוקח 'אין חוזק כחסידות בתחילתה', כי גופא בתר רישא אזיל, והכל קיים כבר בתחילה.

ובספר 'שבט מיהודה' (לנר א' תרס"ז) כתב בזה הלשון, ביום ראשון דחנוכה בודאי רפואה קרובה לבוא לכל מיני מחלה ר"ל. עפ"י דברות קדשו של כ"ק מר אבא (הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע) מארן זצוקלה"ה שתיבת רפואה הוא אותיות 'אור פה' ונקראת ג"כ 'ארוכה', שהוא אותיות אור כ"ה. והיינו שכל רפואה הנעשית תמיד ע"י תפלה שהוא

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

'אור פה', נעשית בחנוכה בעצם יום הראשון בכ"ה בכסליו, והיינו אור כ"ה. עכ"ל. ואם כי בוודאי כל ימי החנוכה מסוגלים לרפואה, אך ביותר ניתן לפעול זאת ביום הראשון.

סיפר לי יהודי חשוב שליט"א מתושבי ענגלאנד (אנגליה), שלפני כחמישים שנה נולדה לו בת בימי הקיץ, ולדאבון לב נולדה הבת בלי בני מעיים (קיבה) רח"ל, והודיעוהו הרופאים שמדרך הטבע לא תחיה אלא יום או יומיים. כשמעו את דבריהם העלה בדעתו למהר ב'קריאת השם' עוד בימות החול כל עוד שהיא בחיים חיותה, וישאל היהודי את הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווראסק זי"ע על רצונו לקרוא מיד שם, אך הרה"ק אמר לו שימתין עד שבת. אבי הבת ניסה להסביר כי מי יודע אם תאריך ימים עד שבת, אולם רבי איציק'ל עמד על שלו שיתן שם בשבת. ואכן כך עשה. והנה רופאים נתנו לה לאכול אך 'כבולעו כך פולטו' ומ"מ למרבית הפלא נשארה הבת בחיים, כשהרופאים אומרים שניסי ניסים מתרחשים עמה בכל רגע - מעל לדרך הטבע.

כך נמשך הדבר עד יום א' דחנוכה, באותו היום גילה הרופא להורי הבת שאין בידו כל הסבר בדרכי הטבע - אבל נגד עיניו נראה בצילומים דבר פלא והפלא כי נברא 'יש מאין' ובמקום הקיבה החל לגדול עור קצת ואולי יש תקווה, וביום שמעלים האור עלה העור... עד שבתוך ב' שבועות נבראה בקרבה קיבה חדשה לאורך ימים ושנים, ויהי לפלא ולמופת. ויהי בר"ח ניסן הבעל"ט נכנס האב עם ב"ב לרבי, והזכירו ב'קוויטעל' את הבת, נענה הרבי ואמר, שמיד כשנולדה הבת הבין מדברי האב שאין כל מציאות שתחיה הבת, על כן המתין לשעת הכושר - נר א' דחנוכה, ואז בקע רקיעים בתפילתו עד שהרגיש שפעל לה ישועה (מששמעה אם הבת דברים מפורשים יוצאים מפי הרבי נפלה לארץ חלשות ונתעלפה רוחה, שהרי באותו היום החל העור לצמוח - והם לא סיפרו לרבי באיזה יום אירע הנס כי לא ידעו מתחילה שהישועה הייתה תלויה ביום זה דייקא). **ביום השני** - 'המידה' השייכת בו היא השנייה מסדר י"ג מידות והיא מידת 'רחום' (כפי הסדר של האריז"ל), וכלומר, שבו ביום מאירה מידת 'רחום' ומתגלה ביותר רחמנותו של הקב"ה, ובידנו לעורר 'רחמים', ובאמת כל ימי החנוכה מתגוללים רחמים רבים, וכמו שאומרים ב'על הניסים' ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, אך ביום זה הוא עיקר הארת ה'רחמים'.

והדרך לעורר מידה זו היא כמו שדרשו חז"ל (שבת קנא:): את האמור (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים', שעל ידי שנוהג הוא במידת הרחמים מתעורר עליו מלעילא מידת 'רחום', כמידה כנגד מידה.

הרה"ק ה'עקידת יצחק' מאלכסנדר זי"ע הי"ד (ליל ב' תרצ"ז) הוסיף להביא מה שאמר הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע כי י"ג מכילין דרחמי מכוונים המה כנגד י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, ונמצא שמידת רחום היא כנגד 'גזירה שווה' שעניינה הוא שכל הגזירות ישתוו ויתבטלו, והיינו שמסגולת היום לבטל כל גזירות קשות ורעות. עוד אמר הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע כי ימי החנוכה המה כנגד שבעת הרועים, וכמו שאומרים ב'מעוז צור' 'הקם לנו רועים שבעה', ויום זה הוא כנגד יצחק אבינו ע"ה, ועל כן יומא קגרים לפעול זש"ק, שעניין זה מצינו במיוחד אצל יצחק שפעל בנים בתפילתו, וכדכתיב (כה כא) וַיַּעֲתָר יצחק אל ה' וכו', וַיַּעֲתָר לו ה'.

ביום השלישי - המידה המאירה בו היא מידת 'חנון', ומהות מידה זו היא 'מתנת חנם', שהקב"ה נותן וחונן אף למי שאין 'מגיע' לו מן הדין, וכדכתיב (שמות כב כו) 'ושמעתי כי חנון אני, ומקבל תפילת כל פה, וכלשון הרמב"ן שם 'כי חנון אני - חונן ומקבל תחינת כל אדם אע"פ שאינו הגון, מגזירת חינום ('חנון' משרש תיבת 'חינם' הוא) וכו', לפיכך אמר כי חנון אני ושומע צעקת כל' מתחנן לי עכ"ל.

ועל ידי שהאדם נוהג במידה זו, שמעניק משלו אף כשאינו חייב, ונותן גם למי שאינו ראוי (לפי דעתו...) מעורר עליו במרומים הנהגה זו של 'חנון', לתת לו לפנים משורת הדין. ובדרך צחות יש לומר, הנה מנהג ישראל לחלק 'חנוכה געלט', והזמן גרמא להתעורר לתת 'שמייכעל' - חיוך והארת פנים 'בחינם' בכדי לקיים מנהג זה...

ואילו הרה"ק משינאווא זי"ע אמר כי 'היום השלישי' מסוגל הוא לפרנסה טובה בהרחבה ולעשירות, שכן קוראים בו בתורה מעניין קרבן הנשיא של שבט זבולון שזכה לעשירות ולחוף ימים ישכון.

ביום הרביעי - כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' (אות כח) כי המידה הרביעית לפי דעת האר"י היא 'ארך' (כי 'ארך אפיים' מחולק לב' מידות), ורומז לרפואה, כמו שאומרים 'והעלה ארוכה ומרפא', וכן 'כי הוא חייך ואורך ימיו' (דברים ל כ), וכלשונו 'ויוכל להמשיך רפואה לכל תחלואיו ולנגעי נפשו ולטהר המח', עיי"ש עוד.

ביום החמישי - הפליגו צדיקי הדורות במעלת 'נר חמישי', וביארו בזה, כי יום זה לעולם אינו יכול לחול בשב"ק (ואילו שאר ימות החנוכה יכולים להיות בשבת), והרי זה מורה על החשכות הגדולה שיש בו ביום, שהוא מרוחק ביותר מן

הח' ימים היה הנס מתגדל, והיה כל חד וחד יום טוב. וכעין זה כתבו הבית יוסף והב"ח (ס' תרעג) שבכל יום נתחדש הנס ונתגבר הנס. ומהאי טעמא כתב ה'כל בו' (ס' מד) שנהגו להחליף את הפתילות בכל יום, 'כי בכל לילה היה הנס מתחדש', ונמצא שבכל יום ויום צריך להודות ולהלל יותר ממה שהודה להקב"ה עד עתה, שהרי הגדיל חסדו עלינו ביום זה יתר מהימים הראשונים, וככל שאור הנס גדול יותר כך צריך הכנה רבתית יותר לקראתו, ועל אחת כמה וכמה שלא יהיה בבחי' 'פוחת והולך' בהדלקתו...

את כולו וכו'. וביאור הדברים הוא על פי מה דאיתא בגמ' (ב"ב ע"ג:) [ב'אגדתות דרבה בר בר חנה', שאין לנו הבנה בעומקם ובסודם] 'ואמר רבה בר בר חנה, זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא, וחזינן ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אנביה וקדח אנמא עילויה, סברינן יבשתא היא וסלקינן ואפינן ובשלינן אנביה, וכד חס גביה - אתהפיך, ואי לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה מבעינן, פירוש הדברים, פעם אחת הלכנו בספינה וראינו דג שנתקבץ חול מן הים ונאסף עליו, ואף צמחו עשבים, עד שסברנו שהרי זה יבשה מאיי הים, ועלינו עליו ואפינו שם ובשלנו על גבו, עד שנתחמם גב הדג ונתהפך, ואלמלי שהיתה ספינה אחרת סמוכה אלינו היינו טובעים בים בעת נפילתנו ממנו. ויש בדברי הגמ' הללו רמז גדול, כי פעמים שאדם ירוד ב"ב עד שהוא שוכב באדמה וכבר עולים עליו עשבים... שאיבד ל"ע כל צורת אדם, אך האמת שאין מקום לייאוש כלליל, אלא אם 'יתחמם' - יתעורר לחיים, ויתהפך מן הקצה אל

אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות

בפרשתן (לו א) 'וישב יעקב וגו', וברש"י, 'וישב יעקב, הפשתני הוה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הוה, היה פקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף

הקדושה, וגם הוא בסוף החודש (כ"ט לחודש) במיעוט הלבנה שאף זה מרמז על עובי החשכות בהעדר אור הלבנה לגמרי, ועוד, שישאל נמשלו ללבנה וממילא 'מיעוט הלבנה' מורה על שפל המצב בתחתית, אמנם נר החנוכה מאיר אפילו את החושך הגדול ביותר, והרי זה מורה באצבע על גודל כח האור שיש ביום זה, שהרי בכוחו להאיר אפילו את עומק החשיכה.

הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה דורש בלשון הגמ' (שבת לא.) 'כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עיילי, ונרמז בזאת על מי 'שלא מסרו לו מפתחות החיצוניות' - שגם בזמנים שמדליקים בהם על פתח ביתו מבחוץ עדיין אינו מתעורר לרוב חסרון יראת שמים, אך בהי עייל (לא בלשון תימה, אלא בניחותא, כי אכן בה"י עייל) - בנר ה' יכול אף הוא להיכנס אל השער לה', לגודל קדושת אור נר החמישי.

ביום השישי - הוא ראש חודש טבת, ומן העניין להביא מה דאיתא ב'בית יוסף' (בטור ס' תכ"ג בד"ה ועומדים) בשם ספר 'ארחות חיים' (הלכות ר"ח ס' ב) בשם 'רבינו יהודה הלוי', על נוסח תפילת המוספין בר"ח, ראשי חדשים לעמך נתת, זמן כפרה לכל תולדותם שהכוונה בתיבת 'תולדותם' עולה על כל התולדות - המעשים, שעשה אדם משך כל ימי החודש. וביום ראש חודש ביד האדם לתקן את כל אשר שיחת משך ימות החודש, ולכן בא עולת ראש חודש, ככפרה ביום המכפר, ביום ראש חודש. וממשיך ה'ארחות חיים' לבאר מה שאומרים אנו שם בתפילה זכרון לכולם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא שביום זה יש 'זיכרון לפני ה' להנצל מן היצר'.

גם ידוע מה שכתב הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זי"ע בפירושו על 'ספר קרנים' (מאמר ו אות א) שראשי התיבות של 'תקבר בשיבה טובה' (טו טו) הם 'טבת', לרמז שבר"ח טבת נסתלק אברהם אבינו ע"ה, וזכותו הגדולה עומדת ביותר בהאי יומא דהילולא קדישא דיליה, כי 'רחמנא אידכר לן קיימיה דאברהם רחימא'. ומעתה, קדושת ר"ח והארת הילולא קדישא מצטרפים לקדושת הנרות, והמשכיל יבין עד כמה קדוש היום לאדונינו.

לו. והיינו, כי גם אם נראה שהוא שקוע בחטא לגמרי ח"ו הרי עדיין יש בו 'נקודה טובה' שממנה יכול להתחדש ולהתחזק, ואין לו אלא לגלות אותה ושוב תאיר היא כבראשונה. ורמזו זאת בהא דאיתא בגמ' (שבת כא:) לגבי נס חנוכה, 'שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, שאף אם כל 'השמנים' טמאים עדיין יש פך אחד חתום בחותמו של כהן גדול כשהוא שמור בטהרתו ובקדושתו, וממנו נתחדשה כל העבודה...

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

הקצה. הן הן דברי רש"י, 'ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו', כי גם אם יש כאן 'פשתן הרבה', חבילי חבילי עבירות שמערים השטן, אך על ידי 'ניצוץ אחד', שיבעיר בעצמו אש ההתלהבות - שורף את כולו וחוזר בבת אחת לכמות שהיה מתחילה לו. והזמן גרמא, בימי החנוכה שסגולתם 'להרליק נר' - שידליק בעצמו את 'הנר' ויזכה ל'תחיית המתים' לח.

פעם ביקש הגה"צ רבי ירוחם ממיר זי"ע מתלמידו שיביא לפניו את ה'ספר מוסר' המונח על החלון הסמוך, הלך התלמיד לשם ולא מצא כי אם תפוז - מאראנץ, חזר התלמיד כשהוא נבוך ואמר לא מצאתי שום ספר מוסר, אמר לו רבי ירוחם שנית תביא את ה'מוסר-ספר', בדלית ברירה הביא את הפרי... שאלו רבי ירוחם, פרי זה הוא חי ועסיסי או שמא הוא כחציר יבש, השיב התלמיד ודאי פרי חי הוא, החל רבי ירוחם לקלף את הפרי, ואמר הנה הקליפה קשה היא ויבשה, אף מתחתיה יש כמין קרום לבן קשה, ואף סביב 'בשר' הפרי יש כמין שקית לבנה (העוטפת כל פלח בפני עצמו) שאף זה יבש לגמרי... אם כן מדוע תאמר כי הוא 'פרי לח וחי', אלא כי 'ממעמקים' ומתחת כל הקליפות הללו העוטפים את הפרי מכל עבר יש פרי נוטף עסיסיות... כך גם אם נדמה שהאדם 'יבש' לגמרי, ומכל עבר מסובב הוא ב'קליפות', אך בעמקי נפשו מלא חיות ולחות הוא, על כן נקרא שמו 'חי' ולא 'יבש כמת'... לז, ודע, כי ה'יבער באש' ההתלהבות, לא רק על עצמו בלבד הוא משפיע לשרוף את כל 'הפשתן' ולכלות את כל אותם יצרים רעים ותאוות רעות, אלא בזה גורם להשפיע חמימות על כל בני ביתו לטוב להם כל הימים. ובוזה ביארו מה שאמרו חז"ל (שבת כג): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', שמאחר שרגיל בנר וב'אש' הקודש אזי הוא מרתיח ומחמם את בניו שאף הם ילכו בדרכי ה' מתוך התלהבות והשתוקקות, עד שאכן לבסוף יגדלו להיות תלמידי חכמים.

ויתבאר עוד, בהקדם המסופר שאחד שעלה לכהן פאר ברבנות אחת העיירות ניגש אל הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע, לבקש 'הדרכה' כיצד עליו להדריך בני קהילתו למען ישמעו ולמדו את דרך ה' אשר הוא מנחיל להם, והשיב לו במעשה בעני בן טובים שנקלע ל'שוויץ באד' (סאונה) יחד עם ר' משה גביר העיירה, והנה רואה העני איך שעומד המשמש ומכה בגביר מכות נאמנות בכל חלקי גופו - מעלה מטה מזרח ומערב, ועל כל מכה וכמה שיוצאת ממקלו של המשמש השמיע הגביר את הנאתו בקולי קולות אהה... אהה... אהה.. כך נמשך הדבר במשך שעה ארוכה, כשזה מכה בכל כוחו בגופו של הגביר, ו'לעומתו משבח' הגביר באנחות של הנאה ותענוג, ככלות השעה יצא הגביר מהיכל השוויץ באד, ושלשל לידי המשמש סכום הגון ביותר. בצר לו הבין העני שהגביר נוהג לשלם טבין ותקילין על הכאות בגופו, על כן עקב אחריו בדרכו לביתו, ובבואו הביתה - כשכבר עמד הגביר על סף שערי ארמונו, פנה אליו והחל מפליא בו מכותיו... מימין ומשמאל תפרוצי... ותעל חמת הגביר, וגער בו, החסר משוגעים אנוכי, מה לך כי דלקת אחרי, הנח אותי לנפשי... נענה העני... לא לא... עתה תפתח את לבך ותשלם את משכורתך הנכבדה תמורת המכות... מיהר הגביר והזעיק את שומרי הבית והללו סילקו אותו בבושת פנים הרחק כמטחווי קשת מארמונו של הגביר, ותשקוט הארץ.

נדהם העני ותמה, מה נשתנית מהשמש שב'שוויץ באד', ופרץ בבכי מר על גורלו שלא שפר, ועל מזלו שאינו מיטיב עמו, אחר כמה ימים אזר אומץ, ושב אל הגביר בהכנעה גדולה, ילמדנו רבינו - מה נשתנו מכותיי ממכות המשמש בשוויץ באד, הגביר שהכיר כי אך ורק לטובה כוונתו, ניאות להסביר לו, וכי מדוע לא תבין, במקום השוויץ שורה חמימות יתירה, ותחת השפעת החום המהביל והגדול נכנסת כל הכאה עמוק עמוק בבשרי ופועלת פעולת טוב בבריאות הגוף והנפש, על זה אכן כדאי וראוי לשלם טבין ותקילין, אבל, על מכות גרידא הבאים להכאיב לי - אך רע ומר יהיה סופו של המכה...

כיו"ב, אמר הרה"ק הרי"צ לאותו רב בישראל, אם תשרה בסביבתך השראת חום זוגמת השוויץ שמשרה חמימות יתירה באש להבת אז תוכל להטיף באזן מוסר, להדריכם בדרך הטוב והישר, אבל סתם הכאות - סתם הטפת מוסר לא יכנסו כלל לתוככי אזנם, ולא יפעלו כלל איזו פעולה טובה.

ובדרך זה יבואר מה שאמרו 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', כי אם יהא רגיל בנר - להאיר להם ולחמם אותם באש שבנר, אז יוכל גם לומר להם מוסר להיות תלמידי חכמים, אך אם אינו 'רגיל בנר', אלא רק צועק ומבקר ומעיר הערות אזי לא ישמעו אליו כלל, ודבריו לא יעשו פירות.

לח. החיד"א (פני דוד וישב) מבאר מנין ידע יוסף לפתור ל'שר האופים' את חלומו כי בעוד ג' ימים ישא פרעה את ראשו מעליו וימיתוהו, ומדוע גרע חלקו משר המשקים אשר פתר חלומו לטובה. ומבאר את העניין במשל

הערו למות נפשם על קיום העבודה, ולהלל ולהודות להקב"ה שהיא עבודה שבלב, עב"ד.

ותמה ה'שם משמואל' (מקץ תר"פ ד"ה ועם דרכנו) שלא מצינו בשום מקום שהחסירו בני ישראל אפילו קרבן אחד בימים ההם, ואם כן במה 'נתרשלו בעבודה'. אלא מבאר, שוודאי הקריבו בני ישראל את הקרבנות אלא ש'נתרשלו', וכלומר, שהיה זה מתוך קרירות ובעצלתיים, וכמצות אנשים מלומדה בלא התעוררות רגשות פנימיות הלב, ועל כן נגזר עליהם לבטל את העבודה, וכאשר החשמונאים מסרו נפשם להידוש העבודה הרי בזה תיקנו את הפגם מעיקרו, שהוכיחו שהעבודה יקרה בעיניהם עד שמוכנים למסור את הנפש בעדה, על כן הגדיל הקב"ה לעשות עמהם גם ופלא בנצחון על היוונים לט.

עפי"ז מבאר הא דאיתא בגמרא (שבת כג:): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', וכבר דקדק המהרש"א מדוע לגבי שאר מצוות כתיב 'זהיר במזוזה זוכה לדירה נאה, זהיר בציצית זוכה לטלית נאה, זהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין', ואילו כאן כתיב 'הרגיל בנר (עיי"ש)', אלא 'שגם לדורות זהו הענין של נר הנוכה להימשך אחר השי"ת בלהב אש עולה

וכבר איתא בספה"ק כי כל מהות ה'הנוכה' הוא חידוש עבודתו ית' מתוך חמימות והתלהבות, שהנה, הקשו הפוסקים, מדוע קבעו חז"ל את ימי הנוכה להלל והודאה ולא למשתה ושמחה, ואילו פורים נקבע ליום משתה ושמחה, ותירץ הב"ח (סוף סימן תר"ע) כי עיקר הגזירה בפורים היתה מפני שנהנו בגופם מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), וכיון שהפגם היה בגוף על כן נענשו בגזירת כליון הגופים, דהיינו להשמיד להרוג ולאבר את כל היהודים רח"ל, ועל כן ישבו בתענית לענות את גופם עד שנתבטלה הגזירה, לפיכך כאשר עינו את גופם וצמו שלשה ימים ועשו תשובה נתבטלה הגזירה, ולפיכך גם היו"ט שנקבע לדורות תיקנו בו ריבוי אכילה ושתייה שהם צרכי הגוף כדי לזכור עיקר הנס. אבל בחנוכה היתה עיקר הגזירה מפני שנתרשלו בעבודה, ועל כן נענשו שביטלו מהם העבודה שהיא צרכי הנפש, כדתניא בברייתא (אוצר המדרשים אייזנשטיין עמ' 193) שגזרו היוונים על ביטול קרבן התמיד ושימאו את כל השמנים וביטלום מלהדליק נרות המנורה, ומשום הכי היתה דרך חזרתם בתשובה על ידי שמסרו החשמונאים את נפשם על העבודה, וכמו כן הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי עבודה בבית ה' ועשה להם גם בנרות, וגם לדורות קבעו להדליק נרות תחת אשר

לצייר אחד שצייר במעשה אומן ציור היאך שאדם עומד וסל פירות בידי, משהעמידו את הציור בחוצות העיר באו עופות וניסו לאכול מהפירות, וכל הקהל הביעו בהתפעלות מכישורו של הצייר שהצליח לצייר ציור 'אמיתי' כל כך, ויחד כולם הודו ואמרו 'ציור זה ממש יש בו רוח חיים' והראיה מהעופות שדימו שאכן אלו פירות האילן ממש. עבר שם פיקח אחד ואמר, אדרבה משם ראייה שהציור אינו 'חי' כלל אלא אדרבה 'מת' הוא, כי באם היה הציור כולו 'חי' הרי היו העופות מתייראות מהאדם המצוייר ולא היו מתקרבות כלל אל הפירות, אלא שמע מינה שאכן הציור 'מת' הוא. כך היה אף אצל יוסף הצדיק מששמע על חלומו של שר האופים שעופות באו ואכלו מהסלים שמעל ראשו הבין שאינו אלא אדם 'מת'. ולעניינו אנו עלינו להיזהר שלא לעבוד עבודתנו כמת בלא חיות דקדושה בעבודת השי"ת, וכך ננצל מכל העופות והציפורים למיניהם המנקרים במוחנו.

לט. באמת אמרו, כי עצם הנס שנעשה בהדלקת המנורה מורה על עניין ההתלהבות מתוך התחדשות, וכלשונו של הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ד ליל ג), כי צורת איש ישראל להיות משתוקק לאביו שבשמים, כי נפשו חלק אלוך ממעל, וכמו שלהבת המתנענעת ונמשכת למעלה, וזהו ענין קליפת יון שהיו רוצים לטמטם את הלבבות שלא יהיו נמשכים ומתלהבים אחר השי"ת כמו שטמטמין (סותמים) מקור נובע מים, כי היו מתנגדים לזה שישראל יש בהם חלק אלוך ממעל, וזהו שגזרו 'כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום נתלהבו נפשות ישראל ביותר להימשך אחר השי"ת כרשפי אש שלהבת" המתלקחת ומתלהבת למעלה, ולאות אמת שנרצה עניינם למעלה בא הנס בנרות שענין הנר שהשלהבת עולה מאלי' למעלה, השמן נמשך אחר הפתילה ועולה בלהב אש אוכלה בכל רגע ורגע בחיות חדשה וכו', כי בכל רגע ורגע בא אור חדש וכו', וזה מתאים לענין ישראל שהיו אז באותה בחי' בחיות חדשה בכל רגע ורגע בלתי מתיישנת כלל ולא נתקררו האהבה והחיות.

על אחת כמה וכמה, בגשתו להדליק נר חנוכה, שצריך לבעור בו אש ההתלהבות והתשוקה לעשות רצונו בלבב שלם, ולא יקיים את המצוה 'כמעשה קוף' בעלמא, אלא כבר עובר לעשייתה יתבונן לקראתה ברנשי קודש^מ, ומתוך התבוננות בגדולת וקדושת המצוה, ו'לאן אתה נכנס למקום אש להבת שלהבת', כי רק על ידי ה'הכנה' הראויה יוכה לקלוט בקרבנו את השפעות המצוה הנוראות והעצומות^מ, ואין צריך לומר כי הדלקת הנרות גופא תיעשה בדחילו ורחימו^מ, מתוך שמחה של

למעלה בכל רגע בהיות חדשה ללא התיישנות וללא התקררות, וגם נר של שבת יש לומר שהיינו הק' וכו' (עיי"ש), ומעתה יש לומר כי 'הרגיל בנר' הכוונה שהוא רגיל תמיד בהתחדשות, ולא רק לפרקים, על כן שכרו שיהיו בניו ת"ח מאחר שהוא רגיל תמיד בהתחדשות ממילא יהיו תולדותיו ביוצא בו.

וכן העמיסו צדיקים בלשון חז"ל (שבת כא:): 'מצותה משתשקע החמה עד שתבלה רגל מן השוק', דהכוונה לבטל את הרגילות בקיום המצוות.

מ. ידוע מה שאמרו צדיקים 'הכנה למצווה גדולה מן המצווה', והוכיחו זאת מדיני הדלקת המנורה בבית המקדש, שהרי קיימא לן (יומא כד: ונפסק ברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) שעצם הדלקת המנורה כשרה בזר, ואילו הכנת והטבת הנרות צריכה להיות אך ורק על ידי כהן.

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה אומר, שבשעה שהכין רבו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע את הפתילות היו פניו בוערים ולוהטים כמו בשעה שעמד על פתח התנור הלוהט בעת אפיית מצות. באחד מימי חנוכה בשעת מנחה שלח הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע אחד מנכדיו אל הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זי"ע טרם ידליק נרות חנוכה, ויהי כאשר הגיע לבית המדרש שהה ה'בית ישראל' בחדרו ביחידות - קודם הדלקת נרות חנוכה, ניגש הנכד אל המשב"ק הרה"ק רבי חנינא שיף ז"ל, וביקש ממנו שיכניסנו אל הרבי אחר שיש לו 'שליחות' מהרבי מביאלא, הציץ הגבאי אל תוך החדר וכראותו שה'בית ישראל' מסתובב אנה ואנה בדביקות עצומה תפוס בשרעפיו, סגר את הדלת והתנצל שאינו מעיז להפריע לרבי בעת כזאת, אך אם דעתו שעליו לקיים דווקא כעת את השליחות ייכנס לבדו, הנכד שהבין שאין לו לעכב את השליחות מזקנו ניגש לפתוח את הדלת, ויהי אך פתח הדלת במעט וראה את פניו הקדושים בוערים כלפידיים, נסוב על עקבותיו מרוב יראה ופחד, חזר אל זקנו, וסיפר לו דברים כהווייתן - את המחזה הגדול שראו עיניו בקודש פנימה, בשמוע הרה"ק מביאלא את דבריו עלתה בפניו קורת רוח, וכה אמר לנכדו אכן זאת היתה עיקר כוונתי 'בשליחות' ששלחתיך, כי היה ברצוני שתראה את התלהבותו 'בהכנה דרבה' טרם הדלקת הנרות...

מא. וכך אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (כי תצא תרצ"א ד"ה כי יקרא) לבאר מדוע נקראת מצות שילוח הקן בלשון חז"ל (מדרש תנחומא פרשת עקב סימן ב) 'מצוה קלה שבקלות', כי דרשו חז"ל (חולין קלט.). 'כי יקרא - פרט למזומן', נמצא שלא שייך הכנה לקראת מצוה זו, ועל כן היא מצוה 'קלה'...

בדרך משל יאמר, כי מדרכו של עולם, בהוציאם את ה'בשר' מתוככי הפריזער (מקפיא) יניחוהו מתחילה עד שיפשר הקרח שמעליו, אז יגשו לבשלו או לחממו, על דרך זה ממש, הרי תחילת העבודה קודם הדלקת נר חנוכה היא 'להסיר את הקרח' האופף אותנו, ולהתנער מכל הקרירות, ורק לאחר מכן נוכל להתחמם באש קודש ולקיים את המצווה בהדלקת הנר.

מב. מן העניין להביא מקצת שבמקצת ממה שכתבו בספה"ק בדרך קיום עבודת הדלקת נר חנוכה, ממש אחד מני אלף, ותן לחכם ויחכם עוד. והנה נהגו רבים לומר 'ויהי נועם' טרם עשיית כל מצוה, וכמו שכתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך ויהי נועם) 'ויהי נועם צריך לאומרו קודם כל מעשה טוב בין בדיבור בין ממעשה', ומבאר טעמא דמילתא, כי בכל דבור ובכל מעשה גנוז רזין עילאין ורזי דרזין, ואין אנו יודעים אלא פשטן של דברים, ואם כי עצם עשיית המצוה פועלת למעלה, אך הרבה יותר פועלת היא אם מכוונים את הכוונות הקדושות שיש בה, 'זוה כוונת תפילתנו באומרנו ויהי נועם שיכונן ה' מעשי ידינו בשמים ממעל כאילו כווננו בכל הכוונות הראויות לכוין ותפילה עושה פירות. וגם בפסוק זה יש רזין עילאין בכל אות ואות ובכל תיבה ותיבה, והיה ראוי לנו שנאמר ויהי נועם על הויה נועם'.

ולעניין ברכות המצוה כתב ב'קב הישר' (פרק צו) בזה"ל, ויכוין היטיב בברכות של הדלקת הנרות לאומרם מתוך שמחה באשר המצוה היא חביבה בשעתה לזמן פעם אחת בשנה, ולכבוד המלאכים קדישין הבאים להבית בשביל מצוה זו.

ושורפת, 'ושים אותו על נס' היינו ברכת 'שעשה נסים', וראה אותו וחי' רומז על ברכת 'שהחיינו וקיימנו', והיינו שסגולת נרות חנוכה היא שאף כל הנשוך יביט בנרות וחי' (וכמו שיתבאר עוד להלן), כי אף העומד בדיוטא התחתונה אפשר לו להתהפך מן הקצה אל הקצה לעלות מעלה מעלה, אך ה'בראשית' וההתחלה היא עשה לך שרף, לבעור באש קודש בעשיית המצווה ובעבודתו ית"ש"ו.

מצוה"ג, בהלל והודאה, ובתפילות"ד ובקשות"ה לקל חי"ו.

ובמו שרימוזו צדיקים בפסוק (במדבר כא ח) 'עשה לך שרף ושים אותו על נס, והיה כל הנשוך וראה אותו וחי', שיש בו רמז על שלש הברכות שמברכים שרם הדלקת הנרות (בלילה הראשון של חנוכה), 'עשה לך שרף' זה ברכת 'להדליק נר חנוכה' כי האש דולקת

וכתב שם עוד, 'והנה בברכה ראשונה של נר חנוכה יש י"ג תיבות, וצריך לכוין שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, וכן יש י"ג תיבות בברכה שניה שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, ושתייהן יחד הן כ"ו תיבות כנגד שם המפורש' (שעולה אף הוא למניין כ"ו).

עוד שם, שמלאכי עליון שרפים ואופנים באים לבית כל יהודי ומביטים בעבודת קדשו בהדלקת הנרות, ועונים 'אמן' על ברכתו, ורמז לדבר כי 'מלאך' בגימטריא 'אמן'.

ודע, כי כתב היעב"ץ (מור וקציעה סימן תרע"ב) שברכות אלו אינם כשאר ברכות המצוות שמברכין על המצווה, אלא הם חלק מעיקר קיום המצווה, כי הרי עיקרה נתקנה 'לפרסומי ניסא', וכי מדליק בלא ברכה לאו מידי עביד, דהרואה סבור שלצורכו הוא דאדלקה (עי' כע"ז בשבת כב:), נמצא שעל ידי הברכה נעשים הנרות לחפצא דמצווה, לא כן שאר הברכות שאינן חלק מגוף המצווה, ואם כן ביותר צריך להשיג לברך מתוך אש ההתלהבות באותה התלהבות של נר חנוכה גופיה.

מג. זה לשון ה'חווה יאיר' (בהגהות מקור חיים סימן תרעב ס"ב) 'נראה לי, דעיקר מצווה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם ולשמוח בהם'.

מד. רמז נאה אמרו כי הנה האש בוערת ומכלה את השמן שבנר, ו'המחבר' את האש לשמן הוא הפתילה, אך בלא הפתילה אין בכח האש לשרוף את השמן, והנה ה'שמן' רומז על כלל ישראל (וכדאייתא במדרש ריש פר' תצוה), ואילו 'האש' רומז על הקב"ה, והחיבור והדבקות בין ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי ה'תפילה' אותיות 'פתילה'... מה. לכן מצינו בזה כמה וכמה מנהגים בעת שהיה אצל הנרות, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו ורבותיו - זה באמירת 'ושב בסתר' ז' פעמים אחר הדלקת הנרות, וכבר כתב אחד הקדמונים (תלמיד הרמב"ן) ב'ספר זכירה' (סט א), סגולה מעולה לשמירה על כל השנה שיאמר בחנוכה כל לילה אחר הדלקת הנרות שבע פעמים 'ויהי נועם', כך מצאתי כתוב, וזה באמירת פרק קי"ט בתהלים, לשפוך לבו בשעה נעלה זו, לבקש על עניינים רוחניים לו ולזרעו אחריו.

מו. כי הזמן מסוגל ביותר לקבלת התפילות, וכלשון התוספתא (מע"ש פ"ה הי"ד) כל העוסקין במצוות פיהם פתוח בתפלה לפני המקום. ועל דרך שכתב רבינו בחיי (שמות יט ג) שתתפלל האשה בשעת הדלקת נרות שבת שיהיו בניה תלמידי חכמים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצווה.

איש חסיד היה בבני ברק ושמנו הר"ר שמעון דאסקאל, ולו חנות כלים במרכז העיר ברחוב רבי עקיבא פינת רחוב ירושלים, ובזמנו, בטרם קנה אותה חנות, היתה לו עוד הצעה לקנות חנות הגדולה פי שלוש מהחנות ברח' ר"ע ובאותם דמים, אך חסרון אחד היתה לה שהיא נמצאת ברחוב צדדי ומרוחק, ושאל את רבו הרה"ק מסאטמאר זי"ע כדת מה לעשות. השיב לו, כי הנה מצינו לתנאים ולאמוראים שחברו תפילות רבות לאומרם בסוף תפילת שמו"ע (כדאייתא בברכות יז). ולא ראינו שהמון העם אומרים תפילות אלו, לעומת זאת יש תפילה אחת שנתחברה ע"י אחד מהאחרונים, וכולם מתעוררים ושופכים ליבם כמים בתפילה זו, היא היא 'תפילה זכה' שחיברה ה'חיי אדם', והטעם ש'זכתה' תפילה זו מפני שהיא נמצאת במקום טוב - קודם כל נדרי... אף אתה, עדיף לך לרכוש את החנות השוכנת במקום טוב במרכז היישוב, כך עשה והצליח למעלה למעלה. אף לעניינינו יאמר, אנו נמצאים ב'מקום טוב' ליד הדלקת הנרות, כאן הוא המקום להשקיע...

מז. אגב גררא מזהירין, בגשתו להדליק נר חנוכה, יזהר בד בבד במשנה זהירות, לבל יכוו אחרים מ'האש', והיינו שלא יבוא חלילה לגאווה או כעס, וידע שכעס אחד ופגיעה אחת בחברו דוחה מאה עבודות ויגיעות במצוות ה', ועיקר העיקרים להיות 'אהוב למעלה' ובד בבד גם להיות 'נחמד למטה'.

באר הפרשה - פרשת וישב - חנוכה

והדברים מפורשים בדברי רבינו 'המאירי', דהנה אמרו חז"ל (שבת כג:): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים מ', ופירש רש"י (ד"ה בנים) דקאי על נרות שבת וחנוכה, וכבר תמה רבינו יצחק בן הראב"ד (בקונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה, גרפס בספר הזכרון פחד יצחק להגר"י הוטנר זצ"ל) דהא חזינן שרובא דעלמא מקפידים להדליק נרות חנוכה מידי שנה בשנה ואין כולם זוכים לבנים תלמידי חכמים, וכתב לפי דרכו דמכל מקום 'רק מיעוטא דמיעוטא מקיימין אותה בכל פרטותיה ודקדוקיה'.

סיפר אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, ששמע מזקני הדור הקודם, שלאחר פטירתו של הרה"ק היסוד העבודה זי"ע לא היה ביד חסידיו להכריע מי ימשיך את עול ההנהגה (כי כמה מצאצאיו היו ראויים לאותו איצטלא), לבסוף קיבלו עליהם את מרותו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בנו של רבי מיכל אהרן זצ"ל) משום מעשה שהיה, וגופא דעובדא הכי הוי, במשך כל השנה כולה היה ה'דברי שמואל' עסוק במצות נרות חנוכה, והיה עומד על סדר כתישת הזיתים, בדק והשגיח בזהירות יתירה להוציא מהם שמן זית זך מובחר בלא שמרים, וכן הכין את הפתילות בדביקות עצומה, וכל שכן בשעת ההדלקה היה פניו בוערים כלפידיים ומדליק את הנרות בדביקות עצומה כל יתואר. פעם אחת נסע לשהות בצל זקנו לשבת חנוכה, והתאכסן שם בחדר הסמוך לבית המדרש, בערש"ק בעוד היום גדול התחיל להכין את הנרות ביגיעה ובדביקות כדרכו בקודש, ורק כשהכל היה מוכן ומזומן, עלה לבית זקנו היסוד עבודה - להביט בעבודתו בהדלקת המנורה, ככלות זקנו את העבודה, מיהר ה'דברי שמואל' לירד לביהמ"ד כדי להדליק את הנרות שלו, אך לתדהמתו מצא שאי מי כבר הדליק את המנורה, מיד נענה מתוך גבורת הנפש ביישוב הדעת - 'אה, כבר הדליקו את המנורה', הבו לי נרות אחרים, אך מחמת דוחק השעה לא מצאו כי אם נר אחד של חלב בלבד, נטל את הנר ואמר בפשטות 'השעה מאוחרת, נו, הבה נדליק נר איש וביתו', הדליק את הנר, ויותר לא דיבר או חשב על הנעשה. משראו זקני החסידים גדלות זו, החליטו כולם פה אחד שהוא הראוי לאותה איצטלא, לקבל על עצמו להמשיך ולפאר את השלשלת הקדושה של אבותיו, ולא מחמת גיעתו והכנתו בכל השנה כולה לקראת ההדלקה של ימי חנוכה, אלא משום אותו מאורע שלא הדליק את המנורה ולא בא לכלל כעס.

שוב מעשה היה אצל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, ששנה אחת בערב שבת חנוכה בעת שהיה עומד מוכן ומזומן להדליק את הנרות, עבר שם בנו הקטן רבי שלמה דוד יהושע (לאחר פטירתו הוכתר לרבי) והיה מכונה בפי החסידים 'דער יונגער רבי'. נהרג במלחמה ע"י הצוררים ימ"ש, והי"ד) והפיל את כל המנורה, ולא הייתה שהות להכין שוב את הפתילות ולהדליק הנרות, כל אותו זמן ישב ה'בית אברהם' מן הצד בניחותא וכשחיוך נסוך על פניו אמר אותו הבורא שציונו להדליק, ציונו ג"כ שלא לכעוס...

פעם התלווה הגאון ה'חפץ חיים' זצ"ל אל רבו הגאון רבי נחום קפלן מהורדנא זצ"ל לביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, כבוא הרב לביתו ראה שהרבנית איננה בבית, לכן נמנע מלהדליק והמתין עד שתשוב הרבנית הביתה... בהזדמנות שאלו ה'חפץ חיים' - הרי יש חיוב להדליק את הנרות מיד בבוא זמן ההדלקה, ענהו הרב, איתא בגמרא (שבת כג:): 'אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה (מי שיש לו מעות מועטים ואפשר לו לקנות בהם נרות שבת להאיר, או נר חנוכה למצוה), נר ביתו עדיף משום שלום ביתו', הרי שמשום חשש שלום בית עדיף לבטל הדלקת נר חנוכה, 'והנה, אם הייתי מדליק את הנרות טרם בואם הביתה הייתי גורם להם עגמת נפש, ונמצא שהיה עדיף אם לא הייתי מדליק כלל...!'

עבודה רבה ונפלאה השקיע האדמו"ר רבי יוחנן טווערסקי מטאלנא זי"ע בהדלקת נרות חנוכה, לאחר ההדלקה היה מפזז ומכרכר לפני הנרות בהתלהבות נפלאה, בכל כוחותיו, ומרוב שמחה אף נהג לעשות 'קוויקלאך' לפני הנרות. פעם אחת לאחר שהדליק את המנורה בהתלהבות אש קודש עבר ילד קטן במרוצה ליד הנרות, נתקל במנורה וכל הנרות נפלו ארצה ונכבו. מיד נענה הרבי 'בני יקירי, הנני מכיר לך טובה על שזיכית אותי עכשיו לקיים את ההלכה (שבת כא.) 'כתבתה אין זקוק לה'...'. ואולי תרתי איתנייהו בהאי עובדא, חדא, כפשוטו - שזכה לקיים ההלכה שאין צריך להדליק נר שנכבה, ולא בכל יומא איתרחיש שיוכל האדם לקיימו, ועוד רימז לו, שבכהאי גוונא 'אין זקוק לה' מלהדליק אש הכעס על הילד שכיבה את הנרות בפשיעה, אלא ישאיר את אש הכעס מכובה. מח. בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אומרים (עה"ת, עניני חנוכה), שאם זוכים על ידי הנרות לבנים תלמידי חכמים כ"ש וק"ו שהוא עצמו יכול לזכות להיות תלמיד חכם, עכדה"ק.

אך מדברי המאירי (שבת שם) חזינן דקושיא מעיקרא ליתא, שכתב 'הרגיל בנר דרך חיבוב מצוה והערה (מלשון התעוררות) מפורסמת הוין ליה בנים תלמידי חכמים' וז"ל, והיינו דבכדי לזכות ל'בנים תלמידי חכמים' לא סגי במה שמדליק 'נר חנוכה' כמצות אנשים מלומדה, אלא מתוך חיבוב מצוה, ועכ"פ מבואר בדבריו מהי צורת קיום המצווה בתיקונה - דרך חיבוב והערה מפורסמת.

מט. אמרו צדיקי קמאי, דמה שאמרו 'הרגיל בנר הוין ליה בנים תלמידי חכמים' קאי נמי על הבנים שסרו מן הדרך הישרה חלילה, שבכח הדלקת הנרות יתעורר בלבם הניצוץ דקדושה ויחזרו לילך על דרך המלך, ולזה גם נצרך שידליק דרך חיבוב מצוה והערה מפורסמת, ובזה יבעיר בם אש הקדושה (אף אם אינם עומדים בסמוך לו).

סיפר הרה"ק ה'בית אברהם' ז"ע, שפעם התהלך זקיני הרה"ק ה'יסוד העבודה' ז"ע עם משמשו בשוק, וניגשה אליהם אשה קשת רוח, ותשאל האשה אותם מי הוא הרבי כי לברכת הרבי אני צריכה (אחר שלא הכירה אותם), כמובן שהמשמש הצביע ברמיזה אל עבר הרבי, אך לפליאתו הצביע הרבי על המשמש שהוא הרבי, כך נשנה הדבר שוב ושוב, שהרבי מצביע על המשמש והמשמש מצביע בדרך כבוד על הרבי, עד שפרצה האשה בבכי ובדמעות שלישי אמרה, אנא מכם, בצרה גדולה אנכי ואל תהתלו בי, נענה ה'יסוד העבודה' הגידי נא מה בפוך, ותען האשה ותאמר, בת יש לי אשר לפני זמן מה התדרדר מצבה הרוחני, והנה זה עתה ברחא מהבית, והלכה לרעות במקומות זרים רחמנא ליצלן, וכל ההשתדלויות להחזירה למוטב העלו חרס, וגדול צערי מנשוא. הקשיב ה'יסוד העבודה' לדבריה היוצאים מן הלב, ושאלה, האם יש לכם באיזה מקום בגדים שלבשה הבת בעבר, ותען האשה, הן, אמר לה הרבי, קחו את הבגדים ועשו מהם 'פתילות' ובהם תדליקו נרות שבת, ותראו פלאות, מיד בבואה לביתה עשתה כדברי הרבי, ולשבת הבאה הדליקו בהם את הנר - וראה זה פלא, באמצע סעודת ליל שבת פרצה הבת אל תוך הבית, בבכיות עצומות מאין הפוגות, ואמרה שנכנסה בה רוח שטות לחטוא, אבל כעת הינה מתחרטת מאד על כל אשר עשתה, ונפלו זו על זו באהבה גדולה ומאז חזרה למוטב. הרי שבכח קדושת הנרות אפשר להחזיר נשמות טועות ותועות אל שורשן, ובזה סיים ה'בית אברהם' ואמר, שעל כן מברכים 'להדליק נר של שבת' וכן בחנוכה 'להדליק נר חנוכה', דהיינו שכל מי שתוהה בדרכו יכול לחזור אל מקור הקדושה להדליק את תוכו ופנימיותו על ידי נרות דמצוה.

אגב אורחא נציין מה דאיתא, שעל ידי 'וימאן אביו להתנחם ויבך אותו אביו' - בזכות זה עמד יוסף בנו בנסיון וקיים בנפשו 'וימאן', שנמנע מהעבירה בזכות הדמעות ששפך עליו אביו יעקב. וכך כתב בספר צרור המור (בפרשתן על הפסוק 'ויבך אותו אביו') שהועילו הבכיות של יעקב שנמכר יוסף למצרים דווקא ולא לאיי הים ונעשה אדון בבית פופיטפר, ולכן נסמכו ב' הפסוקים (לז לה-לו) 'ויבך אותו אביו', וסמוך לו 'והמדנים מכרו אותו אל מצרים לפופיטפר סריס פרעה שר הטבחים'.

נ. הגאון רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל בעל ה'אחיעזר', איקלע שנה אחת בימי חנוכה לעיר קראקא, בהיותו שם נקרע מעילו העליון, והלך אל בית החייט כדי שיתקן לו את הקרע, אך בכניסתו אל ביתו התנצל לפניו החייט שהוא עומד כעת לקראת הדלקת נרות חנוכה ולא יוכל לעסוק במלאכה ולתקן את הבגד, הסכים הגר"ע לחכות בביתו עד אשר יסיים את הדלקת המנורה, בחשבו 'כמה זמן ישהה חייט זה בהדלקת נרותיו', והיה מפליא מה שראו עיניו באותה שעה, איך שחייט פשוט ביותר פשט את בגדי החול והמלאכה ולבש את מלבושי שבת, הדליק את הנרות בחביבות ובהתלהבות, ושהה אצלם במשך כחצי שעה כשהוא מזמר בהשתפכות הנפש ובתמימות זמירות שירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, ורק לאחר מכן החליף את בגדי השבת לבגדי החול ופנה אליו לתקן את בגדו, וכשסיים הגר"ע לספר עובדא זו היה אומר 'באותה שעה הבנתי מדוע זכו בני קראקא (שהיתה עיר ואם בישראל בכל הדורות) שיצאו מהם גדולי תורה ויראה...'. והן הן הדברים הנזכרים, שעיקר הדלקת הנרות צריך שיהיה דרך חיבוב מצוה והערה מפורסמת.

ואען ואומר לשבר את האוזן, דהנה בטעכנאלאגיע (טכנולוגיה) של היום מייצרים כל מיני דברים שונים, ולא מן הנמנע שבעגלא ובזמן קריב יתחכמו ויעשו יצירה נפלאה שתהא דומה בצורתה ובמתכונתה ובטעמה כדוגמת פרי אמיתי, ואף היא ראוי לאכילה ולבישול, אולם עם כל זה - לא יוכל פרי זה להצמיח עוד פירות כיוצא בו, והנמשל, מי שאין מעורר בעצמו התעוררות בפנימיות לבו, הרי הוא דומה ממש ל'פרי' זה, שאף שמבחוץ נראה הוא לגמרי כפרי אמיתי, אך אינו מצמיח בנים תלמידי חכמים, מאחר שאין בו תוכן בפנימיותו, ודי בזה למבין.

לעד קיימת - ההארה הנוראה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה

תנינן במסכת סופרים (כ א) 'אסור להדליק בנר ישן', ופירש ב'בני יששכר' (כסלו שבת מאמר ד אות ט) שר"ל שלא ידליק את הנר רק על מאי דהוה - מעשה שהיה, 'אלא צריך להדליק מחדש כי האור מתגלה גם עתה במצות ההדלקה, ודי בזה'.

אמרו חז"ל (תנינה יב.) על האור שבא הקב"ה בששת ימי בראשית 'כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנזו מהן, ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא, והגידו צדיקי הדורות, ש'אור גנזו' זה חזר להתנוצץ בימי החנוכה (רוקח הל' חנוכה רכה).

וכך כתב ה'בני יששכר' (כסלו שבת, מאמר ב אות כא) 'הנה העדותי לך שלשה עדים נאמנים, אשר הארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז, הלא המה הרב עיר וקדיש בעל ה'רוקח' ז"ל אשר דבריו מקובלים מאליהו [הנביא] זכור לטוב, וכן מדברי הרב הגאון מהר"ל מפראג, ידוע שדבריו נאמרו ברוח הקודש והיה משתמש ב'ספר יצירה', והרב הקדוש אשר היה סמוך לדורותינו מפורסם ברוח קדשו הרב מוה"ר רבי פנחס זצוק"ל מקארעין.

על כן לא נכתב בפירוש בתורה [שנגנו בה האור] היות של חנוכה כי אם ברמזיה וגניזיה, וכן בזה"ק לא תמצא מעניני נר חנוכה [זולת פעם אחד (ח"א רלה): מוזכר שם נר חנוכה דרך העברה בעלמא, וכן בתיקון"ז (כט.)], והוא מטעם הנ"ל, שהוא מן בחינת אור הגנוז

וכו' והנה בעבור אלו הדורות שהן סמוכין לגאולה, התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת מה שלא שיערו הראשונים, והוא סוד כמס'.

נמצא שכל יהודי באשר הוא - אף בדור האחרון, בנשתו להדליק את הנר, ידע שלא רק את האור העולה מנרותיו הוא מדליק, אלא הוא מדליק בזה אף את האור הגנוז מששת ימי בראשית.

עוד מצינו על גודל הארת קדושת הנרות בדברי הרמב"ן (ריש פר' בהעלותך) 'ובלשון הזה מצאתיה במגילת סתרים לרבינו נסים, שאמר, ראיתי במדרש (בהעלותך ה) כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי, חלשה דעתו של אהרן שלא היה לו חלק עמהם, אמר לו הקב"ה למשה 'דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים, תשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בני השמונאי, ולפיכך הסמך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח"י'.

עוד כתב שם הרמב"ן שאיתא במדרש (תנחומא בהעלותך) אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן, אל תתירא, לגדולה מזו אתה מוכן, שהקרבת יתבטלו אחר 'חורבן הבית', אבל שלך - הדלקת הנר, 'לעולם אל מול פני המנורה יאירו'. ולכאורה קשה, הרי בעת שהקרבת יתבטלו, אלא יש לומר, 'שליך לעד קיימת' קאי על הדלקת נר חנוכה שהיא נהגת אף לאחר החורבן, נמצא שפיוסו של אהרן היה על ידי 'הדלקת הנר' בבית המקדש, ובאותה מידה על ידי 'הדלקת נר חנוכה'.

נא. כמה מהראשונים כתבו שמצות נרות חנוכה נתקנה דומיא דמנורת המקדש, ולפיכך דינם שווה, וכך פירש הר"ן (שבת כא.) דלכן אסור להשתמש לאור נרות חנוכה, 'דכיון דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל'...

ואילו ה'כל בו' (סי' מד) ביאר בזה את הטעם שנהגו להחליף את הפתילות בכל לילה, שהוא זכר למנורת המקדש שהיו מחדשים את הפתילות בכל לילה.

בדרך זה ביארו צדיקים מה שאנו אומרים ב'נרות הללו' - 'ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד', שלכאורה מה החידוש יש בהיתר ראייה, ומהיכי תיתי לאסור שהוצרכו לומר שבאמת מותר להסתכל בהם, ותירצו עפ"י האמור שקדושת נרות חנוכה היא כקדושת המנורה, ואם כן היה מקום לומר שכשם שאסור לראות את המנורה (עיי' פסחים כו.) כך יהא אסור להביט בנר נוכח לגודל הקדושה שבה.

נוראות הפליג הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (לחנוכה) בגודל הדלקת נר חנוכה, כי במנורה שבבית המקדש הדין הוא שאם נכבה הנר שצריך לחזור ולהדליקו, ואילו בחנוכה קיי"ל כבתה אין זקוק לה, והיינו טעמא, כי עצם הדלקת האור כבר מאיר הוא את הנשמה.

במשך ימות השבוע, ובנרות 'הנוכה' אפשר לראות מה יקרה בכל ימות השנה. ואילו הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע היה אומר, שמי שיש לו עינים צופיות יכול לראות את שם הוי"ה מאיר בנרות הנוכה (אמונת משה הנוכה מט).

שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה

הרמב"ם מפליג בהלכות הנוכה (פ"ד ה"ב) וכותב 'מצות נר הנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה', וכמדומה שבכל ספרי 'משנה תורה' לא מצינו לשון כזה על שום מצוה שבתורה, ועומק הדברים יתבארו בדרך משל, לעשיר מופלג שלקח בתו של איש עני ואביון לו לאשה, והנה הגם שעצם מעשה הנישואין מורה על רוב אהבתו אליה שהרי מכניסה לארמונו, אך ביותר יוכיח חביבותה אצלו אם יצא מארמונו המפואר ויכנס לגור עמה בביתה הרעוע והדל, כי בזה מגלה שהוא מוכן ומזומן לוותר על כל תענוגיו וחפציו מפני חביבותה, והנמשל מוכן מאליו, שכביכול הקב"ה מלך מלכי המלכים חפץ היה להשכין שכינתו בתחתונים, והנה, בדרך כלל 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה' (סוכה ה.), אמנם נשתנו ימי החנוכה, שאז השכינה יורדת כביכול אף למטה מעשרה, ובשעה שהאדם עומד בחשכת הלילה בפתח ביתו מבחויץ, ובמקום פחות מעשרה, סמוך לקרקע עולם, המורה על מדריגה נמוכה ופחותה ביותר, גם באותו מקום יורדת אליו השכינה²¹, ומאשפות ירים אביון ועני בדעת, וזו חביבותו של הקב"ה אל כלל ישראל המתגלית בימי חנוכה יותר משאר ימות השנה²².

ובך אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, דהנה קדושת שבת קודש קביעא וקיימא, והיינו, שאז הקב"ה

וממוצא דבר אתה לומד באיזו הדרת קודש צריך לעמוד אל מול פני המנורה, וכמו שמפרש ב'ישמח ישראל' (בהעלותך ד) שמדברי הרמב"ן הללו למדנו, שבעת הדלקת נר הנוכה עומד כל יהודי על מקומו של הכהן גדול בבית המקדש, וכל איש פשוט ביותר בגשתו אל הקודש, להדליק נר הנוכה, הרי הוא עצמו נעשה ככהן גדול, וביתו נהפך בבית המקדש, ויתבונן בגשתו להעלות את האש שאינו מדליק כאן נרות שמן או שעוה בעלמא, אלא הוא מעלה הוא את האור שמששת ימי בראשית, ויגש אל העבודה באימה וביראה מתוך שמחה של מצווה, על שאיש פשוט כמותו זוכה לחולל עתה 'מהפיכות' גדולות בעולמות העליונים.

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע היה מפרש מה שאנו אומרים (על הניסים) 'והדליקו נרות בחצרות קדש', ומקשים העולם, הרי 'הדליקו את הנרות' בהיכל הקודש ולא בחוץ, אלא דקאי על 'הנרות' שאנו מדליקים 'כהיום' כל אחד בחצר ביתו בשמונת ימי הנוכה (שהוא במקום מנורת המקדש, כמבואר ברמב"ן), וקדושת הנרות הופכת את רשותו לחצרות קדש. המשכיל בעת ההיא, יראה שיהא רישומו ניכר, ותיספג הקדושה בכותלי הבית, שבכל השנה כולה יהיה בהם קדושת העזרה.

כתב ה'קב הישר' (פרק צו) שהמנהג לישב אצל הנרות ולהביט בהם, וכל הנר הדלוק לדבר מצוה יש בו קדושה נפלאה גדולה אין שיעור, ואילו היינו זוכים להשנות רוח הקדש היינו מברכים ומבינים ומשיגים ע"י מצות הדלקת הנרות של מצוה - עתידות²³.

כיו"ב, מקובל מהרה"ק רבי פנחס מקאריין זי"ע, שבנרות 'שבת' אפשר לראות כל מה שעתיד להתרחש

נב. ואף שאין לנו 'עיניים' לראות, אך מכל מקום 'ראש' יש לנו ב"ה... וממוצא הדברים נשכיל להבין על גודל קדושת הנרות עד שאין לנו יכולת להשיג אפילו אפס מקצהו...

נג. ה'ערוגת הבושם' (בפרשתן ד"ה ויגד לתמר) מוסיף לבאר במאמרם (סוכה ה.) 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה', שהנה ידוע ה'סולם' שהציב רבי פנחס בן יאיר כדי לזכות להשראת השכינה, וכדאיתא בגמ' (ע"ז כ:) 'מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש', צא וחשוב מניין הדרגות ותמצא עשרה, וזהו מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, שאינה יורדת למטה מעשרה דרגות אלו, ואי אפשר לזכות להשראת השכינה בלתי העולה בעשר מדרגות בהר ה', אולם חנוכה שאני, שאף מי שרחוק מכל אותם המדרגות יכול לזכות לשיא המדרגות. נד. שנה אחת טרם ניגש הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע להדליק הנרות, פנה אל אחד החסידים ושאל אותו 'מי שאשתו נמוכת קומה, האם בשעה שירצה לדבר עמה תעלה האשה על כסא כדי שיהיו שווים בגובה, או שהוא

הבורא בימי החנוכה אל תוך 'בית האסורים' שלנו - להוציא ממסגר אסיר¹¹.

איתא ב'מאור עינים' (מקץ) וז"ל, 'בחנוכה כביכול ה' מוריד את עצמו למטה מעשרה אל האדם לקרבו, וזהו שאמרו (שבת כא:): 'פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מדליקין בהן בחנוכה', כי כמו בנר נותנין לתוכו פתילה וממלאין אותה בשמן ומדליקו, כמו כן האדם הוא פתילה, ושמן הוא החכמה שה' ממלא בו ומדליקו להיות מאיר במעשיו ובעבודתו את ה'. והנה הפתילות הם בני אדם שאין נדלקין בשבת, שהאור אין נאחו בו מחמת שהפתילות לא טובים, והאור מסוכסכת בהם, ואי אפשר לעלות כנ"ל ושיאחו בהם האור - מדליקין בפתילות אשר לא טובים כנ"ל בחנוכה, כי ה' כביכול בעצמו מוריד את עצמו אל האדם ומאחזו בו את האור להדליקו, ולשוב ולחזור אל ה' ולעבדו בהתלהבות ובשכל גדול... וזה נעשה בכל שנה בבוא הזמן של מצות נר חנוכה. עכ"ל.

מזמין את ישראל אליו כדי ליהנות מזויו כבודו, ואילו ביום טוב שישראל מקדשים את הזמנים הרי כביכול מביאים בני ישראל את הקב"ה לבוא אצלם, אולם בימי חנוכה מבקר קוב"ה את בניו אהוביו בתוך בית האסורים שלהם, איש איש בתוך נגעו ומכאוביו בגשמיות וברוחניות במקומם למטה מעשרה, ולכן באותה שעה חייב האדם לזעוק ולשאוג בכל כוחו 'אנא ה' מלטה נפשי' וביד כל אחד ואחד לפעול בימים אלו כל מיני ישועות, שהרי הקב"ה בא כביכול לשהות במחיצתנו, ומאזין לקול שוועתנו¹².

וז"ל ה'דברי חיים' זי"ע (חנוכה ד"ה והלכתא), על דרך המשל, כשיושב המלך בעיר משכנו, לא יוכלו פחותי הערך ובפרט המעונשים על פי דתי המלך לבוא לפני המלך להתחנן לו, כי המה מתועבים ליכנס בהיכל מלך, אולם בשעה שהמלך נוסע על פני המדינה, דרכו לבקר בתי האנשים היושבים במסגר כלואים, וכולם דבקים במלך ומתחננים הושיעה המלך. כך בא אלינו

יתכופף אליה', ותיכף ניגש להדליק נרות חנוכה, והסביר הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל זי"ע (שהיה בן אחותו) ש'המגיד' רצה לפרש בזה את כל מהותם של נרות חנוכה, שכביכול הקב"ה מתכופף אל כלל ישראל ונכנס למחיצתם למטה מעשרה, והיינו דאמרי אינשי (ב"מ נט.) 'איתתך גוצא גחין ולחיש לה', שדרך העולם שהבעל מתכופף אליה, ובהנהגה זו נוהג עמנו קוב"ה בימי חנוכה.

רמז לזה רימז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שלכן נקרא המועד 'חנוכה', מלשון 'חנו כה', פירוש, באיזה מצב שהיהודי עומד בו, משם תאיר נשמתו באור הנר.

כן פסק נמי הרמ"א בהלכות חנוכה (סימן תרעג סעיף א) בשם ה'תרומת הדשן', שנר חנוכה (האסור בהנאה) שנתערב בשאר נרות אינו בטל אפילו באלף, כי זהו מהותו של 'חנוכה', כל יהודי חשוב הוא - בכל מצב שהוא אינו 'בטל', ולעולם לא יתייאש.

נה. וכמו שכבר אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שנה אחת בליל הסדר, בשם אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, שבאמירת 'אנא ה' שבהלל אפשר לכל אחד לפעול שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה ולברכה, וחשבו החסידים שהכוונה על אנא ה' הושיעה נא, אולם אמר ה'אמרי אמת' - לדעתי הכוונה על אנא ה' כי אני עבדך (הובא בלב שמחה' סוכות תשמ"א), ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, שבימי חנוכה אפשר להתפלל בין על גשמיות ובין על רוחניות, והקב"ה שומע תפלת כל פה וממלא כל בקשותיהם לטובה ולברכה, דהרי כך היא המדה, שדרך האב המבקר את בניו בבית האסורים, להשתדל לעשות כל אשר לאל ידו כדי להקל את צערם, לא ינוח ולא ישקוט עד אשר יפעל עבורם לכל הפחות נחמה פורתא, ואם כך הוא אצל בשר ודם שכוחו מוגבל, קל וחומר למלך מלכי המלכים הקב"ה אשר אין חקר לגבורתו והוא כל יכול, שבוודאי יגאל ויושיע את אהוביו מכל צרותיהם.

נו. ולכן לא חזינן בשום מועד שנקבע בימים האחרונים של החודש (המורים על חשכות, כי ישראל נמשלו ללבנה, ובסוף החודש מתמעט אורה) זולת חנוכה, וגם לא מצינו שום יו"ט שמתחיל בחודש אחד ומסתיים בתחילת חודש אחר, וכן נקבע זמנה בחודש טבת שהוא החודש של עשו הרשע כמבואר במקובלים (עי' זוה"ק ח"ג רנט.), וכל זה בא לרמז, שאף בזמנים חשוכים וקשים ביותר - כסוף החודש, אפשר להתחדש באור חדש [הנרמז בתחילת החודש] על ידי האור המאיר בחנוכה, כי שאר המועדות מאירים בנפש האדם, לא כן חנוכה הוא האור עצמו, ומעט אור דוחה הרבה מן החושך.

שהוא ממש מבחין תוכל מצוה זו להאיר עיניו שיתהפך לבריה חדשה¹⁰.

ובן כתב הרה"ק הישפת אמת זי"ע (תרל"ב נר א ד"ה דבר), וז"ל, ונשאר גם כן לדורות, שיש סיוע בימים הללו לעשות רצונו יתברך יותר מן הסדר וההנהגה בכל השנה, בדרך גם ופלא¹¹. עוד כתב הרה"ק הישפת אמת זי"ע (חנוכה שנת תרל"ה) על הא דאיתא בגמ' (שבת כא:) תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחין, כי בימים הללו יש סיוע ממעל לקנות במידה גדושה 'יראת שמים' - להתגבר ולנצח את יצרו, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא:) דהמפתחות החיצוניות רומזות על יראת שמים ויראת חמא¹².

ובן פירש הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע (בית אהרן חנוכה מז.) את הנוסח שאומרים בברכת קרי"ש דשחרית 'משפיל גאים עדי ארץ ומגביה שפלים עדי מרום' דקאי על ימי חנוכה, שהקב"ה משפיל ומוריד את השפע והאור העליון משמי מרום 'עדי ארץ', וכל זאת למה, כדי להגביה ולהרים 'שפלים עדי מרום' למעלה למעלה, וכל יהודי מתעלה בימים אלו אף הנמצא מרחוק.

בה כתב הרה"ק היחידושי הרי"ם זי"ע (ליקוטי הרי"ם חנוכה) וז"ל. נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחין (שבת כא:), כי מצוה זו מאירה אף למי שנפל לרשות הבלי עולם הזה ברשות הרבים ממש, ולמי

נז. הנה פרשת מקץ נקראת תמיד בימי חנוכה, ורמזו בה הישפטי גיבורים' (שבת עט.) כי 'שנתים' ר"ת ש'מאל נר ת'דליק ימין מ'זוזה. וב'תפארת שמואל' (חנוכה לו) מבאר שאף מי שנראה לו כי הוא כבר 'מקץ', שכבר בא עליו סופו, ומתייאש מעצמו לאין תקוה, יזכיר לעצמו 'שנתים' - שמאל נר תדליק ימין מזוזה, כי אף ב'שמאל' בידו לשוב ולהתחזק דוגמת הנרות שמדליקים אותם ב'שמאל' ונעשים 'קודש', ולא עוד אלא שמדליקים אותם והם מאירים גם 'למטה מעשרה' - שבכוחם להאיר בכל מחשך, אף לאותם שהם 'למטה מעשרה'... חזקו ונתחזקה, כי השי"ת עמנו בכל מצב שהוא. כן רמזו לה במה שמצינו שתקנו חז"ל לרואה נר חנוכה שאף הוא מברך, ולא מצינו כן בשאר מצוות, אלא ללמד שאף מי שהוא מרוחק מן המצוה עצמה והוא עומד מרחוק כדוגמת 'הרואה', גם לו יש עלייה מכח הדלקת נר חנוכה, ואף הוא יכול לברך.

ואדרבה, מבואר בספה"ק כי עיקר היו"ט תכליתו להאיר לאותם הבינונים והחלשים, אלו המרוחקים בכל השנה, וכמו שהיו אומרים בלשון מליצה כי חנוכה הוא 'יום טוב אין די וואַכן' [-יו"ט בימי החול], אינו אסור במלאכה ואף אין לובשים בו בגדי שבת ויו"ט, כי שייך הוא ביותר לאלו שהם בבחי' 'ימות החול', שאף הם יוכלו להיתפס ולהיאחז באש הקדושה.

וכן אמרו בדרך צחות על הא דאיתא (משנ"ב סי' תרעג סק"ב) שמצוה מן המובחר ליקח לפתילה 'צמר גפן', כי בשפת האידיש מכנים לצמר גפן 'וואטע', ולשון נופל על לשון שהכוונה ל'רחוקים' (כי גם 'רחוקים' מכנים בשפת האידיש 'וואטע'), כי מצוה זו בכוחה לקרב את הרחוקים...

וזה האומר כי הרחיק עד מאוד, ואור החנוכה אינו יכול לרדת עד אליו הרי הוא מופקע לגמרי מכל עניין החנוכה, וכמו שרימזו הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע בהא דאיתא בגמ' (שבת כב.) 'נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה' כי לא שלטא ביה עינא, שזה האומר שר חנוכה גבוה הוא עד מאוד, ולא שלטא ביה עינא כי הוא נשגב ממנו, הרי לא עשה ולא כלום...

נח. איתא מצדיקים על דברי הגמרא (שבת כב. לגרסת השאלות וישלח סי' כו) שצריך להניח את נר חנוכה בפתח הבית משמאל 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן', והנה מזוזה חנוכה טלית ר"ת 'מחט', כי בימים אלו אדם פותח כפתחו של מחט, והקב"ה מסייעו כפתחו של אולם בשאר ימות השנה. נט. מעשה באחד שהגיע אל הרה"ק ה'מגיד' הגדול ממעזריטש זי"ע והתאונן בפניו שאין בכוחו לעמוד ולהתגבר על כל הרהורים ודמיונות שיצרו מפתחו לחשוב בהם בכל עת מצוא ובפרט בעת 'התפילה והלימוד', מששמע ה'מגיד' את דבריו, שלחו שיפנה אל בית ה'אור המאיר' זי"ע, והוא יורה לו את הדרך הנכונה, חיש מהר עשה היהודי את דרכו אל בית ה'אור המאיר', משהגיע למחוז חפצו באישון ליל וראה שהאור מאיר בבית החל דופק על דלתות הבית ואין קול ואין עונה, אין הדלת נפתחת, מכיוון שהכפור שלט בחוצות, והיהודי הרגיש שעוד מעט קט וכולו נעשה כגליד קרח הוסיף לדפוק בדלת שוב ושוב, ועדיין לא נפתחה הדלת... אחר זמן שאל היהודי את ה'אור המאיר' מדוע לא פתחת לי את הדלת הרי נשלחתי בשליחות מיוחדת אליכם, ענהו הרה"ק, הן אמת, ובזה

למעלה משלושה טפחים, דהן אמת שאף מי שכבר נמצא 'למטה מעשרה' - בדיוטא התחתונה, בידו להתעלות בימים הללו ולהגיע למקום גבוה מעשרה, מכל מקום אסרו חכמים להדליק בתוך שלשה סמוך לקרקע משום לבוד וכארעא סמיכתא דמיא. והיינו שעל האדם לעשות את המוטל עליו ולפתוח פתח כדי להתעלות, וכאשר הוא עצמו יתרומם מעט להיות 'למעלה משלושה' יזכה שהקב"ה יגביהו הרבה, אבל אם ישב בחיבוק ידים^{סא} ובאפס מעש^{סב} ולא ידליק בתוכו את ניצוץ הקודש, אזי לא יועילו לו כל הנרות שידליק, שהרי הוא כמי שעניו עצומות, היאך יועיל האור להזריח שמשו^{סג}.

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (להנוכה) פירש בפסוק (משלי כ כז) 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן', ואפשר לדרוש 'חופש' מלשון 'שחרור' כדכתיב (שמות כא כז) 'לחפשי ישלחנו', כי האור של נרות הנוכה משחרר לחרות את נשמות ישראל מכל הפסולת והרע הנטמן ב'חדרי בטן' (וכן איתא באמרי אמת תרע"ז נר ג)^פ.

למעלה משלושה טפחים - שלא יהיה כארעא סמיכתא אלא יזי עצמו בעבודתו

צדיקן הדורות (כע"ז בתפארת שמואל הנוכה אות לו) רמזו בהא דקיי"ל (סי' תרע"א ס"ז) שמצות נר חנוכה

גופא עניתך, שבביתי אנכי הוא ה'בעל הבית' - למי שארצה אפתח את הדלת, ולמי שאין ברצוני להכניסו לא ייכנס הנה... כמו כן, דע היטב שאתה הוא 'בעל הבית' על עצמך, את מי שברצונך תכניס ומי שאינו מרוצה בפניך - אל תתן לו דריסת רגל במוחק ולבך, כי ביד בעל הבית לסגור את הדלת ולא לתת לאחרים להיכנס, ברצותו פותח וברצותו נועל, ו'בעלות' כזו צריך יהודי להראות לשטן זה היצר הבא להכשילו בעוונות, לסגור את הדלת בעדו. ולכן נקטו חז"ל בהלכות ודיני חנוכה (שאליתות פרשת וישלח סימן כו; ועי' שבת כב.) 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן, ובדווקא אמרו ובעל הבית באמצע, ולא והמדליק עומד באמצע וכיו"ב, כי בכדי שיוכל להעלות הנרות בכל פרטיהן ודקדוקיהן שתהא השלהבת עולה למעלה ותגרום נחת רוח לבורא יתב"ש, צריך המדליק להיות בעל הבית השולט על עצמו, ולא שיהיו רצונותיו ותאוותיו שולטות עליו, וימי חנוכה מסוגלים שיוכל כל אחד להשריש מדת הטהרה באבריו וגידיו לכל ימות השנה.

ס. מובא ב'בני יששכר' (מאמר הלל והודאה אות א) שבשכר נר חנוכה זוכה להינצל מדינה של גיהנם, שהרי ידוע מהמקובלים שגיהנם הוא בצפון העולם, והלא צד צפון הוא משמאל למזרח, ועל ידי ההדלקה בשמאל ניצל מאור ואש הגיהנם.

סא. בפרשתן (מ ט-ט), 'ויספר שר המשקים את חלומי ליוסף וגו', ויאמר לו יוסף זה פתרונו וגו', בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשייבך על כנך וגו', וירא שר האופים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי וגו', ויען יוסף ויאמר וגו', בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך'. והקושיא נודעת, מה ראה יוסף לפתור חלום שר המשקים לטובה ואילו את חלום שר האופים פתר לרעה, ואיזה רמז וסימן מצא בדבריהם שלפי זה הבין את צורת פתרון החלומות. ומבארים בשם הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד, כי הנה שר המשקים אמר (פסוק יא) 'זכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה' - והיינו שראה בחלום כיצד הוא עושה פעולות שונות, ומי שנמצא בעולם העשייה שמע מינה כי הוא חי... אמנם שר האופים אמר (פס' טז-יז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי, ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אופה והעוף אוכל אתם מן הסל מעל ראשי' - שהוא עצמו יושב בחיבוק ידיים ואינו עושה מאומה, אלא מונחים סלים על ראשו, ובאים עופות לאכול, ומי שאינו עושה כלום אינו מבני העולם הזה... על כן היה פתרונו כיצא בו שאכן אינו מן החיים.

סב. כיו"ב רימז הרה"ק ה'דמשק אליעזר' זי"ע במנהג ה'דריידעל' (סביבון), דלכאורה יש לתמוה, למה נהגו לכתוב ולחרוט בר"ת על 'דריידעל' קטן ניס ג'דול ה'יה ש'ם - לשם 'פרסומי ניסא', והרי עדיף היה לתלות מודעות בראש חוצות ובו ייכתב באותיות 'קידוש לבנה' כל ענין הנס, ואז יהא 'פירסום ניסא' גדול יותר, אלא מכאן, שעדיף 'דריידעל' קטן ובמילים של ראשי תיבות כשהוא מסתובב ואינו נח, יותר ממודעות גדולות העומדות דומם על מקומן ואינן עושות כלום, כי זה כל האדם לעשות ולפעול כפי כוחו ולא לנוח, אלא יעבוד ויפעל כפי כוחו ושוב אין חילוק מה יהיו התוצאות, רק אל ישב באפס מעש.

סג. ולכן אמרו 'הרואה מברך', דלא סגי במה שהאור מאיר כי אם יהלך בעיניים עצומות לא יראה את האור כלל - אפילו אם ידליקו עברו אלפים ורבבות נרות ואבוקות. כן הוא נמי ברוחניות, אם האדם מכין את עצמו

'הרחמן', ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם... והכי נהוג', ותמהו הפוסקים (בכור שור שבת כא. ישועות יעקב סי' תרפ"ד) הרי אסור לבקש ולהתפלל על מעשה נסים (ברכות נד.), וכדמצינו גבי מעשה דרבא (תענית כד:) שמשום מעשה שהיה ביקש רחמים שירדו גשמים בתקופת תמוז, ונתגלה אליו אביו בחלום שישנה מקום שנתו, ולמחר מצא סימני סכינים על מימתו, שהיו מזויקים רוצים להזיקו ולהרגו, וכל זאת מפני שהטריח כלפי מעלה ופעל נס שלא לצורך, ואם כן איך הותר בחנוכה לבקש 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים'.

ומבאר בעל השואל ומשיב' (בספרו דברי שאול דרוש לחנוכה), דהני מילי בשאר ימות השנה שעולם כמנהגו נוהג, אז אסור לבקש על הנהגה ניסית ולמעלה מדרך הטבע, כי בזה הוא משדר בריאת שמים וארץ, אבל בימי החנוכה שכל העולמות מתנהגים בהנהגה ניסית, ובימים אלו הנס הוא בטבע הבריאה, אם כן בשם שמבקש בכל השנה כולה על הטבע כך בידו לבקש על הנס בחנוכה^ס, ושפיר מבקשים ומתפללים

הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (נגז' תרפ"ד) רמז לה בלשון הש"ס (שבת כב:) 'היה תפוש נר חנוכה ועומד, לא עשה ולא כלום', כי לא זו הדרך 'ישכון אור' - לתפוס את הנרות ולעמוד על עמדו... אלא יקיים (ישעיה ב ה) 'לכו ונלכה באור ה' - שהאור יאיר לו להתחיל 'ללכת' בעבודת ה'^ס.

וכך היה אומר הרה"ק הבית ישראל לדקדק בלשון הגמ' 'וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקן ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', הרי שכל הנס היה על ידי שבדקן, אבל אם היו יושבים ומצפים לירידת שמן מן השמיים לא היו מוצאים אותו פך שמן ולא היו זכאים לנס^ס.

שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה

פסק הרמ"א (או"ח קפו ד) 'ואומרים על הנסים בחנוכה ובפורים קודם 'ועל הכל', ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, ומכל מקום יוכל לאומרו בתוך שאר

לקלוט הקדושה ופוקח את עיניו יזכה שיאיר לו החשיכה לדחות כל המפריעים המעכבים בעדו מלהתקרב אליו יתב"ש, אך אם חלילה אין אבריו מוכשרים כראוי, איך יועילו לו כל האורות הגדולים. **סד.** וזה מרומז נמי בפלוגתת בית שמאי ובית הלל (שבת כא:) במנין הנרות אם 'מוסיף והולך' או 'פוחת והולך', ואומרים בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דלא נחלקו אלא אם פוחת או מוסיף, אבל בזה שעליו להיות הולך לא נחלקו כלל. כי הכל מודים שעל האדם להיות 'הולך', ולא יעמוד חלילה במקום אחד מבלי לעשות כלום, מעשה הובא ב'שפתי צדיק' (חנוכה אות ג) בשם זקיני הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם באו חסידים אל הרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע, ובי'פתקא' הזכירו צרתם מ'מוסר' הדר בעירם וכבר כשל כוח הסבל, הרה"ק קרא את ה'קויטל', ונענה 'הלא איש זה מאיר בשמים בכל העולמות העליונים', ויתמהו החסידים עד מאד, הייתכן כדבר הזה - ששפל אנשים כמותו תאיר נשמתו כל כך, אך לא העזו לשאול על כך לרבם, לאחר זמן מה הזכירו שוב לפניו את שמו של המסור הרשע ואז בירכם הרבי מלובלין שינצלו מציפורניו. בהזדמנות נשאל ה'חוזה' על כך, השיב ה'חוזה', שבשעה שהגישו לפניו את הפתקא בפעם הראשונה הדליק ה'מסור' נרות חנוכה, ועל ידי זה שרה עליו באותה שעה אור גדול שהאיר את נשמתו.

והנה בפי העולם מקובל ללמוד מסיפור זה את גודל הסגולה של הדלקת נרות חנוכה, המאירה אף בנשמת מסור רשע, אך עוד יש ללמוד ממה שאח"כ הצליח ה'חוזה' לפעול במרומים להושיע את בני העיר מידו, הרי שגם מי שמאיר באור עליון בשעת הדלקת נרות חנוכה לא יהא ניכר עליו שום שינוי לטובה אחר ההדלקה, אם לא יפעל בעצמו שתהא בר קיימא על ידי שיתחיל בעבודתו ית"ש מכאן ואילך.

סה. גם נרמז זאת באופן הדלקת הנרות שמצוותם שיהיו מונחים למטה מעשרה, ועליו להתכופף להדליקם, כי רצו חז"ל להורות לנו חוקי חיים שלא ישב על מקומו מבלי לעשות מאומה, אלא 'תתכופף' ותצא מעצמך או אז תזכה 'להדליק נר'...

סו. הנה פלא מצינו כי כששרה אמנו ילדה את יצחק אבינו כשהיא בת תשעים שנה 'ותיהום כל העיר'... הכל סחו ודשו בענין זה ואף בתורה מצינו התייחסות לנס גדול ופלא זה, ואילו כשיוכבד ילדה את משה רבינו הייתה בת ק"ל ולא מצינו 'רעש' מזה, ומבאר המגד מדובנא (במשל מתוק) כי במצרים היה 'יריד' של ניסים 'ששה בכרס

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

מורה על הטבע, וכמו שנאמר (משלי ט א) 'חצבה עמודיה שבעה' ואמרו (סנהדרין לח.) אלו 'שבעת ימי בראשית', שהבורא ברא עולמו בשבעת ימי הבנין, והוא הנהגת הטבע, וכל מה שלמעלה משבע - דהיינו 'שמונה' מורה על למעלה מן הטבע. והוה כוונת אומרם 'יום ראשון מדליק שמונה' - בלשון יחיד, וקאי על הקב"ה, שהוא בעצמו מדליק מנין שמונה בעולם. כלומר הנהגה שלמעלה מן הטבע. ובזה מבואר נמי מה שאמרו 'והמהדרין' שהוא מלשון 'הדרי בי', ר"ל, שעבודת ימי החנוכה היא להחזיר בתוך תוכו הנהגה זו שמעל לטבע^ט, ובזה יושפע עליו הנהגה זו לכל השנה^ז.

'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים'^{סז}. (ומכל מקום פשיטא, שגם בכל השנה כולה בידנו לפעול ניסים ונפלאות על ידי תפלה, אך גדלה מעלתם של ימי חנוכה שאז אפשר 'להתפלל' על הניסים^{סח}).

אמרו חז"ל (שבת כא:): מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה, ולבאורה תמוה מדוע פתח בלשון רבים 'מהדרין' וסיים בלשון יחיד 'מדליק שמונה', ועוד, מדוע נקט לשון 'מהדרין' ולא לשון 'מתמירים' כבכל הש"ס.

ואומרים בשם ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לבאר על פי דברי המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שמספר 'שבע'

אחד' יולדות ביער ושני שיניים צומחות להם וכו' אזי אין כל משמעות וחשיבות לנס בין הניסים... אף לדידן ייאמר, ימי החנוכה הם ימי 'יריד' לניסים ואין כל כך חשיבות לנס הנעשה ליחיד אף אם הוא בעצם נס גדול, והמשכיל ינצל לפעול לעצמו ניסים ונפלאות שיגיעו אליו בקל יותר...

סז. אולם עדיין יש להקשות, אם הותר לבקש בימים אלו על ניסים, מדוע לא קבעו חז"ל לומר כן לכתחילה בנוסח הברכה (ולא רק למי ששכח), ותירץ האדמו"ר מטשערנאביל זי"ע בתוכחת מוסר, כי מי ששכח 'על הניסים' בתפלתו סימן הוא שמסיח דעתו מימי הניסים, לכן עליו לבקש שיזכה לנס פרטי - להתעורר מתרדמתו, ולהשכיל ליהנות מן האור הגנוז הנשפע בחנוכה.

אולם חסידים ואנשי מעשה פירשו לאידך גיסא, שאף בימי חנוכה זקוק האדם שתהא בידו זכות כל שהיא כדי שיוכל לבקש על הנס, והשוכח לומר 'על הניסים' בתפלתו וודאי נשבר רוחו בקרבו, ולכן בשכר מדת ענוה ושפלות רוחו זוכה שהותר לו לבקש על הניסים. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, אלא שיש להשתמש בכל אחד ממאמרים אלו בזמן הנכון, כי על ידי החלק הראשון יתעורר לעבודת ה', ומ"מ אם ינסה היצה"ר להפילו מחמת כך בפח היאוש, מיד יזכיר לעצמו שלב נשבר ונדכה לא תבוזה, ובזה יבטל מעליו כח היצר הרע.

סח. הנה לפי דברי ה'שואל ומשיב' היה מקום לטעות ולומר, דמשמע הכא שרק בחנוכה אפשר לבקש על דברים שמעל להנהגת הטבע, אבל בשאר ימות השנה אסור להתפלל על החולה שיתרפא במקום שאין רפואה למכתו בדרך הטבע, אך הדבר ברור שזה אינו, וכדמבואר במהרש"א (קידושין ח"א דף כט:): שנס המתרחש על ידי תפלה לא חשוב נס לענין 'מנכין לו מזכיותיו' (עי' שבת לב:), ומשום הכי מותר ואף חובה להתפלל בכל ימות השנה על כל צרה וצוקה שלא תבוא, ומכל מקום שונים ימי החנוכה שאפשר לבקש אפילו על הנס, כי כל ההנהגה היא מעל לדרך הטבע.

ומכל מקום אל תתמה מעובדא דרבא (הנוכרת בפנים) דמשמע שנגזר עליו עונש על שהטריח כלפי מעלה בבקשו על נס, דשאני רבא שפירט בבקשתו שיעשה לו השי"ת נס ופלא שלא כדרך הטבע, שירד גשם בימות החמה, וזה אין ראוי לעשות, אך המתפלל סתמא על פלוני שיתרפא מותר, אע"פ שלפי דעת הרופאים אי אפשר לרפאותו בדרך הטבע.

ולכן צריך לעולם להתפלל אל ה' בכל מצב, וכמו שאמרו (ברכות לב:): 'אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, שנאמר (תהלים כז יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', ואף אם כל הרופאים פכרו ידיהם ביאוש ואומרים שאין בידם להציל את החולה, אל יאמין להם ואל יקשיב לקולם כי הקב"ה הוא הרופא חולים, וכלפי מלך מלכי המלכים אין שום חילוק באיזה מצב של סכנה נמצא החולה, וכן ייאמר לענין הפרנסה והזיווג, לענין נחת מיוצאי חלציו וכדו' בשאר מיני ישועות שנראה לו כי אבדה כל תקוות טוב, לא יסכים לכל המייתשים אותו, אלא יענה ויאמר הריני מקווה אל ה' ובוודאי יושיעני בקרוב בב"א, וזה פשוט.

סט. ואכן ניסים ונפלאות נעשים לישראל בזמן הזה, ולא ניזיל כרוכלא למנותם, אלא נביא בזה שתי עובדות אשר אירעו בשנים עברו, וכפי ששמעתיים בשעתו מפי בעלי המעשה.

והוא חוזר ומתחדש שוב ושוב בכל שנה ושנה כבימים
ההם ממש (אלא שבכל דור מתעוררים הניסים למה שנצרך לנו
באותו מקום ואותו זמן), ולכן גם זה היה הנס האחרון, גם
לכן נקרא 'חנוכה' - מלשון חינוך והתחדשות, כי גם
זה יש בו התחדשות מידי שנה בשנה עד ביאת הגואל
בב"א ע"ב.

בה דקרק האדמו"ר מבלאזוב זי"ע (בהקדמה' לספר 'צבי
לצדיק' שהדפיס בשנת תרצ"ו) בלשונות הכתוב לגבי
הברכות שבירך יצחק את יעקב, שם נאמר (כו-כה-כו)
'ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת וכו', ויגש וישק לו,
ומדוע חזר הכתוב כמה פעמים על תיבת 'לו', ומבאר

וכל אשר דברנו בשבחי הנס של חנוכה חוזר להיות
מידי שנה בשנה ע"כ, כי הנה בגמרא מצינו שחנוכה
הוא הנס האחרון שהיה לבני ישראל (שנקבע עליו יו"ט
מוכר לנס, ע"י יומא כט.), ומבאר הר"ק ה'שפת אמת' זי"ע
(חנוכה תרל"ו ד"ה חנוכה) טעמא דמילתא, דכל תכלית
ומטרת הנס היא לחזק את האמונה בלבנו שהקב"ה
הוא לבדו מנהיג את העולם בהשגחה פרטית (שהרי
הקב"ה כל יכול ובידו להצילם מיד שונאיהם מעיקרא, ואו לא יצטרכו
כלל לנס, אלא שאו לא יתחזק יסוד זה בלבבות בני"), ומזמן לזמן
עשה הקב"ה לבני עווד ניסים אחר שנשכח הנס האחרון
מבני, כדי לחזור ולחזק את האמונה בהשגחתו ולגלות
אלוקותו בעולם, אבל גם של חנוכה עדיין מאיר לנו,

סיפר אחד מבני חבורתנו בעיה"ת בני ברק יצ"ו (בשנת תשע"ט), כי ב"ב לא חשה בטוב כבר כמה שבועות, וחששו
הרופאים שהמחלה הידועה מקננת בקרבה, והורו לעשות סדרת בדיקות מקיפות וצילומים, ביום כ"ד בבוקר אמרו
הרופאים כי אכן נתאמת החשש הנורא, והם רואים בצילומים את הגידול רח"ל. מיד נפלה בבית אימה וחשכה
גדולה, והפעיל האיש עסקנים גדולים שיסדרו לו תור בדחיפות אצל פרופסור גדול, וביקש לקבוע את הביקור אצלו
בזמן שאחר השקיעה למען יזכה ל'המתקת הדינים' בכח ימי החנוכה, ואכן בערב היו אצל הרופא שבדק היטב
אותם הצילומים, ולטענתו הרופאים הראשונים טעו בדבריהם ואין כאן אפילו זכר לגידול...

עוד מעשה שמעתי מאחד מבני החבורה באלעד, אשר בנו עבר תאונה קשה בתחילת חודש כסלו, והיה מוטל
בבית חולים, והנה מיד לאחר שהחשיך הלילה והחלו ימי החנוכה להאיר על הארץ נעשה נס גדול, ופתח הבן את
פיו לראשונה והחל לדבר בשפה ברורה כאחד האדם.

ע. וכדרך שפירשו את לשון הגמ' (שבת כא:): 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שלכאורה מדוע קבעום רק בשנה
שלאחריה ולא באותה שנה, אלא שהתבוננו חכמים בעצמם וראו שהשנה שעברה עליהם היתה שנה אחרת -

שכל השנה היתה במציאות אחרת לגמרי לאחר אור החנוכה, ועל כן קבעו לדורות ימים אלו בהלל ובהודאה.
עא. כן ידוע מה שפירש הקדושת לוי (קדושה ראשונה) בלשון הגמ' 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שבשנה
הראשונה כשירדו ההארות של חנוכה סברו שמא אלו רק הארות לשעתם, אך לשנה האחרת הרגישו בעצמם
את גודל האורות החוזרים ויורדים לקראת ימי החנוכה, וכבר נוכחו לראות שהארות אלו עתידים לירד בכל שנה
ושנה, על כן קבעום לדורות.

עב. וכן למדנו בגמרא (שבת כא:): 'מאי חנוכה, דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה וכו', שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו
כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה
מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה
אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה, וביאר הגה"ק הבן איש חי (בן יהודע ד"ה לשנה) את קושיית הש"ס
'מאי חנוכה', דהכי קאמר, הלא 'חנוכה' היא מלשון חינוך והתחדשות, ומדוע נקרא בשם 'חנוכה' בתוספת אות ה"א
הנראית לכאורה כמיותרת, ומשני שהתרחש הנס בימי החשמונאים בכ"ה בכסלו, 'לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים
טובים בהלל והודאה', וכוונת התירוץ, כי האות ה"א מורה על דבר הפרה ורבה, וכמו שנאמר (בראשית מז כג) 'הא
לכם זרע', וכיון שקבעו את הימים הללו לכל הדורות בהלל והודאה, לכן אף שהנס התרחש בפועל רק בימים ההם
מ"מ פעלו החכמים בקדושתם להמשיך את אורות הנסים בימים אלו לעולם ועד, ומשום הכי שפיר נקרא 'חנוכה'
בתוספת אות ה"א, לרמז ולהורות על שפע הניסים שמתעוררים בכל שנה ושנה ממה שהיה בימים ההם.

וב'דברי חיים' (לחנוכה) האריך, שחז"ל הוסיפו יו"ט אלו על יו"ט של תורה כדי שיהא קיום ועמידה לבני מעמד
גלות ולא יפלו ברוחם חלילה, כי בדורות הראשונים הספיק להם האור מן השלש רגלים בלבד, אך בדורות הללו
תיקנו חז"ל להוסיף עוד ימים טובים כדי לדחות את החושך, ולכן קבעו את ימי חנוכה לדורות עולם.

בשעה שמדליקין את הנרות בשמן זית, כי אז מסורין המזונות בידך לקבלם במתנת חנם, וממילא יזכה כל אחד לשפע הפרנסה, ואל יהיו מתוקין בדבש זה ראש השנה שטובלים בו את התפוח בדבש, כיון שאז מסורין בידי בשר ודם - באותה שעה מודדים לפי מעשי האדם, ומי יצדק לפניך בדין.

מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה

כתב הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים 'הוד והדר' אות ב) שורש מצות הדלקת נר חנוכה הוא, כדי לעורר נסים ונפלאות גם עתה. וכתב עוד (אות כו) זהו עיקר תשמישן, להיוושע בהם גם היום.

ובן אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע ('שפת אמת' חנוכה תרל"א), שלכן תיקנו לברך שעשה נסים לרואה נר חנוכה, כי הארת הנסים מתעוררת על ידי הנרות ע"ה.

והנה איתא בגמ' (ע"ז יח.) שאחות אשתו של רבי מאיר היתה בבית האסורים, עיי"ש כל המעשה, והלך רבי מאיר לשחד את השומר, ואמר לו שאם יתפסוהו יאמר אלקא דמאיר ענני וינצל, והקשה מהרש"א (ח"א"ג יח:) איך ייחד רבי מאיר את שמו של הקב"ה על עצמו, שאמר 'אלקא דמאיר' והלא אמרו חז"ל (בר"ר צד ה) 'אין הקב"ה מיוחד שמו על הצדיקים בחייהם', ומתריץ בתירוץ השני, שלא היתה כוונתו על עצמו, אלא 'שאמר אלקא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת, בנס הנרות של חנוכה', ונמצא, שכשאנו מבקשים תמיד 'אלקא דמאיר

כי הנה ברכות אלו לא נאמרו ליעקב לבדו, אלא בזה השפיע יצחק את הברכה לבני ישראל לדורותיהם, ומקור הברכה נמשך על ידי ל"ו נרות החנוכה בכל שנה ושנה, על כן נכתב וחזר נכתב תיבת 'לו', למען נדע את אשר לפנינו לשאוב ממעייני הישועה מלא חפניים, ולא להיות בשוטה המאבד מה שנותנים לו ע"ה.

כתב ב'מחזור ויטרי' (לחנוכה, סדר התפלה וקריאה"ת) ש'חנוכה' הוא מלשון 'חנינה' ע"ה, גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני', וכוונת הדברים, שיש בה הנהגה של לפנים משורת הדין ושלא לפי מעשי האדם.

ומתאמרא משם הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, שהשפע היורד בחנוכה דומה לשפע היורד בראש השנה, אולם חילוק יש ביניהם, שהשפע הנקצב ביומא דראש השנה הוא כפי מעשי האדם, ותלוי באתערותא דלתתא, ואילו בחנוכה בא השפע במתנה ובחנינה, באתערותא דלעילא בלבד.

בדברים האלה רימו הרה"ק רבי משה מראזווארוב זי"ע (בן הרה"ק רבי אליעזר מדויקוב בנו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע) בלשון חז"ל (עירובין יח:) 'אמרה יונה לפני הקב"ה, רבש"ע יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין בדבש ותלויין ביד בשר ודם', כי כנסת ישראל נמשלו ליונה (ברכות נג:), וזהו - אמרה יונה לפני הקב"ה, בני ישראל מתפללין קמיה דקודשא בריך הוא שיפסוק להן מזונותיהן בימי חנוכה

עג. כללו של דבר, כאותו מעשה שפעם נכנס ה'לב שמחה' זי"ע לביהמ"ד בימי חנוכה, והפטיר בלשונו (בקוצר אמרים, וכדרכו), 'אוצרות דרייען זיך און וואלגען זיך, מדארף זעהן צו אריין כאפן' - 'אוצרות' מסתובבים ומתגלגלים וצריך לתפסם ולחטפם. ועל כגון דא היה זועק הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בירח האיתנים) מנהמת לבו הטהור 'מען זאל זיך נישט דרייען ווי א נאר אויפן מארק' - שלא ידמה לאותו שוטה וסכל המסתובב ביום השוק, ובמקום לנצל את הזמן לקנות 'סחורה טובה' בזול ולהרוויח הון רב במשך השנה הבאה, הינו מתעסק בזוטות ושטויות...

עד. גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני'.

עה. ורמזו כן בפסוק (תהלים קכד ז) 'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו' דקאי על נרות חנוכה, כאשר תשבור ותחצה את הגימטריא של 'פח' יעלה למנין מ"ד, כמנין הנרות שמדליקים בחנוכה (ל"ו נרות ועוד שמונה שמשים). ואחרים רמזו בתיבת 'פח', שכשם שבנ"י מדליקים למטה, כך כביכול הקב"ה מדליק למעלה, וביחד עולה מספר הנרות פ"ח [כעין זה איתא בקדושת לוי (דרושים לחנוכה ד"ה בחנוכה), והוסיף, כי ר"ת של להדליק נר חנוכה הוא כמניין פ"ח]. בין כך ובין כך, ע"י הנרות זוכים להצלה של 'ואנחנו נמלטנו' - להינצל מכל פגע רע ושאר פורענויות המתרגשות ובאות לעולם.

חנוכה הם מעין נרות המנורה במקדש, אם כן אף במקום נרות חנוכה 'אין שטן ואין מזיק' ע"י.

ובן רמזו צדיקים בכתוב (תהלים קיח א) 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', דהנה 'מרחב' עולה בגימטריא כמספר 'נר', ללמדנו שבשעה שמעלה את אור הנר בידו לצאת מכל המיצרים והדוחקים ולזכות להרחבה גדולה.

ובך רימו הרה"ק רבי ישראל ממשורטקוב זי"ע בנוסח התפלה 'בחכמה פותח שערים', דהנה שטן זית רומז לחכמה (וזה"ק ח"ג לד.), והיינו בחכמה - בעת שמדליק את הנרות בשמן זית, פותח שערים - נפתחים כל השערים ע"י ונשפע שפע רב מן השמים (ישמח ישראל חנוכה תרצ"א ד"ה בחכמה).

ובזכות נרות חנוכה נזכה לכל הברכות ובפרט בבני חיי ומזוני, בני - כי הרגיל בנר הויין ליה בניס

ענני' (והיא 'סגולה' נודעת רבות בשנים) כוונתנו לעורר את נס הנרות של חנוכה, שמכוחם ניוושע גם בשאר ימות השנה, ומעתה הגע עצמך כמה רב חילם להמשיך את הישועה בימי החנוכה עצמו.

עוד מצינו, מהרה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (רפואה והיים אות עא) שבשעת הדלקת נרות חנוכה נעשית 'עת רצון' במרומים ע"י, ומדת הדין מתבטלת ומתעוררת מדת הרחמים. ומביא בשם הוזה"ק, שהדלקת נרות המנורה בבית המקדש הייתה מעוררת מדת הרחמים בעולם דומיא דתקיעת שופר של ראש השנה, והבי נמי מעוררת הדלקת נרות חנוכה (ששורשה ממנורת המקדש) רחמים וחסדים גדולים דומיא דהשופר בראש השנה, דכלפנים דמי, ומהפך את מדת הדין והרוגו לרחמים ולרצון.

ובן איתא ב'בעל הטורים' (פר' תרומה) 'ואין בפרשת המנורה אות סמ"ך (המורה על השטן), לומר, במקום נר אין שטן ואין מזיק', ע"כ. אמור מעתה, אם נרות

עו. וב'בני יששכר' (מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ד אות סה) כתב, שהגם בדרך כלל סגורים שערי גן עדן בשעות הלילה, אך מדברי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (מדרש פינחס א) משמע, שבשעת הדלקת נרות חנוכה תרעין פתיחין אף לעת ערב.

עז. בספר 'שיח הפרשה' (פרשת תרומה) להחסידי הישיש רבי חיים יצחק שוויץ ז"ל מביא, שנהגו בבית זקינו הרה"ק רבי שלמה אלטר זצ"ל (נכדו של החידושי הרי"ם) להדליק נר כל פעם שהיו זקוקים לאיזו ישועה, כגון כשהיה חולה בתוך ביתו או יולדת ואפילו כאשר שרר מזג אויר קשה היו מדליקים נר לישועה, וכנראה ראה שכך נהגו בבית אבותיו, והוא לא פירש טעמא דמילתא, אך לפי דברי ה'בעל הטורים' (שהובא בפנים) אתי שפיר, שעל ידי הדלקת הנר דוחים ומבטלים כל הקליפות והמשטינים.

עח. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע הגיד, דהנה ידוע שהסימנים בטור ושז"ע ושאר ספרי המצוות יש בהם רמז וקשר לעצם המצוה (עי' באגרא דכלה' פרשת נשא על מצות וידוי, ועוד), ודיני חנוכה כתובים ומבוארים בשז"ע או"ח מסימן תר"ע ואילך, והנה תר"ע דומה לתיבת 'תרעא' שמשמעה דלת ושער בלשון ארמי. והרמז שעל ידי הדלקת נרות חנוכה נפתחין כל שערי ברכה והצלחה, ואם אמרו (ב"ק פ): 'ודלת הננעלת לא במהרה תפתח', ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שאם זכינו לתרעין פתיחין בודאי לא תהא הדלת ננעלת במהרה ונזכה לכל מיני ישועות למעלה מן הטבע. סיפר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שאחד מנכדי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע היה דחוק לפרנסתו, ובלית ברירה יצא לחזר על הפתחים. בבואו לפני אחד הגבירים אמר לו אותו עשיר, אשאלך קושיא אחת שהנני מתקשה בה, ואם תדע ליישבה כראוי אשקול לך שכרך משלם בעין יפה. וזו היתה שאלתו, הנה אמרו חז"ל (שבת קנא): 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' - אמר רב יוסף מסורת בידנו כי צורבא מדרבנן אינו נעשה עני, והקשו על כך שהרי עיינו הרואות תלמידי חכמים עניים, ותירצו שאף על פי כן אינו מחזר על הפתחים]. וסיים הגביר את שאלתו, כיצד אתה תלמיד חכם ובנן של קדושים מחזר על הפתחים, והרי למסקנת הגמרא לא מצינו ת"ח מחזר על הפתחים. פתח הבנש"ק את פיו בחכמה, ואמר לו שאינו מפרש כראוי את דברי הגמ', אלא כך הוא ביאורם של דברים, תלמיד חכם אינו נעשה עני, ואם הינך רואה שביתו ריקם מכל ואין לו פרוטה לפרוטה הרי זה משום ש'אהדורי אפתחא לא מיהדר' - כלומר, שלא עשה את ההשתדלות המוטלת עליו לחזר על הפתחים, שאם היה עושה כן בודאי היו מרחמים עליו ונותנים לו נדבות הגונות כפי מהללו ומעמדו.

והעמיסו בן בנוסח התפלה (יקום פורקן) 'בריות גופא ונהורא מעליא', הרי לך שזוכים לבריאות הגוף על ידי אור הנרות של מצוה, ועוד כי 'להדליק נר חנוכה' עולה בגימטריא כמניין 'מלך רופא נאמן' (518)³.

מזוני רויחי - כמו שרמזו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפסוק (משלי ג טז) 'אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד', דשמאל רומז על נר חנוכה שמדליק בצד שמאל שבדלת, ואז נשפע עושר וכבוד לרוב (שפתי צדיק חנוכה אות ג)⁴. ועוד כי אם אמרו (ביצה לב): 'כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו', נמצא, שבכדי שיאיר האור לאדם יש להמציא לו מזונות ברווח שלא יהא מצפה ח"ו לשולחן אחרים, אם כן בעל כרחך יזכה למזוני רויחי ולא יזדקק לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם.

וביותר נמשך חינא וחיסדא ממרומים על ידי ההבטה בנרות החנוכה, ובלשון קדשו של הרה"ק ה'ייטב לב' (הוד והדר אות י) 'והנה מנהג ישראל תורה, לישב

תלמידי חכמים ע"ט. בן רימזו בפסוק (תהלים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו', ארחו נוטריקון אור ח', שעל ידי מצות שמונת נרות חנוכה אפשר לפעול לזכות לנער, אלו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

חיי - כמו"ש (משלי טז טו) 'באור פני מלך חיים', שעל ידי אור הנרות זוכים לחיים טובים וארוכים. ובשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שסגולת ימי חנוכה היא אריכות ימים ושנים, שהרי קבעום חז"ל (שבת כא): להלל והודאה, והרי 'לא המתים יהללו י-ה' (תהלים קמו יז), נמצא שהמהלל את ה' יזכה לאורך ימים ושנות חיים (שש"ק ח"ב אות קנט).

ועוד רמז נתנו מלשון חז"ל (שבת כב). 'שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין', הרי שיש שייכות למזוזה עם נר חנוכה, וכמו שבמזוזה כתיב (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם, כך נמי יקויים בנר חנוכה.

ובשם הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות פר' וישב) שהדלקת נרות חנוכה מביאה רפואה לעולם,

הוסיף הבית ישראל לבאר עומק הדברים, כי 'אהדורי אפתחא לא מיהדר' אין הכוונה על פתחים של מטה כי אם על פתחים של מעלה, שמי שאינו מחזר ומבקש רחמים בעת שכל פתחי שערי מעלה היו פתוחים בעתות רצון – זה האיש נשאר עני ורש. והדברים אמורים הן בגשמיות ואף גם ברוחניות – אל יהיה שוטה המאבד את שעת הכושר כששערי השמים פתוחים והוא נשאר טרוד בעסקיו ושטויותיו. ולעניינו יאמר, שבימים אלו, המביט אחר 'הדריידע"ל והפונטשעק"ס' (הסביבון והסופגניות) והולך אחריהם ואינו מקיש על שערי תפילות הפתוחים לרווחה, הרי נעבעך יישאר במצבו ל"ע כי אהדורי אפתחא לא מיהדר... והמבין יבין.

עט. בן רמזו זאת בלישנא דגמ' (שבת כא): 'מצות חנוכה נר איש וביתו', והיינו שמשגולת המצווה שיהיה אכן 'איש וביתו' – שיהיה לו 'בית' ובני בית...

פ. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע בספרו 'שער יששכר' (ימי אורה יד) שימי חנוכה מסוגלים לרפואה אחר שהם ממדת הוד, ומבואר בסידור האר"י ש'בורא רפואות' הוא בחינת הוד עי"ש, ולכן אפשר לפעול רפואות וישועות בימים אלו. ואחרים רמזו במה שאמרו (ב"ק פה). 'מכאן שניתן רשות לרפואה לרפאות', שעל ידי סעודות רשות הללו בשירות והודאות זוכים לרפואה ברוחניות ובגשמיות.

סיפר בעל המעשה מתושבי קוממיות ת"ו, שיום אחד התעורר משנתו והנה ראייתו אינה צלולה והוא רואה את הכל כפול ומטושטש, מיד הלך לדרוש ברופאים ומומחים שימצאו מזור למכאובו, אך לאחר בדיקות קצרות וארוכות נאלצו כולם להשיב פניו ריקם, כי לא היה בידם לרפא אותו בדרך הטבע.

הימים היו ימי חנוכה, ובעת הדלקת הנרות שפך דמעות כמים לפני הבורא שירפאהו בתוך שאר חולי ישראל ויזכה לראות כאחד האדם, ובכל אותו הזמן לא הסיר עיניו מהביט בנרות הקדושים, ואכן תפילתו התקבלה, וראייתו החלה להשתפר עד שנתרפא לגמרי למול עיניהם המשתאות של הרופאים והמומחים. והאמת שאין זה פלא כלל, כי הימים הם ימי ניסים והנהגת הבריאה היא למעלה מדרך הטבע, לכן בקל אפשר לפעול ישועות ונפלאות.

פא. וכתב שם שלכן נקרא 'חנוכה געלט' (מעות חנוכה), כי אז הוא זמן שפע העשירות.

וכן פירש הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע בלישנא דגמ' (שבת קנא): 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' [ובפשוטו הכוונה, שאף אם יהא ת"ח עני אך לא יחזר על הפתחים], שאם הוא עני סימן הוא שלא חזר והידר בנר חנוכה שמצוותה על פתח הבית משמאל הרומז לעשירות (הובא בלקוטי אהבת ישראל).

אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה' פד שלא אמרו קבעום להלל ולהודאה, אלא בהלל והודאה, כי היו"ט עצמו נעשה ונקבע ע"י ההלל וההודאה, ורק על ידם מעוררים את הניסים שהיו בימים ההם לבוא עלינו שוב בזמן הזה - בכל שנה ושנה מחדש' פה.

אחר הדלקה ולשים עין באור הנרות, והטעם להמשיך בזה אותן הניסים ונפלאות' פב על ידי הראייה' פי.

קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמהה ידועים דברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הנוכה ליקושים ד"ה קבעום) בלשון הגמרא (שבת כא:): 'לשנה

פב. כן אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע דמהלשון שאנו אומרים 'אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם', נראה ש'לראותם' הוא כמין השתמשות (ורק השתמשות זו מותרת), כמו רופאי הנפשות שמביטים בעינו של אדם ומשם יבינו מהותו ומצבו של החולה גם דרכי רפואתו יבינו מההבטה בעיניו, והכי נמי על ידי ההבטה 'באישון עינו' על הנרות חנוכה, אפשר לו לזכות לרפואת הנפש והנשמה על ידי שישאב אל תוכו מקדושת הנרות. סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, שפעם הזכירו לפני הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע איש שהיה שקוע במרה שחורה ובעצבות, והורה לו הרה"ק מאפטא שיביט ויסתכל בנרות חנוכה, ואכן אחר שעשה כן יצא הלה מכל מיצריו (הובא בבית ישראל לחנוכה ד"ה שמעת').

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נר ד' ד"ה רק בעיניך תביט) אמר ש'אלא לראותם בלבד' קאי על הסתכלויות אסורות - שיש להם תיקון בנר חנוכה. והרחיב בזה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (הנוכה עמ' פה) וז"ל, ויש לומר שענין זה מרומז באומרו (תהילים ל ו) 'כי רגע באפוי', ואיתא בספה"ק 'באפוי' גימ' 'חנוכה', שהרי לתקן הפגמים היא עבודה קשה, אבל כח התיקון של חנוכה שרק בעיניך תביט הוא בבחי' כי רגע באפוי, שכאשר יהודי מביט בנרות חנוכה יכול לתקן ברגע אחד. 'רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה' (תהילים צא ח), כשרק מביט בעיניו מיד ושלומת רשעים תראה - שמתקן ומשלים אותם עניינים בהם הוא רשע וכו'. על ידי שיהודי מברך על נרות חנוכה ומביט עליהם ומקבל על עצמו מאי דהוי הוי ומכאן ואילך לא ישוב לכסלה מועיל לו הכח של חנוכה לתקן את הכל ברגע אחד. עכ"ל.

פג. מעשה נורא שמעתי מאחד שהיה באותו מעמד נשגב, פעם אחת שהה הרה"ק מריבניץ זי"ע בימות החנוכה בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס), בין הבאים לחזות בעבודת הקודש של 'הדלקת הנרות' הגיע איש יהודי שהביא עמו 'תינוק' אחוז בידיו, והיה ניכר דאגה ואנחה על פני האיש, ומעשה שהיה כך היה, תינוק זה נולד לו לפני כמה חדשים קודם זמנו, על כן הניחוהו ב'אינקובטור', והנה, מדרכי הרפואה להניח מנורה המאירה באור חזק וחם בכדי לחמם את הוולד, אך חשש סכנה יש בדבר שמא האור הגדול יסמא את עיניו, על כן מניחים רטייה לכסות את העיניים לבל ינזקו, אכן מאת ה' היתה זאת שנפל 'הכיסוי' ונתעווור התינוק בשתי העיניים רח"ל.

כאשר הבחין בו הרה"ק הבין כי הוא בצרה גדולה ושאל עליו, וסיפרו לו מה שאירע לו ל"ע, מיד החל הרה"ק להביט בחזקה בנרות ואח"כ הביט בעיניים יוקדות על התינוק, וחזר הדבר ונשנה כשהוא מביט בנרות ובתינוק וחוזר חלילה, עד שלאחר עשרים דקות הכריז הרה"ק, הודו לה', התינוק כבר רואה בעינו הימנית, שוב המשיך בעבודתו הקדושה, כשהוא מביט בנרות ובעיני התינוק חליפות, עד שאמר עתה עדיין אינו רואה בעין השמאלית אבל בעזהשי"ת יראה בה בעתיד. ומסיים אותו עד ראייה לנס המופלא שהתחולל ברוב עם, כי לאחר עשרים שנה קיבל הזמנה לחתונה של אותו 'תינוק' (וכן קבלו גם שאר הנוכחים באותו מעמד) להודות ולהלל על שרואה כאחד האדם.

פשיטא שאין לנו שייכות למדרגות הנשגבות של הרה"ק מריבניץ, אך ללמדנו על גודל הניסים והנפלאות הנעשים על ידי ההבטה בנרות חנוכה, ועל כוחם הגדול להאיר כל 'מחשכים', לפקוח עיניים עוורות כל אחד ואחד בשלו, ולסלק כל עקמימות שבעין...

פד. מתאמרא בשם הגה"ק החיד"א על הפסוק (משלי כז כא) 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו', דהיינו דכמו שכלי המצרף מברר את ב'כסף' מתוך הפסולת המעורב בו, כן ה'כור' מטהר ומנקה את הזהב מפסולתו, כך ממש, האיש המודה, מהלל ומשבח לבוראו נטהר עי"ז מכל הפסולת, ונעשה נקי זך ומצוחצח.

כך אומרים בשם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על הפסוק (תהלים קו מז) 'להשתבח בתהלתך' דלא אומרים לשבח בתהלתך, דמי שמשבח את השי"ת הרי הוא בעצמו משתבח ונהיה משובח יותר, ונמצא שהוא משתבח בתהלתך היינו כשמהלל את השי"ת.

פה. איתא מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו-טבת מאמר ד אות קלט) שקיבל מרבתיו לפרש הפסוק (תהלים יח, ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אוושע', כי המשכיל אינו מבקש בקשותיו מאת השי"ת דרך בקשה אלא דרך שבח, כגון

והתלהבות כראוי וכנכון לעומד ומהלל לבוראו על ניסיו ונפלאותיו.

את חשיבות אמירת הלל בימי חנוכה אפשר ללמוד ממה שהעלה הנאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל להלכה בהגהות 'חכמת שלמה' (או"ח סימן תרפ"ג), בענין יהודי שהיה אסור בבית האסורים של גויים בימי חנוכה, ונתנו לו ברירה לעשות רק מצוה אחת - להדליק נרות חנוכה או להתפלל שחרית בציבור בהלל והודאה, מה עדיף, כמו כן, מה יעשה, המהלך בדרך ובשעת הדלקת הנרות הגיע למקום שיש שם נרות חנוכה עבורו, אבל אם יתעכב להדליק הנרות לא יוכל להגיע למחר למקום שמתפללים שם, ומסיק דתפלה [בציבור] בהלל והודאה עדיף, והיינו כי עיקר הימים נתקנו להלל והודאה פ"ב.

והנה, אמירת 'הלל' בימים אלו היא חיוב מדברי קבלה, וכמו שאמרו (פסחים ק"ו.) 'הלל זה מי אמרו - נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן^פ, ולכשנאלין אומרים אותו על גאולתן, יש מהראשונים שסוברים דיש חיוב מן התורה לומר הלל בחנוכה, ראה בביאורו של הנאון ירוחם פישל פערלא זצ"ל ל'ספר המצוות - לרס"ג' (מצות עשה נ"ס, עמוד רנח ד"ה וראיתי) שהאריך מאד בדבריהם, ובתוך דבריו כותב קריאת ההלל כבר אמרו בפירוש שהיא מדאורייתא, על כן צריך כל איש לאזור כגבר חלציו, לקיים מצוה זו בשלימות מתוך שמחה וחדוה^פ, ואף שאומרה שמונת ימים בזה אחר זה יתחדש לאומרה בכל יום בהתחדשות

אם יש לו חולה בתוך ביתו רח"ל לא יבקש על הרפואה, אלא יודה לה' וישבח שהוא רופא חולים, ועי"ז תיעשה בקשתו ממילא, והיינו דכתיב מהולל אקרא ה' - בדרך הלול ושבח אקרא להקב"ה, ולא דרך בקשה, אז מיד ומן אויבי אוושע. ובה מפרש מדיליה מאי דכתיב (תהלים קיח כא) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', דהכי קאמר 'אודך כי (פירושו, כאשר) עניתני', כלומר בעודי בעניי אודה לך הקב"ה, ותיכף ותהי לי לישועה' גם בלי הבקשה.

וטעמא דמילתא, כי המתפלל ומבקש שיעשה הקב"ה עמו אזי בודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לכך, ולכן אפשר שח"ו לא תיענה בקשתו, אך בשעת הודאה שהוא משבח לה' אי אפשר לעכבו שאין כל מקטרג ומשטין כי בשמים רוצים לשמוע שבחו של מקום, על כן המשכיל מתפלל אל הקב"ה מתוך הודאה ותפלה כזו ודאי עולה עד לשמי השמים ועוברת כל המחיצות המבדילות בלי שום מפריעים ומשטינים, וממילא מובטח לו שתפילתו תתקבל. וכבר מילתנו אמורה רבות, כי על ידי שאדם אוחז בפלך ההודאה הוא ממשיך על עצמו עוד ניסים ונפלאות, ואף תפילתו נשמעת, וביסוד זה ביארו מעלת יום 'זאת חנוכה' אשר ניתן לפעול בו ישועות ללא גבול ומידה (וכאשר יתבאר להלן), כי אחר שבעת ימי הודאה אכן נקל הוא לפעול גדולות ונצורות בתפילתו...

פ. בביאור הלשון 'על כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן' פירש רש"י (ד"ה ועל כל צרה) לישנא מעליא הוא דנקט, כלומר שאם חס ושלום תבוא צרה עליהן וישעו ממנה אומרים אותו על גאולתן. אכן ה'בן יהודע' כתב, ועוד נ"ל נקיט כן, לומר שתיקנו לאומרו על כל פרק ופרק, וכווננו בזה שתהיה בו תועלת באמירתו גם כן בעבור על כל צרה שתהיה נגזרת בעולם שלא תבוא עליהם שיגאלו ממנה בשביל ההלל, כי זכות זה של אמירת ההלל דוחה הצרה מעליהם וגם אם מוכרח שתבוא עליהם יהיו נגאלים ממנה תיכף. עכ"ל.

פז. פעם נכנס הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד גאב"ד טשעביץ זצ"ל אל בית המדרש בימי החנוכה, ובטרם תפילת שחרית אמר למתפללים, שיש לכוון באמירת הלל בחנוכה יותר מבראש חודש, לאומרו בנעימה מתוך שמחת הלב, כי בחנוכה יש חיוב מדברי קבלה לאומרו ואילו בר"ח אינו כי אם מדרבנן משום מנהג אבותינו בידינו (עי' תענית כח:). ואכן במקור הדין לאמירת 'הלל' בחנוכה במסכת סופרים (פ"כ ה"ט) איתא וצריך לקרותה בנעימה, משמע שעיקר התקנה נקבעה לאומרה בנעימה ובזמרה.

בימי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע נכנס 'דיבוק' בתוך גופו של אדם והלה סבל ממנו רבות, הביאו את החולה אל הרה"ק מצאנו שיושיעו, ויוציא ממנו את נשמת הדיבוק, אותם ימים ימי חנוכה היו, הורה להם הרה"ק מצאנו שכאשר יאמר למחר את ההלל בבית המדרש יכניסו את החולה לשם, ואכן, תיכף בכניסתו לביהמ"ד יצא הדיבוק דרך החלון. והגם שאין לנו עסק בנסתרות, אולם עלינו ללמוד מכאן, שעל ידי אמירת ההלל כדבעי אפשר לצחצח את הנפש מכל מרעין בישין שנדבקו בנשמותינו הטהורות, שגם הם בתורת 'דיבוקים' ניהו, אמן כן יהי רצון.

פח. הנה לא תקנו חז"ל הזכרת חנוכה בברכת 'מעין שלוש', ללמדנו כי אי אפשר להזדות 'בקיצור' או רק 'מעין' (דוגמת מעין שלש שהיא קיצור ומעין ברכת המזון), אלא צריך להרבות בהודאה. וכמו שידוע על הרה"ק מהר"א מבעלזא

את שנפשו חפצה יקח, אוי 'לכסיל' אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים לא פנה אליהם, רק ישן כל היום². לכן ראוי כל האדם רק לשמוח בעבודתו ולא בהבלי עולם, רק בעבודת השי"ת ב"ה ישמח כל היום, עכ"ל. ואפשר לומר שבכוונה תחילה נקט 'אוי לכסיל', ולא 'אוי לרשע' או 'לפושע', כי המבזבז זמן יקר זה לבטלה אינו אלא כסיל ושוטה³ המאבד מה שנותנים לו⁴.

וביזוין שהזמנים יקרים ונשגבים כל כך, על כן צריך להשגיח מאד לנצלם כהוגן, כדחזינן מפתרונו של יוסף, שאמר לשר המשקים (ט יג) 'בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך', ולשר האופים

וכך כתב הרמב"ם (פ"ג ה"ג) 'ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מלילי חמישה ועשרים בכסליו ימי שמחה והלל', ועל פי זה כתב המ"ז (סי' תע"ר ס"ד) מצוה לשמוח בחנוכה. וכן הוא בסדר היום' (לחנוכה) 'ימי חנוכה אין להתעצב בהם⁵, כי אם להראות ששון ושמחה על כל הטוב שעשה עמנו אלוקינו בימים האלו'.

חטוף ואכול - לנצל את ימי החנוכה כדבעי

הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (קדושה שניה) המשיל את ימי החנוכה למלך רם ונשא, שפתח את שערי אוצרותיו יום אחד בשנה, ובאותו היום כל הרוצה ליקח

זי"ע שכשרצה להודות לאי מי על טוב שגמל עמו, היה מחזר אחריו להודות לו בעצמו, ולשאלת מקורביו הרי לדברים רבים ממנה הרבי שלוחים, אף בזה ימנה הרבי שליח ולא יצטרך לטרוח כ"כ, נענה הרה"ק ואמר הנה מצינו כי אף ב'חזרת הש"ץ' יש 'מודים דרבנן', כי מודים - על האדם להודות בעצמו ולא ע"י שלוחים (עיי' א"ר קצו א). ובדרך זה ביארו עוד מנהג ישראל שכל אחד ואחד מבני הבית מדליק כ'מהדרין מן המהדרין', אף שמעיקר הדין סגי ב'נר איש וביתו', ולכאורה מאי שנא משאר מצוות שאחד מוציא את כולם. אלא כי 'הנרות הללו אנו מדליקין על הניסים וכו' כדי להודות ולהלל לשמך הגדול', וכלשון הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ג), 'ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס', וממילא חובת גברא היא על כל אחד, ואין די בהודאה על ידי בעל הבית בלבד...

והנה איתא (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו'', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, ואפשר לבאר הרמז בדבר, בהקדם מה שאמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע שהנה אומרים אנו (בתפילת נשמת) 'שכן חובת כל היצורים', וראשי התיבות הם 'שכחה', שכן זה דרך הבריות לשכוח מחובתם להודות ולהלל... ומהאי טעמא מחזרים אחר 'שמן זית' שסגולתו הוא להרבות את ה'זכרון' (כדאיתא בהוריות יג), ולמנוע את השכחה מאותו חובת כל היצורים להודות ולהלל... פט. דבר חידוש הובא בספר 'תולדות הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט' (עמ' טז) 'פעם אחת היה מדבר עם אנשים בימי חנוכה, ובתוך הדברים הזכירו בסיפורם דבר אחד של צער, ואמר להם הס כי אין להזכיר דבר של צער בימים אלו כיון שחז"ל אסרו ימי חנוכה בהספד'.

צ. הרה"ק רבי שלמה אייגער מלובלין זי"ע הי"ד [בנו של הרה"ק רבי לייבל זי"ע] אמר, כי בשני אופנים אפשר להעיר את האדם משנתו ולהקיצו מתרדמתו. א. להקים קול שאון ורעש גדול עד שהלה יתעורר משנתו. ב. להדליק ולהאיר באור בהיר וחזק את החדר שבו ישן האיש ועי"ז יקיץ משנתו. ובב' דרכים אלו מעורר הקב"ה את בני ישראל, פעם בכה ופעם בכה, בראש השנה מעוררם בקול רעש גדול על ידי 'תקיעת שופר', ואילו כעבור שלושה חדשים מעוררם על ידי 'האור' בהדלקת נר חנוכה. וזה נרמז בדברי רש"י כשפירש את הכתוב בהדלקת נרות המנורה (במדבר ח ג) 'ויעש כן אהרן - להגיד שבחו של אהרן שלא שינה', היינו שלא נשאר לישון מחמת האור הגדול (הובא בתורת אמת מהדו"ח סוף ח"ג, בדברי תורה מנכד המחבר, חנוכה תרפ"ז לסעודה שלישית ד"ה בהפטרה).

צא. וגם זאת נלמד מהדריידעל, שהוא מסתובב וחג סביב עצמו אולם 'לא לעולם חוסן'... ובסופו של דבר יפול עדי ארץ, כך ה'מסתובב' סביב עצמו בלא שכל ובינה לא ישאר בו מאומה מאורות החנוכה אלא יפול כאותו הדריידעל... אמנם מי שיש לו מח בקדקודו ידע לנצל ימים אלו וליטול מלא חפניים לכל השנה הבאה עלינו לטובה. וזהו דקדוק לשון הפייטן 'בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים', שמי שיש בו בינה זוכה להמשיך מימי שמונה אלו לשיר ורננים באופן קבוע לכל השנה.

צב. מסופר שפעם יצאו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב והבעל התניא זי"ע לקבץ מעות לצורך פדיון שבויים, ולא פסחו על שום אחד מבני העיר, ואפילו על הדל שבדלים. והגיעו לעני מרוד אשר התגורר בבית קטן המט

החנוכה, שעל ידי זה מתפרסם הנס ביותר שהנה הספיק פך השמן לשני ימים ולשלושה. ולכאורה תימה רבתי יש כאן מדוע אותו יום שעומד בו נמנה עם הימים היוצאים, והרי לא 'יצא' ועבר מאותו יום אלא זמן קצר מאוד מתחילת הלילה, ועוד היום גדול לפניו [וכגון, ביום השני מדוע מדליק שנים, והלא לא יצא מימי החנוכה אלא יום אחד, ועוד כמה רגעים מתחילת ליל שני]. אלא הא גופא באו חז"ל ללמדנו עד כמה חשוב כל רגע ורגע מימי החנוכה, עד שאם כבר עבר זמן קצר הרי זה נחשב כיום שלם, ומכאן יתעורר כל איש ישראל לאחוז בכל רגע ולנצלו כדבעי. ועוד בזה, שבאו חז"ל לעורר אותנו, כי ימי החנוכה עוברים 'במהירות' וכי גז חיש ונעופה³², ואם לא יתפוס את הזמן הקדוש הלזה הרי כהרף עין יחלוף, וכמו אותם רגעים שכבר יצאו מתחילת היום³³.

מאי חנוכה דתנו רבנן - זמן ראוי לעסק התורה

כתב ב'של"ה הקדוש' (חלק עשרת הדברות, מסכת תמיד אות קנ"ב), תוכחת מוסר לחנוכה - יחשוב שעיקרו

פתר (פסוק יט) 'בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ', ותימה יש בזה, שהרי מפורש בקרא (פסוק כ) שאותו יום היה 'יום הולדת את פרעה', ודרך מלכים להתנהג ביום הולדתם ב'חנינה' להתנהג עם הפושעים לפנים משורת הדין, ואם כן קשה, אף אם לא ישיב את שר האופים על כנו, מכל מקום מדוע יתלהו ביום חגו, ואמרו צדיקים דהתורה באה ללמדנו, שבזמנים הקדושים שאפשר אז להתעלות מעלה מעלה, לזכות לחנינה בהנהגה לפנים משורת הדין, או אז מי שאינו מנצל את הזמן כראוי גרע שפי על זלוולו בזמנים הטובים, על בן הזמן גופא מחייבו... ולכן, אף שמצד אחד זיכו את שר המשקים והשיבוהו על כנו, הרי לעומתו הוכרחו 'לקיים פסק' בשר האופים...

והנה נפסק להלכה כדברי בית הלל (שבת כא:): שביום הראשון מדליק אחד וביום השני מדליק שני נרות וכן על זה הדרך עד שביום האחרון מדליק שמונה נרות, ושעמא דמילתא 'כנגד ימים היוצאים' - שבכל יום צריך להראות כמה ימים כבר יצאו ועברו מימי

ליפול, ובקשו ממנו שירים אף הוא נדבתו, אמר להם וכי אינכם רואים את מצבי השפל עד שאתם מבקשים ממני תרומתי. שאלו רבי לוי יצחק 'מהיכן ירק זה חי', כלומר מהיכן פרנסתך, השיב העני כי הולך הוא ללקוט את בגדי העשירים אשר משליכים אותם לאשפה ונוטלים וגוזרם ומתקן מהם 'שמאטעס' וסמרטוטים להטליא בהם בגדים וכדומה, ואח"כ מוכר אותם בעד כמה פרוטות המספיקות בקושי כדי קניית לחם לקיום הגוף, ומאין לו ליתן להם כאשר לרש אין כל חוץ מהלחם אשר הוא אוכל. נענה לו רבי לוי יצחק אם כן איפוא תן לי שמאטע אחד ונתן לו, מיד אמר הבעל התניא תן גם לי אחד, תמה עליו העני על בקשתו, אך הבעל התניא הכביר עליו דברים בגודל מצות פדיון שבויים וכמובא ברמב"ם שאין מצוה כדוגמתה, ונתן לו. שוב ביקש הקדושת לוי עוד אחד וחוזר חלילה עד שנטלו ממנו את כל 'רכושו'.

אחר הדברים האלה אמרו לו, דע לך כי מן השמים גזרו עליך 'עשירות' - זהב וכסף ואבנים טובות לרוב, אלא שעד עתה נמנע ממך השפע הואיל וכל עסקך היה ב'שמאטעס' וממילא חששו שתמשיך לנהוג כיוצא בזה גם בכל האוצרות הגנוזים ומיועדים עבורך, אך עתה משנטלנו ממך כל אותם בגדים מטולאים כבר יוכל כל השפע להגיע אליך, אך ראה לנהוג בהם כראוי להם.

ולענייננו יאמר, כי חג ה' לנו, ימי החנוכה, ומצפה עבורנו אוצרות יהלומים ומרגליות טובות ללא גבול, אך אנו מתעסקים ב'שמאטעס'.. והקב"ה מצפה ומייחל שנחדל להתעסק בדברי הבל בכדי שיוכל להריק עלינו ברכה עד בלי די.

צג. בעלי הרמז רמזו זאת במצות נר חנוכה שזמנה כל עוד שלא כלה רגל מן השוק, והיינו לכחצי שעה (והאידינא, לא קי"ל כן ומצותו כל הלילה, ורק לדעת הרמב"ם גם בזמנינו מעכבת הדין של חצי שעה), ולא מצינו בכל התורה שיעור קצוב - כל כך קצר, לזמן המצוה, [שהרי מצה מצוותה כל הלילה עד חצות, וקרי"ש הוא עד שלש שעות וכו'], אלא הא גופא באו חז"ל ללמדנו כי הזמן קצוב ובווער, ועלינו 'לתפוס' אותו בכח, כי 'ברגע אחד' כבר חלף ועבר לו... צד. וכבר אמר חכם אחד, הנה ידועה קושיית הבית יוסף ורבו התירוצים עליה, אמנם באמת יש עימי קושיא אלימתא טפי, איך אפשר בימים נעלים כאלו לבטל את הזמן... אך באמת על קושיא זו יש הרבה יותר תירוצים מעל קושיית הבית יוסף...

והרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ד"ה ויהי מקין) כתב וז"ל, לזה נתן לנו השם מצות נר חנוכה, כי כל המצות שנצטוונו בבוא עת זמן של כל מצוה ומצוה נתעורר הדבר שהיה בעת זמן המצוה כמאז ומקדם... ובחנוכה הוא עת לקרב האדם אל השם על ידי התורה, כמו מאז ומקדם בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול שהיוונים טמאו כל השמנים הם כל החכמות ולא נשאר כי אם פך אחד של שמן היא התורה, עכ"ל.

עוד כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם חנוכה), שבימי חנוכה נותנים כח של זכרון בתורה, שעל ידי שרצו היוונים להשכיחם תורתך נתקיים 'נקמת נקמתם' ונוסף להם זכרון.

נתקן להלל ולהודות לה' יתברך, על כי היוונים חשבו לבטל תורה ומצוות, אם בן הימים הקדושים האלה ראויים ביותר להתמדת התורה יותר מבשאר ימים^{צ"ה}, כי תלמוד תורה כנגד כולם (פאה א א), ובפרט ב'תורה שבעל פה'.

וז"ל הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (דרושים לחנוכה) ואם בן שעיקר הנס היה רק על שרצו להעבירנו מתורתנו הקדושה, והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו הצילנו מגזירה הזאת, מהראוי לכל אחד אשר בשם ישראל יבונה, לשום בשכלו להתמיד בתורתו יתברך, כי הם ימים ראויים לבך, דהיינו שבכל חנוכה החל להאיר עלינו הארתו יתברך מתורתו^{צ"ו}, עכ"ל.

צה. וביותר בעת הדלקת הנרות וכמו שנאמר (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', כמאמרו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שאחר הדלקת הנרות ראוי להגות בתורה, כי בכח התורה ישיג את שלימות האור מן הנרות (שש"ק

ח"ב, הובא בלקוטי הרי"ם, חנוכה)

וכבר שאל הרה"ק מקאזניץ זי"ע לאיש שראהו מתפלל בכוונה, האם נסית ללמוד לאחר תפילת 'אתה חונן' איזה לימוד שנתקשית בהבנתו עד עתה, והיה אומר בזה"ל, לאחר שבעיניהם רחוקים שיפעלו האיך יכולים לפעול באמת הרי"ם חנוכה).

מליצה נאה אמרו בלישנא דגמ' (שבת כג): 'הרגיל בנר הוויין ליה בנים תלמידי חכמים', כי כבר ידוע שגם הקב"ה כביכול מקיים את המצוות, וכמו שכתבו בספה"ק (קדושת לוי דרושים לחנוכה ובשא"ס) שגם הקב"ה 'מדליק נרות', והלא כולנו בנים למקום, וא"כ מסגולת המצווה שנהיה תלמידי חכמים אחר שהקב"ה הוא הרגיל בנר...

אגב גררא, מן העניין להביא מה שפירש הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע בדרך צחות, כי 'הרגיל בנר' רומז למי שלומד תורה בלילות טבת הארוכים כאשר החושך יכסה ארץ, ואז זקוק הלומד להאיר חשכת ליל ע"י הנר למען יוכל ללמוד כדרכו, בשכר זאת זוכה לבנים תלמידי חכמים. וכבר קדמו לפרש כן ב'עיון יעקב' (שם).

צו. והביא ה'קדושת לוי' (קדושה חמישית) ראייה לדבר, שהרי אין לך עוד יום חול שמוציאים בו שני ספרי תורה זולת ראש חודש טבת, שבאחד הספרים קוראים פרשת ראש חודש ובשני פרשת הנשיאים לחנוכה, אלא משום שרצו חז"ל ללמדנו שהחיבה של חנוכה היא בתורה ומכאן נסין עד כמה צריך להתחזק בלימוד התורה בימים אלו

זאת חנוכה

שזאת חנוכה דומה בטעמו לשמיני עצרת, ואם אמרו על שמיני עצרת בזוה"ק (ח"ג לב.) ובהוא חדוותא לא משתבחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו (באותה שעת שמחה, לא נמצא אצל המלך כי אם בני ישראל עצמם), ומאן דיתב עם מלכא, ונטל ליה בלחודיה, כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה (והיושב עם המלך לבדו יקבל כל אשר ישאל מאתו), אף על זה היום נאמר בן - כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה^{צז}.

ומתאמרא בשם צדיקים שקדושת יום זה היא כמו יום הכיפורים, כי כבר איתא מהגר"א (על תיקוני זוהר) שחז"ל קבעו לומר הלל שלם בשמונת ימי חנוכה כנגד שמונה ימים בשנה שהיו צריכים לומר הלל שלם ואין גומרים בהם את ההלל, ובאו אלו ומשלימים על אלו, ואלו הם ח' הימים - ששה ימי פסח שאין גומרים את ההלל (שהיה לנו לומר בהם הלל השלם, אלא שבשש"פ אין אומרים מטעם (מגילה י:)) 'מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה', ואף בכל חוה"מ בן, עי' מ"ב ת"צ סק"ז), וראש השנה ויום כיפור שאין אומרים מטעם 'אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה' (ר"ה לב:), ומשמע שם שבלא 'תשובת' ספרי חיים וכו' היה לנו לומר הלל שלם בר"ה ויוה"כ. השתא נמצא שששה ימים הראשונים של חנוכה משלימים לימי הפסח, יום ז' דחנוכה משלים לראש השנה, וזאת חנוכה היא כנגד יום הכיפורים.

מתנה זו מורה על האהבה רבה שיש להשי"ת אל ישראל עמו, וכמו שרימוז ה'ישמח ישראל' (חנוכה אות נג) בפסוק (תהלים מא יב) 'בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא יריע אויבי עלי', בזה שהבורא נתן לנו 'זאת חנוכה' ניכר גודל האהבה והרצון שחפץ השי"ת בעמו ישראל, ועלינו מוטלת החובה לנצל את הזמן כדבעי, כדי 'שלא יריע אויבי עלי', בימים ההם ובזמן הזה.

'בזאת' אני בוטה - ביד כל אחד לפעול ביום 'זאת חנוכה' גדולות ונצורות

ונתנה תוקף קדושת היום כי גדול היום לאדונינו, ואמר הרה"ק מרוז"ין זי"ע (עירין קדישין השלם) מה שהצדיקים יכולים לפעול בראש השנה ויום הכיפורים יש ביד כל יהודי פשוט לפעול בזאת חנוכה.

יש שביארו את הענין כי אין נצרך כהיום הזה להביא את הניסים והנפלאות אלא הם מוכנים ועומדים בשמי מרום, על בן סני בתפילת כל יהודי פשוט להוציאם מן הכח אל הפועל.

והנה כבר הבאנו לעיל מה שכתב המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שהנהגת העולם בחנוכה היא למעלה מדרך הטבע, דבהנהגת הטבע מצינו רק מספר שבע, כמו שבעה ימי שבתא ועוד, וכל הגבוה ממנין שבע הוא למעלה מדרך הטבע, ומאחר דחנוכה הוא מספר שמונה, על בן כל השפעתו עלינו הוא - ניסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע, ולפי זה אפשר לומר דחיבה יתירה נודעת לו ל'זאת חנוכה' שהוא יום השמיני של חנוכה, ונמצא שאז הוא שמיני שבשמינית, המורה על כפילות ההנהגה למעלה מן הטבע, גבוה מעל גבוה.

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה תר"מ ד"ה א"ז) מבאר, שזאת חנוכה הוא כ'שמיני עצרת', דהנה אמרו חז"ל (הובא ברש"י ויקרא כג לו) שנקרא 'עצרת' - כי 'עצרת' אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר, אמר, בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם, והרי בפרשת אמור הסמיכה תורה את חג הסוכות לציווי הדלקת המנורה, דכתיב בתריה (ויקרא כג ב) 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור', ובדרך רמז מביא ה'רוקח' (ריש הל' חנוכה) שלבן קבעו שמונת ימי חנוכה דומיא דחג הסוכות שאף הוא שמונת ימים, אמור מעתה,

צז. ולפי זה הרווחנו ליישב קו' הבית יוסף (תר"ע), שאכן מצד הדין היה לקבוע רק שבעת ימי חנוכה, דהנס היה רק שבעת ימים, אך הקב"ה מבקש מאתנו עכבו עמי עוד יום אחד נוסף על השבעה ימים, וביום 'זאת חנוכה' מתייחד קוב"ה עם כנסת ישראל בינם לבין עצמם בייחוד עליון ונשגב, ואין המקטרגים והמשטינים רשאים להיות שם באותה שעה, וממילא ממלא קוב"ה לישראל כל משאלות לבם לטובה ולברכה.

אין לנו אלא לקיים בנפשנו 'הרחב פיך ואמלאהו' לבקש
מבעל הרחמים ובוודאי ימלא משאלותינו.^ק

'זאת' היתה לי - סגולת זאת הנוכה לזש"ק ולפרנסה טובה
וכל מיני ישועות

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי חודשי כסלו שנת
מאמר ב י) 'מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו כת

הקודמים, אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים
ועקרות בעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הסגולה
ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה^{קא}, שבכח יום
זה לפקוד עקרות (הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע היה חוזר על
דברים אלו בשולחנו המהור בזאת חנוכה, וכן נהגו כמה צדיקים)^{קב}.

מיהו צריך לזכור את שני הצדדים, וכפי שאמרו צדיקים
שמצד אחד אומרים בהתפעלות 'זאת חנוכה',
היינו שאפשר להרגיש ולראות את הניסים והנפלאות
הנשפעים ביום זה כי הוא עיקר החנוכה, אולם לאורך
גיסא יפרש בניהותא 'זאת חנוכה', ותו לא, והיינו שהימים
חולפים ועוברים. ולא יתחרט למחר שלא ניצלו כדבעי^{צח}.

זאת עשו וחיו, להודרו כל אחד ליקח לידו את ספר
התהלים בידו ביום גדול ונשגב זה, ולפני ה'
ישפוך שיחו לבקש מעומק הלב ובהשתפכות הנפש
שיזכה לצאת מכל המיצרים בגשמיות וברוחניות^{צט}, כי
ביום הזה אשר הבורא מריק עלינו רב שפע מכל טוב

צח. הגה"צ רי"ש אונגאר זצ"ל גאב"ד 'חוג חתם סופר' (ב"ב) היה אומר משם רבו הרה"ק ה'ויגד יעקב' מפאפא זי"ע,
שלפעמים בהגיע יום זאת חנוכה עורך האדם חשבון הנפש ונופלים בלבו מחשבות עצבות ויאוש, בראותו שלא
מילא כראוי את הזמנים הקדושים בימים אלו, אמנם, על זה אמרינו ליה, התגבר בשעה זו לדחות מחשבות פסולות
אלו, כי 'זאת' חנוכה, עדיין עומדים אנו בתוקפן של ימי החנוכה - עדיין אפשר לפעול נשגבות. זאת ועוד כי 'הכנעה'
זו גופא היא תכלית ימי החנוכה, וזהו 'זאת חנוכה', להביא את האדם לידי שפלות וענוה (אבל לא לעצבות ויאוש ח"ו).
ויזהר שלא יתקיים בו חלילה (תהלים צב ז) 'איש בער ולא ידע וכסיל לא יבין את זאת', להיות כשוטה וכסיל שאינו
מבין ומנצל את גודל הזמן של 'זאת' חנוכה, ומחמת חוסר ידיעה נותן ליום זה לעבור מבלי להתאמץ למלא אסמיו
בהשפעות טובות, אלא 'לו חכמו ישכילו זאת' ויבינו סגולתו של יום גדול וקדוש זה להתחזק ולומר 'בזאת אני בוטח'.
צט. פעם נכנס הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע בזאת חנוכה לבית המדרש, ומצא את החסידים משחקים ב'דריידעל'
כמנהג ישראל תורה, נענה ואמר להם 'וואס מ'שפילט חנוכה - קען מען נאך פאר-שפילן, אבער וואס מ'שפילט
זאת חנוכה - קען מען נישט פאר-שפילן...'^מ (מה שמרוויחים בימי חנוכה, שכידוע אפשר להרויח כסף במשחק זה אפשר עוד להפסיד,
שבמשחק הבא יכול להפסיד כל מה שהרויח במשחק זה, אבל מה שירוויח בזאת חנוכה יתקיים אצלו לעולם).

ק. כה אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בימי החנוכה ('חנוכה' ד"ה עוד אמר) צריך האדם להאמין, שבאמירת תהלים אפשר
לצאת מכל השטותים ומכל המיצרים ומכל השינויים שיש לאדם - ובזה יוכל עמוד נגד מחשבות הייאוש שמכניס
בו היצר.

קא. איתא בבית אהרן (מב.) וז"ל, פתח ואמר, עיקר הנס ביום השמיני, הגם שבכל שבעה היה הנס מ"מ עיקר הוא
השמיני שהוא למעלה מהשבעה, וכפי שאומרים העולם על נס דער נס איז איבער דער וועלט.
הגה"ק מאוסרובצה זי"ע אמר, שהנה כבר היה זאת לעולמים שנה ידלוק שבעת ימים, וכמו שמצינו בשרה אמנו
שדלק הנר מערב שבת לע"ש, אמנם שידלק שמונה לא מצינו אלא בחנוכה, ואכן, כשדלק הנר ביום השמיני אז
נגלה לעיני כל שהוא נס שלא כפי סדר ההנהגה ומעל דרך הטבע, ובא זה ולימד על שאר הימים שהכל הוא 'מנין
שמונה', אך עכ"פ זאת חנוכה עצמו ודאי הוא תוקף הנס.

עוד הוכיחו זאת צדיקים מסדר קריאת התורה, שבכל ימי החנוכה קוראים מעניין הנשיאים, ואילו בזאת חנוכה
קוראים בפר' 'בהעלותך את הנרות' שהוא ממש מעניינו של יום - הדלקת נמרות, ללמדנו שהעיקר הוא ביום זה.
הוסיף ה'שפת אמת' (תר"מ ד"ה אא"ז) כי הנה בכל יום קוראים סדר ההקרבה של נשיא אחד, ואילו ביום השמיני קוראים
סך כל הקרבנות, 'קערות כסף שתיים עשרה' וכו', ללמדנו שביום האחרון נכללים בתוכו כל הארות הימים שעברו.
קב. סיפר הרה"ק ה'חקל יצחק' זי"ע שאביו הרה"ק ה'אמרי יוסף' זי"ע המתין שנים רבות לאחר נישואיו לזש"ק
ולא נפקד, באחת השנים ב'זאת חנוכה' הזכירה אמו את עצמם לטובה לפני הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, לא
ארכו הימים ולתשעה חודשים נולד להם בן למזל"ט.

כתב ה'אמרי נועם' (סוף יום ז' דחנוכה) כי 'בנים פרנסה' עולה כמנין 'זאת חנוכה' (497), ללמדנו שהזמן גרמא לפעול
בבני ובמזוני.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא רפואות, נורא תהלות, אדון הנפלאות, הרי שמונה, ובכל יום יש שפע אחר כפי הסדר שנמנה כאן, נמצא שבזאת הנוכה נשפעת המדה של אדון הנפלאות, היינו שהנהגת הפלאות והניסים נעשית כמו טבע ביום זה ק"י.

ובן פירש הרה"ק מהר"ש (הראשון) מבאבוב זי"ע בפסוק (תהלים קיח כג) 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו', שהיום השמיני המרומו בתיבת 'זאת', מוכן ומזומן לפעול דברים שהם בבחינת 'נפלאות בעינינו', וכמו שאמרו צדיקים שאפשר למשש בידיים את ההנהגה הניסית הנשפעת מלמעלה ביום גדול וקדוש זה ק"י.

הרחמן יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בימים ההם בזמן הזה, ובזכות מתתיהו כה"ג ובניו אראנו נפלאות ובאורך נראה אור, 'אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד מהרה לאורו' אכ"ר.

עוד זאת מסוגל יום זה ביותר לפרנסה טובה ומזוני רויחיקי, וכמו שרימו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (זאת הנוכה) בפסוק (דה"י א' כט יא) 'לך ה' הגדולה (זה יום א' הנוכה), והגבורה (יום ב'), והתפארת (ג'), והנצח (ד'), וההוד (ה'), כי כל בשמים ובארץ, והמתנשא לכל לראש (ו'), לך ה' הממלכה (ז') והעושר והכבוד' זה זאת הנוכה, שאפשר לזכות ביום זה לשפע רב של פרנסה ועשירות, וגם שאר ימי חנוכה מסגולים לעשירות, וכמו שכתב ב'ערוגת הבושם' (פרשת וישב) לרמוז בן מן הפסוק (בראשית מה ה) 'כי למחיה שלחני אלקים לפניכם', שלחני ר"ת ל'הדליק נר של חנוכה ש'מונת ימים, שאם מדליק הנרות כל שמונת ימים זוכה למחיה ולפרנסה בריווח.

ידוע בשם המקובלים - שבכל יום מימי חנוכה מתעוררת מדה אחרת משבחי הקב"ה שאומרים בברכת 'יוצר אור' בתפילת שחרית 'פועל גבורות, עושה חדשות,

קג. פעם נכנס יהודי אל הגאון ה'חזון איש' זצ"ל, והתאונן בפניו על מצבו הדחוק בענייני פרנסתו, והוסיף ואמר, שזקוק הוא לנס גדול כדי שיצליח לפרוע חובותיו ולחזור לדרך המלך, ולא כל יומא מתרחיש ניסא, נענה החזון"א ותיקן אותו כך 'לאו, בכל יומא מתרחש ניסא', היינו שלא כן הוא, ויכול האדם לזכות לנס. וב'זאת חנוכה' תרווייהו איתנייהו ביה, חדא שאפשר לזכות לניסים בכל העניינים, ועוד כי בזמן זה אין טבע כלל, וכל עניני העולם מתנהלים למעלה מדרך הטבע, ואז הנס גופא בדרך הטבע.

קד. שמעו נא למעשה נורא שאירע לפני עשרות בשנים, בישיבתו של הגאון רבי חיים יצחק חייקין מתלמידי החפץ חיים בעקס-לע-בען שבצרפת חלה אחד התלמידים ונתגלה 'גידול' בצווארו ל"ע, מיד החישו אותו לפני רופאים מומחים וכולם כאחד אמרו שיש כאן סכנת נפשות, ואין מנוס מלנתח אותו בדחיפות כדי להסיר הגידול, אולם מאידך עצם עריכת הניתוח אף היא כרוכה בסכנת נפשות, שכן אם ינתחו יתר על המידה אפילו כחוט השערה או אם שמא תזוז הסכין במשהו יש חשש מיתה בדבר, והבהילו את הבחור לרופא מומחה היושבים בפאריז, ואף הוא הסכים שמוכרחים לנתחו להצילו, אבל גם הוא חשש לקחת את האחריות על עצמו. באותו הזמן התגורר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע בפאריז והלכו לדרוש בעצתו לדעת כדת מה לעשות, והנה זה מעשה היה כג' שבועות לאחר חנוכה, אמר להם הרה"ק עדיין שמורים עימי פתילות מימי החנוכה העבר עלינו לטובה, קחו פתילות אלו ושינחם הבחור על אותו המקום ויסתגר בבית ג' ימים ובל יצא חוצה (ומי יעמוד בסוד קדושים), מלאו את דבריו, לאחר מכן שב הבחור אל הרופא, וזה ערך לו 'צילום' וראה שהנה סר ה'נגע' לגמרי ואין זכר למה שהיה, ויצא בהתפעלות ושאל מי הוא הרופא הלזה שעשה את הניתוח, הרי הוא ממש יחיד מומחה בתחומו שהוריד את כל מה שהיה צריך להוציא בדיוק נמרץ לא פחות ולא יותר...

ואכן, לעשות מופתים כאלו עם הפתילות לאחר חנוכה זקוקים אנו לכוחו הגדול של איש האלוקים רבי איציק'ל, אך עתה חנוכה היום, וכל אחד יכול לשדד מערכות הטבע, וכדבריו של הרה"ק מרוז'ין שאפילו איש פשוט הוא כצדיק הדור.

קה. ב'חסד לאברהם' (זאת חנוכה) להרה"ק רבי אברהם מראדאמסק זי"ע מביא, שיום זה מסוגל לעורר את הגאולה השלימה, כדכתיב (במדבר ז פד) 'זאת חנוכה ביום המשח אותו', 'המשח' מלשון משיח בן דוד, לרמוז שהוא הזמן המסוגל למהר ולהחיש גאולתנו ביום זה.

ואחרים נתנו רמז דר"ת של 'משיח' הוא 'מדליקין ש'מונת ימי חנוכה', ובא ללמד שבימי חנוכה יש ניצוץ מאורו של משיח, והזמנים נעלים ונשגבים ביותר, וצריך רק להתחזק שלא תיפול עליו תרדמה גדולה ועמוקה חלילה (ראה בזרע קודש ליל א ד"ה וכו').